

**Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo**

Dragana Dubravac

**Primerjava kvalitete življenja starejših v
institucionalnem in domačem okolju**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

**Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo**

Dragana Dubravac

**Primerjava kvalitete življenja starejših v
institucionalnem in domačem okolju**

Diplomsko delo

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Ljubljana, 2016

ZAHVALA:

Zahvaljujem se doc. dr. Sreču Dragošu za mentorstvo in strokovno pomoč pri izdelavi diplomskega dela.

Hvala socialni delavki Maši Žugelj za pomoč pri organizaciji intervjujev.

Zahvaljujem se staršem in sestram za potrpežljivost in spodbudo v času mojega študija.

Posebna zahvala gre mojemu partnerju in sinu za potrpežljivost, razumevanje in moralno podporo pri mojem študiju, še posebej pri nastajanju mojega diplomskega dela.

POVZETEK IN KLJUČNE BESEDE

Deskriptorji: pravice starejše populacije, potrebe starejše populacije, socialne mreže, demografske spremembe, dolgotrajna oskrba, osamljenost, aktivno življenje, socialno delo s starimi ljudmi

Povzetek: Diplomsko delo se osredotoča na starejšo populacijo, ki živi v institucionalnem varstvu in v svojem domačem okolju. Delo obravnava pravice in osnovne potrebe starejše populacije. Projekcije demografskih sprememb nas opozarjajo, da se bo do leta 2060 odstotek starejšega prebivalstva znatno zvišal, kar bo posledično povečalo povpraševanje po dolgotrajni oskrbi. Za starejšo populacijo so pomemben vir opore njihove neformalne socialne mreže, družina, sorodniki, prijatelji in potreba po občutku koristnosti. Poleg neformalnih mrež se starejša populacija srečuje s socialnimi delavci, ki jim s svojim strokovnim znanjem nudijo oporo in pomoč pri reševanju problemov. V metodološki raziskavi sem primerjala kvaliteto življenja starejših v institucionalnem varstvu in v domačem okolju s stališča socialne mreže, motivov za kakovostno življenje, počutja in materialnega stanja. Na podlagi intervjujev in raziskave sem ugotovila, da se kljub dobrim odnosom s svojimi bližnjimi starejši počutijo osamljeno. Starejše v institucionalnem varstvu večinoma težijo resne zdravstvene težave, medtem ko ljudje v domačem okolju v institucionalnem varstvu vidijo priložnost za širjenje svoje socialne mreže. Starejši so aktivni v obeh okoljih, bistveno bolj razbremenjeno in sproščeno pa se počutijo v institucionalnem varstvu. Vodilo pri vseh je tudi to, da si še vedno želijo biti koristni, zelo veliko jim pomenijo odnosi in srečanja z njihovimi otroki in vnuki.

Descriptors: rights of the elderly, needs of the elderly, social network, demographic changes, long-term care, loneliness, active life, social work with elderly

Summary: Thesis focuses on elderly population living in institutional care and in their home environments. The paper considers the rights and basic needs of the elderly. Changes in demographics are a constant reminder that the percentage of the elderly population will increase significantly by the year 2060 and thus causing an increasing demand for long-term care. Informal social networks, family, relatives and friends are an important source of support for the elderly, in addition to the need for a sense of usefulness. In addition to informal social networks, the elderly are also in contact with social workers that have an expertise in providing support and assistance in solving their problems. The methodological research compares the quality of life of the elderly in institutional care and in home environments from the standpoint of social networks, motives for the quality of life, well-being and their material situation. Based on interviews and research I found that elderly feel lonely, despite good relations with people close to them. Elderly in institutional care generally tend to have serious health problems, while people in their home environments see institutional care as an opportunity to expand their social networks. Activity is common for elderly in both environments. Elderly in institutional care feel much more relieved and relaxed. They are all guided by the fact that they still want to be useful. They all feel deeply about the relationships with their children and grandchildren.

KAZALO

1.	TEORETIČNI UVOD	1
1.1.	STAROST IN STARANJE	1
1.2.	SOCIALNA GERONTOLOGIJA	3
1.3.	DEMOGRAFSKE SPREMEMBE	8
1.4.	NACIONALNI PROGRAM SOCIALNEGA VARSTVA ZA OBDOBJE 2013–2020	11
1.5.	PRIPRAVA NA STARANJE	17
1.6.	KAKOVOSTNA STAROST	18
1.7.	PREDSODKI	19
1.8.	AKTIVNO ŽIVLJENJE	22
1.9.	OSAMLJENOST	23
1.10.	SOCIALNE MREŽE	23
1.11.	NAČELA SOCIALNEGA DELA S STARIMI LJUDMI	25
1.12.	SOCIALNO DELO Z NEPROSTOVOLJNIMI UPORABNIKI	28
1.13.	DOM ZA STARE LJUDI KOT SOCIALNA INSTITUCIJA	30
1.14.	VLOGA SOCIALNE DELAVKE V DOMU ZA STARE LJUDI	31
1.15.	STORITEV ZA PREMAGOVANJE SOCIALNIH STISK IN TEŽAV	34
1.16.	DOLGOTRAJNA OSKRBA	35
2.	OPREDELITEV PROBLEMA	38
3.	METODOLOGIJA	39
3.1.	VRSTA RAZISKAVE	39
3.2.	MERSKI INSTRUMENTI	39
3.3.	POPULACIJA	39
3.4.	ZBIRANJE PODATKOV	40
3.5.	OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	41
4.	REZULTATI	48
5.	SKLEPI	52
6.	PREDLOGI	54
7.	UPORABLJENA LITERATURA	55
8.	PRILOGA	58
8.1.	VPRAŠANJA V INTERVJUJU	58
8.2.	ZAPIS INTERVJUJEV	58

KAZALO TABEL

Tabela 1: Demografske projekcije za Slovenijo 2013–2060.....	9
Tabela 2: Socialna mreža - vrste in pogostost	49

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. STAROST IN STARANJE

Staranje je proces, ki se mu ne moremo izogniti. Ne da bi se tega zavedali, se staramo vsako minuto, vsaka minuta je drugačna in ni niti enaka niti podobna prehodni. Tudi naše telesne celice se spreminjajo in se počasi starajo. Človek se sicer zaveda, da se stara in da ga na koncu čaka smrt, vendar starosti ne posveča dovolj pozornosti; da bo enkrat star in da je, ko bo to obdobje nastopilo, pomembno, kako je na starost pripravljen. Starost je lahko lepa, če si nanjo pripravljen.

Različni avtorji staranje opisujejo podobno. Smiljanič (1987: 13) je staranje definirala kot naravni proces, ki se začne pri zgodnjih letih in traja zelo dolgo ter v tem trajajočem življenjskem obdobju prinaša različne spremembe. Zato staranje težko definiramo, saj je odvisno od vsakega posameznika in njegovega duševnega počutja. Ramovš (2003: 29) staranje opredeljuje kot "dogajanje, ki poteka vse življenje pri posameznem človeku ne glede na to, koliko je star".

Ker je staranje (Dragoš 2000: 293) kompleksen proces, ga opredelimo kot ekonomski, biološki, socialni, kulturni in fenomenološki pojav. Biološko starost lahko razumemo kot pešanje telesnih funkcij in spreminjanje zunanje videza. Starost kot kulturni pojav pa lahko primerjamo z različnimi družbenimi navadami v različnih kulturah, saj so iste kronološke starosti vrednotene različno skozi časovna obdobja. Povprečna življenjska doba pred stotimi leti je bila okrog 28 let, danes pa je čez 70 let, kar je temeljito preobrazilo naše označevanje pojmov otroštvo, odraslost in starost.

Obdobje človeškega razvoja z vidika celotnega ali holističnega razvoja lahko delimo na tri obdobja: mladost, srednja leta in starost (Ramovš 2003: 68).

Mladost je obdobje človeka, ki se začne ob samem spočetju in traja do njegove samostojnosti. Glavna naloga je zdrava rast in temeljno učenje za življenje, samostojno družino in delo. Obdobje mladosti se je sčasoma podaljševalo, v današnjih razmerah je preseglo petindvajseto leto starosti (Ramovš 2003: 68).

Srednja leta so leta, ko ljudje rodijo in vzgojijo svoje otroke. Delajo za preživetje sebe, svojih mladih potomcev in za starejšo generacijo. To obdobje zaznamujejo delovna leta vse do redne upokojitve (Ramovš 2003: 68).

"Starost je obdobje, ko se skrb za materialni razvoj prepušča srednji generaciji, pri človeku pa se pojavi nova kakovostna svoboda in možnosti za dejavno življenje, ki je bolj sproščeno in v skladu z osebnimi potrebami in sposobnostmi. Življenjska naloga tretjega življenjskega obdobja je tudi, da človek svoja življenjska spoznanja in izkušnje predaja naprej." (Ramovš 2003: 68)

Ramovš starost deli na tri starostna obdobja:

1. *Zgodnje starostno obdobje* od 66. do 75. leta, ko se človek privaja na upokojensko življenje, počuti se vitalno, svobodno in je zelo aktiven.
2. *Srednje starostno obdobje* od 75. do 85. leta, za katero je značilno upadanje moči, človek začne prilagajati življenje svojim sposobnostim, nastopi izguba prijateljev, vrstnikov in sozakonca.
3. *Pozno starostno obdobje* po 86. letu zaznamuje posameznikova odvisnost od mlajše generacije, deležen je globokega spoštovanja in dostojanstva (Ramovš 2003: 74–75).

Ida Hojnik-Zupanc je starost razdelila v tri kategorije:

1. *kronološka starost*, ki jo določa datum rojstva, koledarska starost;
2. *biološka starost* je določena s pravilnim delovanjem telesnih funkcij, zmožnosti;
3. *psihološka (doživeta) starost* je odvisna od posameznikovega počutja in doživljanja sebe kot starega človeka.

S kronološkega vidika je starost pogojena z datumom rojstva in na to nimamo vpliva. Včasih nam daje zunanji videz napačno predstavo o človekovih letih. Da je kronološka starost nezanesljiv podatek, so nam priča družbeni oz. življenjski dogodki, ki so povezni z datumom rojstva, npr. začetek šolanja, upokojitev. Tudi če izpolnjujemo koledarsko starost, še ne pomeni, da smo zreli sprejeti dogodek. Biološko starost težko izmerimo, saj medicina nima na razpolago testov, ki bi točno in zanesljivo določili starost in leta. Lahko pa razlikujemo ljudi glede na njihove zunanje in duševne zmožnosti. Zunanji in notranji

dejavniki vplivajo na psihološko staranje, ki je odvisno od tega, kako kot posamezniki doživljamo življenje in starost. Če posameznik gleda na starost kot na nekaj pozitivnega, se proces staranja upočasni, saj smo ljudje sami pri sebi zmožni proces staranja pospešiti ali upočasniti. Če smo zadovoljni, ljubeznivi, odprti, se staramo lepše in počasneje od tistih, ki niso srečni, ki so nezadovoljni, zaprti, negotovi (Hojnik-Zupanc 1997: 3–4).

Ko Pečjak govori o starosti, govori o tretjem življenjskem obdobju, saj se ta termin sliši mnogo bolje. Tretje življenjsko obdobje ali starost je enotna po koledarski definiciji, proces staranja pa se začne že prej, takoj po oploditvi. Dvigovanje meje starosti je posledica industrializacije, kvalitetnejšega življenja, boljše prehrane, oskrbe in drugih življenjskih pogojev. Pečjak opozarja, da koledarska starost ne more biti merilo vidikov drugih starosti. Tudi drugi avtorji navajajo tri vidike starosti, poleg koledarske sta še psihološki in biološki vidik staranja. Vsi trije so medsebojno povezani, a hkrati tudi oddaljeni. Znaki psihološkega staranja lahko nastopijo že zelo zgodaj, s 30 ali 40 leti. Biološki znaki so odvisni od posameznika in ne od koledarske starosti, saj se glede na leta znaki biološkega staranja zelo razlikujejo. Ne moremo reči npr. da bodo v določeni starosti vsi začeli izgubljati vid. Vsi se staramo drugače, nekateri prej, nekateri pa malo kasneje (Pečjak 1998: 11–12).

1.2. SOCIALNA GERONTOLOGIJA

Gerontologija je veda o staranju in starosti, izvira iz grških besed *geron*-star in *logos*-beseda, govorjenje. Raziskuje staranje s socialnega, biološkega, medicinskega in ekonomskega vidika. Socialna gerontologija je veda, ki se ukvarja s problematiko družbenega pojava in dogajanja tretje generacije, pri tem pa je osredotočena tudi na manjše skupine in njihovo integracijo v kakovostno staranje. Socialna gerontologija mora sodelovati in upoštevati spoznanja tudi drugih znanstvenih ved, ki raziskujejo in iščejo nova znanja o staranju in starosti. Te znanstvene vede so medicina, biologija, sociologija, statistika, ekonomija, pravo, politologija, zgodovina, etnologija in še mnogo drugih, ki skupaj s socialno gerontologijo raziskujejo in ustvarjajo medčloveško sožitje v kakovostnem staranju (Ramovš 2003: 31).

Gerontologijo delimo na tri skupine ki jih uporablja Varzar:

1. Socialno gerontologijo, ki se ukvarja z vsemi družbenimi problemi starejših ljudi kake dežele. Pri reševanju teh vprašanj morajo sodelovati socialni delavci, zdravniki, psihologi, sociologi, ekonomisti, arhitekti, politiki, izvedenci socialnega zavarovanja, higieniki in še mnogi drugi.
2. Eksperimentalno gerontologijo, ki je dobila pravico obstoja s proučevanjem procesov staranja na znanstveno eksperimentalni podlagi. Ta panoga gerontologije se je močno razvila v zadnjih dveh desetletjih predvsem zaradi velikega napredka bioloških, medicinskih, fizikalnih in kemičnih znanosti.
3. Medicinsko gerontologijo, ki jo imenujemo tudi gerijatrija. Ukvarja se le z medicinskimi problemi, ki nastopijo s staranjem in starostjo - bodisi s tistimi, ki so nastali že v srednji življenjski dobi in se nadaljujejo v starosti, ali s tistimi, ki se začnejo šele v starostnem obdobju (Acetto 1968: 12).

Vse tri skupine so zelo ozko povezane, prav tako socialna na eni in medicinska gerontologija na drugi strani. Vse tri panoge mora družba obravnavati vzporedno in ob skrbi za starejšega človeka ne sme zapostavljati ali izločati katerekoli od njih. Star človek ne potrebuje samo socialne oskrbe, ampak tudi zdravstveno, zato je razumljivo, da se medsebojno dopolnjujeta in povezujeta (Acetto 1968: 12).

"Splošna načela sodobne socialne gerontologije, sprejeta 1964, so:

1. Družba mora na najrazličnejše načine skrbeti za svoje stare prebivalce, tako da bi mogli čim dlje ostati v tistem okolju, kjer so živeli in delali v svojih najaktivnejših letih, ko so bili za delo najbolj sposobni.
2. Tistim starim ljudem, ki ne morejo več živeti v individualnih gospodinjstvih, je nujno potrebno omogočiti prebivanje v domovih za starejše osebe.
3. Tretji splošni princip pa je močno povezan z medicinsko gerontologijo ali gerijatrijo in je v tesni zvezi z enim od najbolj polemičnih vprašanj. Ali so nam gerijatrične bolnišnice sploh potrebne? Starejši ljudje naj se zdravijo v tistih medicinskih ustanovah, kamor sodijo po naravi svoje bolezni. S strokovnega, mentalno-higienskega kakor tudi s humanega stališča bi ne bilo pravilno starejše bolnike v bolnišnicah ločiti od bolnikov srednje življenjske dobe." (Acetto 1967: 31–33)

"Vsa tri načela, ki nam morajo biti vedno pred očmi, so izraz ene same težnje sodobne socialne gerontologije: '*Starega človeka bodisi v zdravju ali bolezni ne smemo ločiti od drugih ljudi samo zato, ker je ostarel.*'" (Acetto 1967: 31–33)

Načela so bila usmerjena v vključitev starejše populacije v družbo, oblikovana so tako, da bi starejšo populacijo čim bolj integrirali v družbo, da stari ljudje zaradi svoje starosti ne bi bili izločeni. Po drugi strani pa so domovi opredeljeni kot institucije, kjer bi bila rešena socialna in zdravstvena problematika. Njihova dejavnost je bila usmerjena k gerontologiji, ki je temeljila na medicini. Danes imamo gerontološki inštitut, ki skupaj z gerontološkim društvom Slovenije usmerja področja medgeneracijskih odnosov in ustvarjanja programov o različnih vprašanjih starosti in staranja (Mali 2008: 51–53).

Socialna gerontologija in socialno delo s starimi ljudmi proučujeta socialne vidike staranja in starosti. Ukvarjata se s staranjem kot fenomenom individualnega organizma in osebnosti na eni strani in staranjem kot družbenim pojavom na drugi strani. Med njima nedvoumno najdemo kar nekaj podobnosti; obe sta mladi stroki in vedi, obe sta interdisciplinarno zasnovani, obe sta usmerjeni na posameznika in družbo kot celoto, obe si prizadevata za kompleksnost pri obravnavi pojavov in pri tem upoštevata različne vidike, obe gledata na človeka kot na celoto. Začeli sta se razvijati po letu 1960 in sta pomembni značilnosti socialnega dela. Spremenila se je tudi vloga socialnega delavca. Na začetku se socialni delavci niso želeli ukvarjati s starimi ljudmi, saj so jih povezovali z revščino, patologijo, depresijo, uporabljali so psihoanalitični terapevtski prijem. Ta odnos do starejših se je spremenil v sredini 20. stoletja, ko se je spremenil pogled na staranje in starost, socialni delavci pa so pridobili nove izkušnje in razvili nove prijeme pri delu s starimi (Milošević Arnold 2003: 6–9).

Simon Koskinen je raziskoval razvoj socialnega dela s starimi ljudmi in je razvoj gerontološkega dela razdelil v tri faze:

1. Zgodnja faza 1920–1940: začetni razvoj socialnega dela, socialni delavci se niso ukvarjali s starimi ljudmi, ugotavljali so ustreznost *metode socialnega dela s posamezniki*.
2. Formativna faza 1950–1960: povečalo se je zanimanje za delo s starimi ljudmi, poleg metode socialnega dela s posamezniki se je začelo uporabljati *metodo socialnega dela s skupino* v domovih in drugih institucijah.

3. Ekspanzija in stabilizacija 1970–1990: socialni delavci so začeli uporabljati različne prijeme za delo s starimi in drugimi uporabniki, socialno delo je začelo raziskovati življenjski svet starih ljudi in se usmerjati na uporabnika in njegove vire moči (Milošević Arnold 2003: 6–9).

Koskinenova opredelitev socialnega dela s starimi ljudmi pravi, da socialni delavec za delo s starimi ljudmi potrebuje posebna znanja o samem procesu staranja, o socialni politiki do starih ljudi, različne pristope in metode, strokovne spretnosti, sposobnost komuniciranja, presojanja, sodelovanja in povezovanja z različnimi generacijami. Socialni delavec potrebuje veliko znanja pri oceni situacije, v kateri se nahaja star človek. Pri tem ne ocenjuje samo situacije starega človeka, ocenjuje tudi psihično, emocionalno, kognitivno stanje, preverja možnosti samooskrbe, raziskuje vire moči tako starega človeka kot vire v njegovem okolju (Mali 2008: 64).

Burack-Weiss, Coyle Brennan sta razvila posebna načela, ki jih je na področju socialnega dela s starimi ljudmi potrebno upoštevati (Milošević Arnold 2003: 9–10):

a) Mobilizacija moči in sposobnosti starih ljudi

Strokovni socialni delavec zna dati podporo in motivacijo staremu človeku in mu pomagati najti, prebuditi njegove sposobnosti premagovanja težav, ki jih je imel v mlajših življenjskih obdobjih. Ti viri mu bodo olajšali prebroditi ali premagovati težke življenjske situacije. (Milošević Arnold 2003: 9–10).

b) Maksimalno funkcioniranje

Starim ljudem moramo pomagati v iskanju njihovih lastnih virov in sposobnosti, pri tem pa se opiramo na človekove lastne vire moči, saj jih bo takrat najbolj učinkovito uporabljal v vsakdanjem življenju (Milošević Arnold 2003: 9–10).

c) Zagotoviti okolje, ki človeka ne bo omejevalo

Ko star človek ni več zmožen živeti v svojem okolju, moramo poskrbeti, da je novo okolje funkcionalno in primerno za življenje in da zagotavlja vse njegove potrebe. Pri premeščanju starega človeka iz njegovega domačega okolja v drugo, njemu bolj primerno okolje, moramo vedno upoštevati njegove želje (Milošević Arnold 2003: 9–10).

č) Etičnost pri delu

Star človek mora čutiti, da ga spoštujemo. Tako lahko ohrani dostojanstvo in se počuti del skupine. Zato mu moramo dati priložnost, da sam odloča o svojem življenju, in njegove odločitve tudi spoštovati. Deležni smo pogostih kršitev etičnih norm zlasti pri nameščanju starega človeka v institucionalno varstvo, kjer odločajo svojci in strokovnjaki, ne sliši pa se glasu starega človeka (Milošević Arnold 2003: 9–10).

d) Upoštevanje kulturnih razlik

Tako kot smo si različni ljudje, so si različne kulture. Socialni delavec mora upoštevati in spoštovati kulturne razlike med ljudmi in se jim prilagoditi (Milošević Arnold 2003: 9–10).

e) Sistemska perspektiva

Namen socialnega dela je tudi, da zna poudariti pomembnost sodelovanja posameznika in okolja, v katerem se nahaja. Pomembni sistemi starega človeka so psihološki, fiziološki in socialni in so del njegove osebnosti. V njegovem okolju so zanj pomembni sistemi družina, prijatelji in sosedje. Zato je pomembno, da znamo ohranjati sodelovanje in skladnost med posameznikom in njemu pomembnimi sistemi (Milošević Arnold 2003: 9–10).

f) Postavljanje ustreznih ciljev

Socialno delo je specifična veda, ki izhaja iz uporabnika. Cilj, ki si ga zastavita skupaj s socialnim delavcem, mora biti konkretno zastavljen in se mora ujemati z okoliščinami. V procesu zastavljenega cilja mora socialni delavec znati motivirati uporabnika pri iskanju svojih virov in spodbujati uporabnika k čim večji aktivnosti v zastavljenem cilju (Milošević Arnold 2003: 9–10).

1.3. DEMOGRAFSKE SPREMEMBE

Evropska unija

Na podlagi projekcij demografskih trendov v obdobju med 2013 in 2060 (Europop 2013) bo Evropa v prihodnjih desetletjih pospešeno “sivela”. Zaradi sprememb v rodnosti, pričakovani starosti in migracijah, se bo struktura prebivalstva v Evropi v prihodnjih desetletjih močno spremenila. Projekcije predvidevajo, da se bo prebivalstvo do leta 2060 v celoti rahlo povečalo, vendar pa bo populacija precej starejša.

Celotna populacija Evropske unije se bo na podlagi projekcij s 507 milijonov v letu 2013 do leta 2050 povečala za skoraj 5 %, ko bo dosegla tudi vrhunec (526 milijonov), potem bo počasi padala na 523 milijonov leta 2060. To povečanje naj se sicer ne bi zgodilo brez pričakovanih migracijskih tokov v Evropsko unijo. Čeprav naj bi se populacija EU kot celote do leta 2060 povečala v primerjavi z letom 2013, za Slovenijo to ne velja, saj spada v skupino približno polovice članic EU, v katerih se bo na podlagi projekcij populacija zmanjšala.

Eden izmed razlogov za spremembo populacije je rodnost, ki naj bi se na podlagi projekcij v EU kot celoti povečala, vendar pa bo še vedno premajhna za vzdrževanje naravne stopnje obnavljanja prebivalstva. Hkrati projekcije prikazujejo veliko povišanje pričakovane življenjske dobe ob rojstvu. V celotni EU naj bi se v obdobju med leti 2013 do 2060 pričakovana življenjska doba za moške zvišala za 7,1 leta in dosegla 84,8 let v letu 2060. Za ženske projekcije predvidevajo povišanje za 6,0 leta in bo tako pričakovana življenjska doba leta 2060 dosegla 89,1 leta.

Zaradi vseh teh demografskih trendov med starostnimi skupinami se bo stopnja starostne odvisnosti med ljudmi, starejšimi od 65 let, in tistimi, starimi med 15 in 64 let, v obdobju od 2013 do 2016 povečala s 27,8 % na 50,1% v EU kot celoti. To pomeni, da se bo število delavno aktivnih oseb na vsako osebo, starejšo od 65 let, zmanjšala s štiri na samo približno dve osebi (Evropska komisija 2015 a: 21, naš prevod).

Slovenija

Tabela 1: Demografske projekcije za Slovenijo 2013–2060

Demografske projekcije - EUROPOP2013 (EUROSTAT)	Sprememba						
	2013-2016	2013	2020	2030	2040	2050	2060
Stopnja rodnosti	0,2	1,59	1,63	1,67	1,70	1,73	1,75
Pričakovana življenjska doba ob rojstvu							
- moški	7,1	77,2	78,4	80,0	81,5	83,0	84,3
- ženske	5,9	83,1	84,1	85,4	86,7	87,8	88,9
Pričakovana življenjska doba pri 65							
- moški	4,9	17,1	17,9	19,0	20,0	21,1	22,0
- ženske	4,6	20,9	21,6	22,7	23,6	24,6	25,5
Starostniki (65 in več) kot % celotne populacije	12,1	17,3	20,6	25,0	27,9	29,9	29,4
Starejši starostniki (80 in več) kot % celotne populacije	7,8	4,6	5,5	6,8	9,6	11,1	12,4
Starejši starostniki (80 in več) kot % populacije starostnikov	15,8	26,5	26,7	27,3	34,6	37,2	42,3
Starejši starostniki (80 in več) kot % delovno aktivne populacije	15,5	6,7	8,6	11,2	16,5	20,1	22,2

Vir: Evropska komisija 2015 a: 367

Populacija Slovenije naj bi se na podlagi projekcij v obravnavanem obdobju zmanjšala, z 2,1 milijona v letu 2013 na 2,0 milijona v letu 2060. Pričakovani neto migracijski tokovi naj bi se v istem časovnem obdobju povečali za kar 370 %, z 800 v letu 2013 na 4500 v letu 2060. Rodnost v Sloveniji naj bi na podlagi projekcij v obravnavanem obdobju rasla skozi celotno obdobje in z 1,59 v letu 2013 narasla na 1,75 v letu 2060.

Pričakovana življenjska doba ob rojstvu v Sloveniji je bila leta 2013 77,2 leta za moške in 83,1 leta za ženske. Leta 2060 naj bi bila na podlagi projekcij pričakovana življenjska doba za moške 84,3 leta in za ženske 88,9 leta. Pričakovana življenjska doba pri 65 letih se bo v obravnavanem obdobju prav tako zvišala, in sicer za moške z 17,1 leta na 22,0 let ter za ženske z 20,9 leta na 25,5 leta.

V Sloveniji se bo stopnja starostne odvisnosti med starimi med 15 in 64 let v obravnavanem obdobju povečala iz 25 % na 54 %.

Število starejših delovno sposobnih se bo s 26,9 starejših na 100 delovno sposobnih prebivalcev v začetku leta 2013 zvišalo na 58,3 leta 2060. Število se bo torej več kot podvojilo. Tudi delež najstarejših prebivalcev, starejših od 85 let, se bo povečal z 2 % na 7 % prebivalstva (Ministrstvo za finance RS 2015: 4).

Dolgotrajna oskrba

Poleg demografskih sprememb je hitra rast izdatkov za zdravstvo in dolgotrajno oskrbo posledica tudi številnih ne-demografskih dejavnikov, kot so rast BDP na prebivalca, rast cen, hiter tehnološki napredek in rast povpraševanja po kvalitetni zdravstveni in dolgotrajni oskrbi. Mednarodne inštitucije opozarjajo, da bo zaradi višjih izdatkov za zdravstvo in dolgotrajno oskrbo v prihodnosti nujno izboljšati učinkovitost sistema zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe. Kljub povečani učinkovitosti pa se pričakuje, da bodo izdatki za zdravstveno varstvo in dolgotrajno oskrbo v prihodnosti zahtevali vedno večji delež BDP. Javni izdatki za zdravstveno varstvo v Sloveniji naj bi se na podlagi projekcij Evropske komisije povečevali hitreje kot v povprečju EU-28 saj naj bi se do leta 2020 ti izdatki povečali med 0,2 in 0,5 odstotne točke BDP. Temu naj bi sledilo povečanje javnih izdatkov za dodatne 0,6 do 2,8 odstotne točke BDP do leta 2060. Povečanje izdatkov za dolgotrajno oskrbo bo še višje. Če ne bo prišlo do spremembe politik, bi se ob obstoječih politikah ti izdatki zgolj z upoštevanjem demografskih trendov staranja prebivalstva do leta 2020 povečali za 0,3 odstotne točke BDP. Do leta 2060 bi se ti izdatki tako podvojili, različni scenariji predvidevajo povečanje med 1,4 in 2,9 odstotne točke BDP (Ministrstvo za finance RS 2015: 8).

1.4. NACIONALNI PROGRAM SOCIALNEGA VARSTVA ZA OBDOBJE 2013–2020

“Nacionalni program socialnega varstva za obdobje 2013–2020 se nanaša na osnovna izhodišča za razvoj, cilje in strategije sistema socialnega varstva, določa mrežo javne službe socialnovarstvenih storitev in programov ter opredeljuje način njihovega izvajanja ter odgovornosti njihovih akterjev na različnih ravneh.” (Republika Slovenija 2013 a).

Namen socialnega varstva v Republiki Sloveniji je, da državljanom in ostalim prebivalcem omogoča socialno varnost in vključenost. Tako država kot lokalne skupnosti so dolžni zagotavljati pogoje, v katerih posameznik v svojem družinskem, delovnem in bivalnem okolju lahko uresničuje svoje možnosti. V teh pogojih si lahko posameznik s svojimi dosežki ustvari kakovost življenja, primerljivo z ostalimi prebivalci, in ki ustreza merilom človeškega dostojanstva (Republika Slovenija 2013 a).

V primeru, da si posameznik in družine sami ne uspejo zagotoviti socialne varnosti, so upravičeni do pomoči, ki jo zagotavljata država in lokalna skupnost v obliki aktivne socialne politike (Republika Slovenija 2013 a).

“Sistem socialnega varstva zajema:

- storitve, programe in druge oblike pomoči, katerih namen je preprečevati nastajanje socialnih stisk in težav,
- storitve, programe, prejemke in druge oblike pomoči, ki so namenjeni reševanju socialnih stisk in težav,
- javna pooblastila, naloge in ukrepe, ki jih izvajalcem socialnega varstva nalagajo zakoni in drugi predpisi,
- načrtovanje, razvoj, spremljanje in evalvacijo vseh elementov sistema socialnega varstva in socialne zaščite.” (Republika Slovenija 2013 a)

Razvoj socialnega varstva za obdobje 2013–2020 si kot prvi cilj postavlja zmanjševanje tveganja revščine in povečevanje socialne vključenosti ogroženih in ranljivih skupin. Drugi cilj je izboljšanje raznolikosti in dostopnosti programov in storitev. Tretji cilj se nanaša na izboljšanje kakovosti programov in storitev (Republika Slovenija 2013 a).

Zmanjševanje tveganja revščine je postavljeno kot prvi cilj, saj se je število oseb s tveganjem revščine in socialne izključenosti po letu 2009 začelo močno povečevati. Leta 2008 je bilo 361.000 oseb s tveganjem revščine ali socialne izključenosti (18,5 % populacije). V letu 2009 je število oseb sicer upadlo na 339.000 oseb (17,1 % populacije), vendar pa se je leta 2010 število spet pričelo višati. S 336.000 (18,3 % populacije) leta 2010 se je leta 2011 zvišalo že na 386.000 (19,3 % populacije) (Republika Slovenija 2013 a).

V sklopu cilja izboljšanja razpoložljivosti in dostopnosti programov in storitev naj bi se bistveno okrepile skupnostne oblike socialnega varstva. Število uporabnikov teh oblik varstva naj bi se povečalo, hkrati pa bi se povečale tudi kapacitete institucionalnega varstva. Kapacitete naj bi se povečale v skladu s projekcijami demografskih sprememb toliko, da bodo ustrezale povečani ciljni populaciji. Dolgotrajna oskrba bo potrebovala spremembe v strukturi in sistemu financiranja. Program predvideva, da bo ta sprememba povečala in spodbudila povpraševanje po različnih oblikah pomoči na domu in pripomogla k doseganju zastavljenega cilja do leta 2020. Cilj je, da bi bilo razmerje med uporabniki skupnostnih oblik socialnega varstva in institucionalnih oblik približno ena proti ena. Na enega uporabnika skupnostnih oblik bi torej prišel en uporabnik institucionalnih oblik socialnega varstva (Republika Slovenija 2013 a).

Tretji cilj, izboljšanje kakovosti storitev in programov ter drugih pomoči, naj bi dosegli tako, da bi povečali učinkovitost upravljanja in vodenja izvajalskih organizacij. K izboljšanju kakovosti naj bi pripomogla povečana samostojnost izvajalcev ter upravljanje kakovosti. Do leta 2020 naj bi vsi izvajalci socialnovarstvenih storitev in vsi izvajalci javno verificiranih socialnovarstvenih programov z vsaj 10 zaposlenimi pridobili certifikat enega izmed certificiranih sistemov upravljanja kakovosti. Poleg ukrepov za izboljšanje kakovosti naj bi uporabnikom in njihovim predstavnikom zagotovili tudi večji vpliv na načrtovanje in izvajanje storitev (Republika Slovenija 2013 a).

Na področju socialnega varstva se v sklopu mreže javne službe izvajajo socialnovarstvene storitve in programi ter javna pooblastila (Republika Slovenija 2013 a).

Socialnovarstvene storitve delimo na tri večje skupine, in sicer na storitve informiranja svetovanja in podpore, na storitve podpore in pomoči za socialno vključevanje in samostojno življenje v skupnosti ter na storitve nastanitve z oskrbo (Republika Slovenija 2013 a).

Storitev informiranja, svetovanja in podpore trenutno v okviru svojih strokovnih nalog izvajajo predvsem CSD, storitev je organizirana na ravni upravne enote. Z vzpostavitvijo informacijskih točk, tako centralne kot lokalnih, naj bi se vzpostavila mreža za storitve informiranja, svetovanja in podpore, ki bo učinkovito naslavljala različno socialno problematiko in dosegla čim večjo populacijo, ki te storitve potrebuje. Z uporabo sodobne informacijske komunikacijske tehnologije bodo informacijske točke uporabnikom ponujale pregled in dostopnost do razpoložljivih storitev svetovanja, podpore in pomoči javnih, nevladnih in drugih izvajalcev. Trenutno za izvajanje prve socialne pomoči skrbi en strokovni delavec na CSD na 25.000 prebivalcev, cilj do leta 2020 pa je, da za izvajanje prve socialne pomoči skrbi en strokovni delavec na CSD na 15.000 prebivalcev (Republika Slovenija 2013 a).

Storitev podpore in pomoči za socialno vključevanje in samostojno življenje v skupnosti izvajajo CSD, varstveno-delovni centri, domovi za starejše, posebni socialni zavodi, zavodi za oskrbo na domu in zasebni koncesionarji. Storitev je organizirana na ravni občine oz. na ravni upravne enote. Ta oblika socialnovarstvene storitve dopolnjuje institucionalne storitve. Hkrati lahko storitev nadomešča institucionalne storitve, saj lahko nekateri uporabniki ostanejo v domačem okolju, če se jim nudi ustrezna podpora in pomoč. Pričakuje se, da se bo storitev do leta 2020 pospešeno razvijala in dopolnjevala z novimi oblikami, saj trenutno še ni razvita v zadostni meri. Po trenutno veljavni zakonodaji v storitev podpore in pomoči za socialno vključevanje in samostojno življenje v skupnosti spadata pomoč na domu za starejše in dnevna oblika varstva. Pomoč na domu za starejše je namenjena osebam, starim nad 65 let, ki zaradi starosti ali s starostjo povezanimi pojavi niso sposobni za samostojno življenje. Konec leta 2011 je bilo 5834 uporabnikov pomoči na domu. Po programu naj bi se do leta 2020 v storitev pomoči na domu vključilo 3,5 % (okoli 14.000 oseb) populacije, starejše od 65 let. Program prav tako predvideva, da se bodo v tem obdobju pojavile tudi različne nove oblike pomoči na domu, vključno z oskrbo v oskrbovanih stanovanjih. Storitev pomoči na domu za starejše je organizirana na ravni občine. Dnevna oblika varstva je namenjena osebam, starim nad 65 let, ki zaradi starosti ali

s starostjo povezanih pojavov ne morejo živeti popolnoma samostojno. Prav tako je namenjena osebam, starim nad 55 let, ki izpolnjujejo pogoje po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb. V dnevnih oblikah varstva je trenutno 350 mest, cilj programa je zagotoviti okrog 3000 mest starejšim od 65 let v dnevnih oblikah varstva. Za posebno skupino starejših od 55 let naj bi zagotovili okrog 500 mest za specializirano obliko dnevnega varstva. Storitev dnevne oblike varstva je organizirana na ravni upravne enote (Republika Slovenija 2013 a).

Storitev nastanitve z oskrbo izvajajo domovi za starejše, posebni socialni zavodi, varstveno-delovni centri, zavodi za usposabljanje in zasebniki s koncesijo. V prihodnje naj bi storitev modernizirali predvsem tako, da se bo storitev izvajala po sodobnih konceptih v manjših enotah. Hkrati s tem naj bi se tudi razvili oddelki za posebne skupine starejših (osebe z demenco, s poškodbami glave, različnimi vrstami invalidnosti). Eden izmed ciljev je, da se del institucionalnih kapacitet prenese v skupnostne oblike ter da se hkrati razvije nove oblike bivanja v lokalnem okolju. V storitev nastanitve z oskrbo spadata storitvi celodnevne (24-urne) institucionalnega varstva starejših oseb in kratkotrajne institucionalne namestitve. Celodnevno institucionalno varstvo je namenjeno osebam, starim nad 65 let, ki zaradi starosti ali s starostjo povezanimi pojavi niso sposobni samostojnega življenja, ter osebam, starim nad 55 let, ki imajo različne oblike invalidnosti in motenj (skladno s Pravilnikom o standardih), ki niso nastale v starosti. V letu 2011 je bilo v celodnevno institucionalno varstvo vključenih približno 5 % (okoli 17.000 oseb) populacije, starejše od 65 let, cilj programa je, da se leta 2020 v celodnevno institucionalno varstvo vključi 4,8 % (okoli 20.000 oseb) populacije, starejše od 65 let. Za namestitev in varstvo starejših od 55 let, ki imajo različne oblike invalidnosti in motenj, ki niso nastale v starosti, naj bi se po programu v različnih alternativnih oblikah namestitve (oskrba v drugi družini, bivalne skupine, posebni oddelki) zagotovilo okrog 6000 mest. Storitev je organizirana na ravni upravne enote. Osebam, ki so vključene v storitev, je zagotovljeno tudi zdravstveno varstvo, skladno s predpisi s tega področja. Kratkotrajna institucionalna namestitev je namenjena osebam, starim nad 65 let, s kroničnimi neozdravljivimi boleznimi ob koncu življenja. Storitev trenutno ni razvita, po programu naj bi se zagotovilo okrog 1100 mest, od tega naj bi bilo okrog 300 mest izven domov za starejše (paliativna oskrba v specializiranih ustanovah). Storitev je organizirana na ravni več upravnih enot. Osebam, ki so vključene v storitev, je zagotovljeno tudi zdravstveno varstvo, skladno s predpisi s tega področja (Republika Slovenija 2013 a).

Program predvideva tudi izboljšave na področju mreže javne službe in na področju socialnovarstvenih programov, ki so namenjeni preprečevanju in reševanju socialnih stisk posameznih ranljivih skupin prebivalstva. Služijo kot dopolnilo socialnovarstvenim storitvam in se lahko izvajajo kot javni verificirani programi, razvojni in eksperimentalni programi ali kot dopolnilni programi. Programi so organizirani na območju občine ali več občin. Mreža programov vključuje preventivne programe, informacijske in svetovalne programe, programe telefonskega svetovanja, programe koordinacije, podpore in izvajanja pomoči in samopomoči za starejše, programe zagovorništva in samozagovorništva za starejše in programe regijskih medgeneracijskih središč. Namenjeni so starejšim, ki so ogroženi s socialno izključenostjo ali potrebujejo podporo in pomoč v vsakodnevem življenju. Trenutno v sklopu mreže javne službe na področju socialnovarstvenih programov deluje 1000 skupin za samopomoč ter 3 medgeneracijska središča. Cilj je povečati število skupin za samopomoč ter njihov prenos na lokalno raven. Prav tako naj bi se organiziralo 15 medgeneracijskih središč s preventivnimi programi in programi koordinacije in izvajanja pomoči ter samopomoči za starejše, vključeno bo tudi telefonsko svetovanje za starejše. Medgeneracijska središča bodo delovala v lokalnem okolju in vključevala različne generacije (Republika Slovenija 2013 a).

Izvedba Nacionalnega programa socialnega varstva 2013–2020 predvideva dva izvedbena načrta za obdobje štirih let na regijski in nacionalni ravni. V njiju bosta podrobneje definirana način in dinamika širitve in razvoja. V programih bodo upoštevane tudi gospodarske razmere in možnosti financiranja. Načrte izvedbe bodo na regijski ravni nadzorovali in koordinirali centri za socialno delo na regijskem nivoju. Pri pripravi načrtov bodo sodelovali predstavniki lokalnih skupnosti, ki bodo načrte tudi potrjevali, saj bodo vključevali cilje v pristojnosti lokalnih skupnosti oz. občin (npr. razvoj storitve pomoči na domu). Občine bodo te cilje na lokalni ravni določile in opredelile v svojih načrtih. V primerjavi s sredstvi, porabljenimi v letu 2011, se bodo sredstva za izvedbo Nacionalnega programa socialnega varstva 2013–2020 povečala za okrog 92 milijonov evrov. To vključuje sredstva države, občin in Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, v to so všteta evropska sredstva. Sredstva se bodo povečevala postopno. V letih 2013 in 2014 sprememb ne bo (oz. le toliko, kot je že sprejetih obveznosti). Večinski del povečanja sredstev do leta 2020 bo posledica demografskih sprememb (povečanja starejše populacije) in večje potrebe po dolgotrajni oskrbi. To je tudi razlog, da bodo v prihodnosti nujne

spremembe sistema financiranja dolgotrajne oskrbe, na primer z uvedbo obveznega zavarovanja za dolgotrajno oskrbo. Nacionalni program socialnega varstva 2013–2020 predvideva, da se bodo v času izvajanja evropska sredstva črpala bolj uspešno, predvsem zato, ker bo v prihodnji finančni perspektivi EU (obdobje 2014–2020) iz sredstev evropskih skladov več sredstev namenjeno za socialno problematiko (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti RS 2013).

1.5. PRIPRAVA NA STARANJE

Medicina, ki je z leti zelo napredovala, ima vpliv tudi na podaljševanje življenja. Poleg medicine lahko na podaljševanje življenja vplivajo tudi socialni in psihološki dejavniki. S prenehanjem stigmatizacije in izključevanja starejše populacije iz družbe ter s prizadevanji za bolj kakovostno življenje starejše populacije, z manj stresa in prisilnih upokojitev lahko znatno pripomoremo k podaljšanju življenjske dobe.

Gerontolog in psiholog Pitchelauriki se je dolga leta ukvarjal z dolgoživostjo ljudi in priporoča pet stvari (Pečjak 1998: 172–173):

1. zmerno, zdravo prehrano – jedilnik starejše populacije naj vključuje raznoliko hrano in v večji meri sestavljeno iz zelenjave in različnih zelišč, manj pa mesnih izdelkov.
2. Delo – vsakdanje delo je pomembno v človekovem življenju, po upokojitvi je pomembno, da se oseba čim več z nečim ukvarja, z vrtom, s svojimi konjički ali s katerimikoli drugimi dejavnostmi.
3. Družina, opora – razvita socialna mreža je zelo pomembna za starejšo populacijo, osamljenost lahko negativno vpliva na ljudi, lahko skrajšuje življenje starejše populacije.
4. Vaje in sprostitve – vsakdanji sprehodi lahko prinesejo boljše psihofizično počutje, potovanja in počitek tudi vplivajo na boljše počutje.
5. Najbolj pomembno je duševno stanje osebe, negativna stanja, kot sta strah in potrnost, negativno vplivajo na imunski sistem, medtem ko smeh in optimizem pozitivno vplivajo na človekovo počutje (Pečjak 1998: 172–173).

Virginia Satir navaja, da ljudje, ki so svojo pozornost usmerili v negativne predstave o poznih letih, samo povečajo notranjo napetost in razvijajo sovražnost do sebe, kar povzroča človekovo sprejemljivost za bolezni, depresijo in nesrečno počutje. Starost je ideja v naših glavah, nizko samovrednotenje, slaba prehrana, pomanjkanje spodbud, osamitev in izogibanje prijateljev – vse to povzroča našo ranljivost in sprejemljivost za telesne in duševne bolezni. Protistrup je visoko samovrednotenje, dobra prehrana, duševne in telesne spodbude, privlačne in zdrave življenjske razmere (Satir 1995: 270, 273).

1.6. KAKOVOSTNA STAROST

Če želimo razumeti človeka, moramo najprej raziskati in razumeti njegove potrebe. Potrebe so osnovno gonilo živih bitij za obstoj in napredek. Kakovost življenja posameznika je odvisna od tega, v kolikšni meri so zadovoljene potrebe človeka in kakšno je njihovo medsebojno ujemanje..

Maslow je razdelil potrebe v dve skupini glede na njihovo pomembnost, in sicer na osnovno in višjo raven. Potrebe je prikazal v hierarhični obliki piramide in jih razdelil v pet skupin. Od teh skupin je prva raven osnovna fiziološka, v katero spadajo hrana, voda, oblačila. Druga raven je potreba po varnosti. Vsak človek se rad počuti zaščiten, varno pred okoljem, v katerem se nahaja. Tretja raven je ljubezen in pripadnost. Za človeka je velikega pomena, saj je človek družbeno bitje, rojen, da živi v družbi in z njo tudi raste, da ji pripada in se v njej spoštljivo počuti. Biti spoštovan je četrta raven osnovnih potreb. Višje potrebe, kognitivne, estetske in potreba po samoaktualizaciji začnemo zadovoljevati šele, ko so potrebe na nižji ravni zadovoljene in uresničene. Potrebe na osnovni ali biološki ravni so velikega pomena za človeka, predstavljajo osnovo za človekov napredek in razvoj (Pečjak 2007: 155–156)

Ne glede na starost mora biti človek ljubljen, mora nekomu pripadati, biti del nečesa, da bi se počutil koristnega in imel namen za svoj obstoj. Človek ima v vsakem starostnem obdobju željo po učenju, zabavi, občutku pripadnosti ter materialni preskrbljenosti, saj so to osnovne človekove potrebe (Satir 1995: 278).

Za človeško preživetje je nujno, da so zadovoljene osnovne potrebe, kot so hrana, voda, kisik. Ko so zadovoljene potrebe na osnovni ravni, človek teži k uresnitvi potreb na višji ravni. Po Ramovšu v tretjem življenjskem obdobju potrebe izstopajo v treh razsežnostih, vsaka s svojimi posebnostmi (Ramovš 2000: 322);

Vsak človek čuti potrebo po medčloveških odnosih, da je povezan in da nekomu pripada, saj je to osnovna socialne potreba. Tako ima tudi starejša populacija potrebo po tesni povezanosti s svojimi najbližjimi, saj ji to daje moč za naprej (Ramovš 2000: 322).

Sledi potreba po predajanju svojih življenjskih izkušenj in spoznanj. Za starega človeka je pomembno, da lahko svoje življenjske izkušnje deli naprej srednji in mlajši generaciji. Delitev svojih izkušenj daje starejšemu človeku občutek, da je njegovo življenje imelo smisel in vrednost (Ramovš 2000: 322).

Eksistencialna potreba je potreba starejše populacije, da se počuti družbeno koristna. Starejša populacija želi občutiti, da ima njihovo življenje po upokojitvi še vedno smiselnost in vrednost (Ramovš 2000: 322).

Vse te potrebe je potrebno razumeti, saj prihajamo v obdobje, ko se začenja ekspanzija potreb in začenjamo novo obdobje. Poleg omenjenih treh potreb se pojavlja tudi potreba po dolgotrajni oskrbi. V procesu dolgotrajne oskrbe je uporabnik tisti, ki potrebuje dolgotrajno oskrbo po svojih merilih in svojih potrebah, je torej krojač svojega življenja.

Problem je, ko "oskrbovanje" zaradi "priročnosti" zanemari *človeka* in njegove lastnosti, in se namesto tega osredotoča na *starega* človeka, ki ga želimo oskrbeti. Zaradi osredotočanja na njegovo čim boljšo oskrbo, ki površno obravnava človekovo eksistenco, človek izgublja svojo eksistenco in postane nepomemben člen družbe. Problem nastane takrat, ko začnemo obravnavati številke, ne pa človeka s konkretno eksistenco (Dragoš 2000: 295).

1.7. PREDSDOKI

Glede na kulturne razlike in različne življenjske navade je življenje postalo barvito, zapleteno in bogatejše. Deležni smo vsakdanjega življenja z različnimi kulturami, običaji in navadami, ki nam jih je prinesla moderna družba. Od posameznika pa je odvisno, kako se spoprijema s tem. V današnji moderni družbi moramo imeti v mislih, da bodo razlikosti bolj izrazite in da se bomo morali naučiti živeti z njimi. Vsak od nas je drugačen, na svetu ne obstajata dva ista karakterja, ljudje smo različni, biti nestrpen do drugačnosti v današnji moderni družbi ne gre z roko v roki. Če si želimo miru in medsebojnega sprejemanja, se bomo morali naučiti sprejemanja in spoštovanja raznolikosti in različnih potreb ljudi. Marginalizacija starosti je družbena mentaliteta, ki daje prednost mladosti, lepoti, produktivnosti in uspehu. Z druge strani starejšo populacijo odriva iz

domačega okolja v domove za ostarele, s čimer so jim prikrajšane osnovne človekove pravice (Pavliha 2006: 56–58).

"23. člen Evropske socialne listine je tisti, s katerim se pogodbenice zavezujejo, da bodo zagotavljale učinkovito uresničevanje pravice starejših oseb do socialnega varstva.

- Omogočijo starejšim osebam, da ostanejo polnopravni člani družbe tako dolgo, kot je mogoče, glede na fizične, psihološke in intelektualne zmožnosti starejše osebe,

a) ustrezna sredstva, ki jim omogočajo spodobno življenje in aktivno vlogo v javnem, družbenem in kulturnem življenju;

b) informacije o službah in možnostih, dosegljivih starejšim osebam, ter priložnosti, da jih uporabijo;

- Omogočijo starejšim osebam, da si svobodno izberejo svoj življenjski slog in živijo samostojno v domačem okolju tako dolgo, kot želijo in zmorejo, s pomočjo:

a) nastanitve, prilagojene njihovim potrebam in njihovem zdravstvenemu stanju ali ustrezne pomoči pri prilagajanju njihove nastanitve;

b) zdravstvene nege in storitev, ki jih potrebujejo glede na svoje stanje;

- Jamčijo starejšim osebam, ki živijo v ustanovah, ustrezno pomoč, pri tem pa spoštujejo njihovo zasebnost ter sodelovanje pri odločitvah, ki se nanašajo na življenjske razmere v ustanovi." (Republika Slovenija 1999 b)

Pečjak ageizem opredeljuje kot diskriminacijo starejše populacije na podlagi njihovih let. Ageizem je podoben rasizmu in seksizmu, vendar s to razliko, da današnja družba rasizem in seksizem obsoja in ju skuša odpraviti z zakoni, medtem ko diskriminiranje starejše populacije ostaja nezavedno in samoumevno. Včasih so tudi v starejših populacijah mnenja, da jim ne pripadajo določene pravice, ker so stari. Ageizem je opredeljen v Glasilu sivih panterjev, povzeto po Pečjaku - je diskriminacija starejše populacije glede na njihova koledarska leta, nazor, s katerim posameznik preneha biti individuum, ko prestopi določeno starost, določanje sposobnosti na podlagi posameznikovih let je stereotipiziranje samo zato, ker so stari (Pečjak 1998: 67–69).

Stereotipiziranje navaja Smolić-Krkovič (1974: 20), opisuje odnos sorodnikov, družbe in njihovo nesprejemanje starejše populacije zaradi zunanjega videza, gub na obrazu, manjkajočih zob, starostnih peg, počasnosti in neskladnosti mnenj, zmanjšanja fizične aktivnosti in pritoževanja nad svetom okrog njih.

Požarnik opozarja, da trditve, da se človekovo obnašanje z leti spremeni, da postane trmoglav, neuvideven, da mu primanjkuje razumevanja, postane bolj prepirljiv, da ga nič ne zanima, lahko pripišemo pomanjkanju razumevanja in zapletenega odnosa. Razlik med generacijami ne moremo pripisati zgolj lastnostim starejše populacije, ampak številnim dejavnikom, ki privedejo do neskladja med generacijami, in sicer v življenjskih izkušnjah, vzgoji, drugačnih pogledih, različnih mnenjih in različni izobrazbi. Trmo pri starejši populaciji si lahko razlagamo kot strah, nezaupljivost pred nečim novim, čemur ne bodo kos, ne pa kot vedenjski vzorec starejše populacije, ki ga je pridobila z leti (Požarnik 1981: 72–77).

”Starega človeka bodisi v zdravju ali bolezni ne smemo ločiti od drugih ljudi samo zato, ker je ostarel.” (Acetto 1967: 33)

Socialna izključenost je nesprejemanje skupine ljudi ali posameznika s strani družbe in okolja na podlagi starosti, jezika, rase, etničnosti, religije, socialnega razreda in hkrati odvzem temeljne človekove pravice.

"Irski raziskovalci so v okviru evropskega projekta Poverty 3 socialno izključenost opredelili preko njenih dimenzij, in sicer kot izključenost oziroma izrazito slabo vključenost v enega ali več od štirih sistemov, ki zagotavljajo povezanost posameznikov v družbi:

1. demokratični in zakonski (pravni) sistem, ki omogoča civilno vključenost (to pomeni biti enakopraven državljan v demokratični družbi);
2. trg delovne sile, ki omogoča ekonomsko vključenost (imeti zaposlitev, določeno ekonomsko funkcijo v družbi, dohodke za preživljanje);
3. socialno-blaginjski sistem (zagotavlja socialno povezanost v ožjem smislu z dostopom do socialnih in javnih storitev in programov ter sodelovanje v njih);
4. sistem medosebnih mrež (družina, soseska, skupnost, prijateljske mreže, ki zagotavljajo medosebno povezanost, moralno podporo in varnost, kadar jo posamezniki potrebujejo)." (Hlebec et al. 2010: 16)

Starost v naši družbi ni sprejeta kot nekaj lepega. Nasprotno, naša družba starost ignorira, starejšo populacijo pa marginalizira. Potrebe starejših so zelo podobne, če ne celo iste, kot

pri mladostnikih in v srednjih letih. Ker se starejši ne počutijo sprejeti, tudi sami ne sprejemajo starosti in se je ne veselijo. Zato je odnos med generacijami porušen in okrnjen. Starejša populacija nima priložnosti oz. so redki tisti, ki se lahko pohvalijo s lepim, njim zadovoljivim odnosom s srednjo in mlajšo generacijo. In nasprotno temu so redki tisti iz mlajše in srednje generacije, ki imajo poglobljen odnos z nekim starejšim človekom (Ramovš 2003).

1.8. AKTIVNO ŽIVLJENJE

Veliko starejših ljudi si po upokojitvi želi ostati še vedno aktivnih, produktivnih ter nekaj prispevati skupnosti. Občutek biti koristen vpliva na zadovoljstvo posameznika in posledično tudi na njegovo zdravstveno stanje. Ljudje, ki imajo občutek, da še vedno prispevajo k skupnosti, da so nekomu potrebni, ki svojo starost preživljajo bolj aktivno, svoje zdravstveno stanje ocenjujejo za dobro, bolje kot tisti, ki svojo starost preživljajo pasivno (Hojnik, 1997: 83–84).

Delo je potreba, da naredimo nekaj za sebe in družbo, da smo ustvarjalni, vključeni v okolje, kar posamezniku daje občutek samouresničevanja in zadovoljstva, ki je osnovna človeška potreba (Flaker et al. 2008: 144–145).

Za aktivno starost je poleg posameznikove iniciative pomembna tudi socialna, družinska opora in okolje, v katerem se človek lahko uresniči. Za starejše delo ne pomeni nekaj konkretnega delati. Long in Lawton izpostavljata naslednje dejavnike, ki so značilni za aktivno staranje in jih ločita kot družbene, biti koristen, ohranjati socialne stike, doživeto zapolniti čas, sprostiti se, in razvojne dejavnosti, biti ustvarjalen, ostati mentalno dejaven in skrbeti za fizično kondicijo (Hojnik, 1997: 84-85).

1.9. OSAMLJENOST

Ko govorimo o osamljenosti, moramo najprej razumeti in razlikovati osamljenost od osame. Osamljenost je način doživljanja socialnih odnosov, osama pa je stanje, v katerem se nahaja oseba. Za osamljenost je pomembno poudariti, da se lahko človek kljub veliki socialni mreži počuti osamljeno. Ko se človek osami, ne pomeni, da je žalosten ali osamljen, mogoče ima samo potrebo, da o nečem premisli ali da se poglobi sam vase (Požarnik 1981: 134–135).

Človek je družabno bitje, zato je potreba po stikih in družbi osnovna človekova potreba. Skozi življenje vzpostavljamo različne družbene odnose, ki nas zaznamujemo, povedo kdo smo, omogočijo lastno vrednost in užitek za obstoj (Flaker 2008: 258).

Osamljenost je bolj izrazita v starosti, starejša populacija potrebuje redne stike z nekom, ki mu zaupa in ga čuti kot svojega. Zato je starejša populacija bolj podvržena socialni osamljenosti. Ker ostajajo brez svojih sozakoncev, prijateljev in sorodnikov, je osamljenost pri starih ljudeh najbolj razširjena in ustvarja najhujšo stisko (Ramovš 2003: 105).

1.10. SOCIALNE MREŽE

Starejša populacija potrebuje formalno in neformalno obliko storitve, ki jim nudi oporo, ko se pojavijo zdravstvene težave in niso več zmožni skrbeti zase. Na kakovostno življenje starejše populacije vpliva zdravstveno počutje posameznika, zato je pomembno sodelovanje obeh socialnih oskrb (formalne in neformalne), ki vplivata na boljše počutje posameznika. Poleg formalne oblike pomoči ima pomembno vlogo tudi neformalna oblika, ki v največji meri vpliva na počutje posameznika (M. Pahor, B. Domjanko 2007: 254).

Za slovenski prostor je še vedno izrazita formalna oblika pomoči, ki se izvaja v okviru institucionalne oskrbe, oskrbe na domu in zdravstvene nege. Formalna oskrba je plačana storitev, ki ima namen podpirati bivanje starejših v domačem okolju. Storitve se lahko izvajajo tudi v institucionalnem varstvu v obliki dnevnega varstva, začasnega varstva in bivanja v družini, ki ni izvorna družina starega človeka (Filipovič Hrast et al. 2014: 22).

"Formalni izvajalci oskrbe so plačani oskrbovalci, izvajalci storitev, ki so organizirane v skupnosti in katerih namen je podpora starejši osebi pri bivanju v skupnosti, ali pa izvajajo oskrbo v institucionalnem kontekstu ter so lahko javni ali zasebni ponudniki storitve." (Hlebec et al. 2014: 13)

Neformalna oblika pomoči je neplačana storitev, ki jo največkrat izvajajo družina, sorodniki in prijatelji (Timonen 2008). Neformalna oskrba, ki jo največkrat nudijo družinski člani, je pomembna za kakovostno življenje doma. Družinski člani so za starejšo populacijo še vedno prevladujoči vir opore, pomemben vir pomoči so tudi pri nujenju materialne in emocionalne opore. V primeru odsotnosti neformalne oskrbe jo nadomesti formalna oskrba. Za kakovostno izvajanje oskrbe je pomembno razumevanje odnosa med formalnim in neformalnim izvajanjem oskrbe (Hlebec et al. 2014: 13).

Svetovna zdravstvena organizacija (WHO 2013) poudarja, da ljudje dobijo občutek sprejetosti in cenjenosti s pripadnostjo socialnim omrežjem, preko katerih komunicirajo in si nudijo medsebojno oporo. Ti občutki pozitivno vplivajo na zdravje ljudi, tako na posameznike kot na družbo kot celoto. V nasprotju s tem je v družbah, v katerih občutka sprejetosti in cenjenosti zamenjujeta izključenost in izolacija višja stopnja umrljivosti, prezgodnje smrti, prav tako je višji odstotek ljudi z depresijo. Nekateri avtorji (Berkman et al. 2000) so predpostavili, da imata izključenost in izolacija vpliv na umrljivost in posledično na krajšanje življenjske dobe. Na podlagi proučevanj staranja s socialnega in biomedicinskega vidika so sklepali, da izključenost in izolacija v organizmu povzročata stres, kar ima za organizem kot posledico hitrejšo staranje. Obolevnost v starosti in upad funkcij naj bi bila tako povezana z občutkom izključenosti in izolacije (Pahor, Domjanko 2007: 255–258).

1.11. NAČELA SOCIALNEGA DELA S STARIMI LJUDMI

Na področju socialnega dela Vida Miloševič-Arnold navaja koncepte socialnega dela, ki jih uporabljamo pri socialnem delu s starimi. Ti koncepti so dodatno razširjeni z drugimi slovenskimi avtorji socialnega dela (Mali 2008: 70).

Partnerstvo

Partnerstvo v socialnem delu pomeni, da imata uporabnik in socialni delavec enakopraven odnos. Odnos, v katerem drug drugemu zaupata in skupaj sodelujeta v definiranju in reševanju problema. Odnos, v katerem socialni delavec verjame v uporabnika, mu daje besedo in ga na ta način vključuje v proces pomoči. S takim odnosom uporabnik dobiva občutek pomembnosti in nadzora nad svojim življenjem (Miloševič Arnold 2003: 12).

Partnerski odnos Mali (2008: 71) definira kot "odnos, ki v socialnem delu pomeni, da uporabnik in socialni delavec enakopravno sodelujeta pri definiranju in reševanju problema, strokovnjak verjame v sposobnosti uporabnika za uspešno rešitev težave, v njegovo kompetentnost za prevzem odgovornosti in kontrole nad svojim življenjem. Skupaj gradita medsebojno zaupanje, kooperativen odnos v skladu z načelom participacije, pri čemer strokovnjak dosledno upošteva pravice uporabnika in mu pomaga pri njihovem uveljavljanju."

Krepitev moči

Krepitev moči (*empowerment*) pomeni raziskati uporabnikove vire moči, ki mu lahko pomagajo v doseganju zastavljenega cilja. Socialni delavec mora s svojim znanjem in izkušnjami raziskati uporabnikove vire moči in jih uporabiti v doseganju zelenega cilja (Miloševič Arnold 2003: 12).

"Praksa, ki temelji na perspektivi moči, pomeni, da bo vse, kar delaš kot socialni delavec, utemeljeno s tem, da pomagaš odkriti, olepšati, raziskati in izkoristiti klientovo moč in vire, ko mu pomagaš, da doseže svoje cilje, uresniči svoje sanje in razbije okove ovir in nesreč." (Vogrinčič citirano po Mali 2008: 71)

Zagovorništvo

Socialni delavec mora znati zagovarjati uporabnikove pravice, ki posledično pomagajo uporabniku pri samozavesti in občutku moči nad svojim življenjem. Zagovorništvo pomeni, da socialni delavec verjame v uporabnika in v njegove kvalitete ter deluje v njegovem interesu. To uporabniku izboljša kvaliteto življenja, saj začne verjeti vase in si poveča samozaupanje, kar mu pomaga pri vključevanju v družbo (Milošević Arnold 2003: 12).

"Zagovorništvo je opredeljeno kot dejavnost, ki vključuje osebe ali skupine, ki se zavzemajo za uresničevanje svojih potreb in želja ali za skupen cilj pri vplivnih osebah, da bi dobili dostop do storitev, ki jih potrebujejo. Namen zagovorništva je, da poveča občutek moči posameznika; pomaga mu, da pridobi več samozaupanja, dobi več izbire v svojem življenju, izboljša kvaliteto življenja." (Zaviršek op.cit Mali 2008: 73)

Skupnostna skrb

"Skupnostna skrb je kolektivno zasnovana in ima za cilj povečanje kvalitete življenja v skupnosti, vzpostavljanje raznih vrst fleksibilnih mrež pomoči, ki so na voljo različnim potencialnim uporabnikom v njihovem življenjskem okolju. Pri tem je pomembno, da se načrtovalci skupnostne skrbi opirajo na potrebe uporabnikov." (Mali 2008: 76)

Namen skupnostne skrbi je povečanje kvalitete življenja uporabnika v njegovem domačem okolju. Oporne točke pri doseganju boljšega življenja v skupnosti so njegove potrebe (Mali 2008: 76).

Skupine za samopomoč

"To so prostovoljne skupine, katerih člani imajo iste potrebe ali probleme in se srečujejo skozi daljše obdobje s ciljem, da bi si dajali podporo, izmenjevali izkušnje in informacije o dejavnostih in virih, ki so se pokazali za koristne pri reševanju njihovih potreb. Takšne skupine se običajno srečujejo brez strokovnjaka. Strokovnjak pa je (ali pa tudi ne) prisoten pri delu sorodnih suportivnih skupin. Skupine za samopomoč so se pri nas že dobro uveljavile. Med njimi je nedvomno najbolj razširjena mreža skupin starih za samopomoč." (Milošević Arnold 2003: 13)

Skupine za samopomoč so prostovoljne skupine, kjer se srečujejo osebe z istimi ali podobnimi problemi. V skupinah si lahko izmenjujejo izkušnje, podporo ter informacije, ki jih posamezniki potrebujejo. Skupine običajno delujejo brez prisotnosti strokovnjaka. V Republiki Sloveniji so uveljavljene skupine za samopomoč starejših, katerih namen je reševati osamljenost in izolacijo ter vzpodbujati medgeneracijsko sodelovanje (Mali 2008:75).

Socialne mreže

"Socialna mreža pomeni povezavo posameznika z drugimi ljudmi v njegovem življenjskem okolju. Pri tem razlikujemo neformalne socialne mreže, ki vključujejo stike z družino, sorodstvom, sosedi in prijatelji, na katere se lahko človek v primeru potrebe opre, in formalne socialne mreže. Med formalne sodijo vsi formalizirani stiki posameznika z njegovim okoljem." (Mali 2008: 75)

Razlikujemo formalne in neformalne socialne mreže. Socialne mreže so uporabniku glavni vir opore. So povezava med posameznikom in okoljem, v katerem živi (Mali 2008: 75).

Antidiskriminacijska praksa

Antidiskriminacijska praksa pomeni, da socialni delavec v delu z uporabniki ne sme imeti predsodkov ali ravnati stereotipno na podlagi uporabnikove rase, spola, religije ali etične pripadnosti. Pri odnosu s starejšimi se pojavlja posebna oblika diskriminacije, ki se imenuje *agizem*. Agizem je stereotipno obravnavanje starejših zaradi starosti ali s starostjo povezanih lastnosti, kot so na primer gube na obrazu, starostne pege, počasnost, zmanjšana fizična aktivnost ipd. (Milošević Arnold 2003: 12-13).

1.12. SOCIALNO DELO Z NEPROSTOVOLJNIMI UPORABNIKI

"V socialnem delu srečujemo veliko ljudi, ki jih opredelimo kot uporabnike, kliente, čeprav sami tega ne želijo. Stroka jih imenuje neprostopvoljni, saj jim je storitev socialne ustanove predpisana z zakonom, odredbo. Lahko pa gre za področje socialnega dela brez zakonske odločbe, kjer uporabniki pod pritiskom sprejmejo socialne storitve." (Rooney, Bibus 2001 v Šugman Bohinc 2006: 345)

Rooney in Bibus predlagata, da socialni delavec v pogajanju in dogovarjanju upošteva naslednje korake:

1. razišče uporabnikovo razumevanje obstoječih problemov. Da bi socialni delavec razumel uporabnikov problem, mora zagotoviti varen prostor, v katerem se bo uporabnik počutil varno in tako prispeval k definiranju problema. Varen prostor, v katerem se uporabnik počuti sprejetega in slišane, bo dodatno pomagal uporabniku, da izrazi svoje cilje, prepričanja in pričakovanja. Socialni delavec bo edino tako dosegal razumevanje uporabnikovega problema.
2. Razišče možnost preokvirjanja na način strategije "sprejemljivega mandata" oz. pooblastila, o katerem se je mogoče pogajati. Socialnemu delavcu pri delu z neprostopvoljnimi uporabniki dodatno pomaga, če se uporabniku približa glede njegovih stališč in prepričanj ter tako poišče rešitev.
3. Razišče možnost "pogodimo se". Uporabniki včasih nimajo možnosti izbire in morajo sodelovati v procesu pomoči, saj jim je bilo tako določeno z odločbo. V takem procesu pomoči socialni delavec skuša pridobiti uporabnika s spodbudo, ki mu je takrat pomembna in mu veliko pomeni. Včasih uporabniki v zameno za spodbudo začnejo sodelovati v procesu pomoči.
4. Razišče možnosti, da se "znebimo zunanjega pritiska in mandata". Ko uporabnik doživlja proces kot neke vrste kazen, lahko socialni delavec poskuša to izogibanje sodelovanju v procesu preoblikovati v motivacijo. Cilj motivacije je, da bi uporabnik pričel sodelovati v procesu in ga čimprej zaključil. Ta vrsta motivacije se uporablja samo v primeru, da socialni delavec predpostavlja, da bo uporabnik začel proces pomoči sprejemati sebi v prid in začel sodelovati.
5. Razišče možnosti za "privolitev na podlagi pojasnil". Ko se socialni delavec znajde v situaciji, da uporabnik ne želi sodelovati navkljub spodbujanju in poskusom

motiviranja, ga socialni delavec seznani z možnimi ukrepi, ki jih določa uradno pooblastilo, ter z njegovimi omejitvami in obveznostmi.

6. Dokonča naloge, o katerih ni strinjanja. Včasih se uporabniki ne strinjajo z deli dogovora o sodelovanju. Da bi dosegli dogovor, socialni delavec da priložnost uporabniku, da sam izbere vrstni red nalog, da naloge razdeli po uresničljivosti; katere naloge se mu zdijo manj, katere pa bolj uresničljive. Socialni delavec pa ga vodi skozi proces in ga usmerja proti želenemu cilju.
7. Doseže dogovor glede specifičnih zelenih ciljev. Namen dogovarjanja je, da bi si uporabnik in socialni delavec nekoliko razdelila neenakomerno porazdeljeno moč. Če socialni delavec v procesu pomoči znova dodaja nove zahteve in pričakovanja, ki jim ni videti konca, se lahko neprostovoljnim uporabnikom proces pomoči začne oddaljevati in jim postane nedosegljiv. Da bi se izognili takšnemu možnemu zapletu, socialni delavec na samem začetku dogovora o sodelovanju jasno opredeli konkretne kazalce uspešnosti sodelovanja (Šugman Bohinc 2006: 347).

Temelj socialnega dela s starim človekom je, da vzpostavi delovni odnos, v katerem bodo vsi člani družine skupaj s starim človekom soustvarili izviren delovni projekt pomoči (Čačinovič Vogrinčič 2008: 79).

V procesu instrumentalne definicije problema so vsi člani družine udeleženi v proces delovnega odnosa, ki omogoča celi družini, da raziščejo in skupaj ustvarijo možne rešitve problema družine. Temeljni prispevek socialnega dela je vzpostaviti delovni odnos, ki zagotavlja odprt in varen prostor za vse udeležene v problemu, prostor, ki je odprt za pogovor, razumevanje, dogovarjanje (Čačinovič Vogrinčič 2008: 79).

Stroka ima nalogo, da skupaj z družino soustvari izviren delovni načrt za življenje starega človeka v družini, za pomoč na domu ali za pripravo na dom. V sodelovanju doma in družine gre za delovni odnos, ki ustvarja odprt prostor za pogovor, dogovor, sodelovanje vseh udeležениh, sostanovalca, medicinske sestre, socialnega delavca, starega človeka in družine (Čačinovič Vogrinčič 2008: 79).

”Sodelovanje z družino varuje starega človeka, varuje razpoznavno identiteto in temeljni občutek njegove vrednosti zanj samega in javno, v socialnem okolju.” (Čačinovič Vogrinčič 2008: 79)

1.13. DOM ZA STARE LJUDI KOT SOCIALNA INSTITUCIJA

Vse institucije imajo skupni namen zadovoljiti osnovne človekove potrebe. Imajo tudi skupne značilnosti, kot so določen urnik in skupne aktivnosti. Institucija v taki obliki ne more nadomestiti domačega okolja posameznika, saj se v institucionalnem varstvu srečujejo in si delijo prostor ljudje z različnim ozadjem, navadami, karakterjem, ipd. (Hojnik Zupanc 1993: 96–97).

"Od institucij, v katerih živijo ljudje, ki iz različnih razlogov ne morejo živeti samostojno ali v lastni družini in v katerih potekajo socialni programi, običajno pričakujemo, da bodo delovale tako, da bodo stanovalcem čim bolj nadomeščale "dom". Uporabnikom naj bi zagotavljale vse tisto, kar človeku dom pomeni. Gre torej za zadovoljitev potrebe po zasebnosti, neodvisnosti, avtonomnosti in individualnosti." (Peace 1998: 112, citirano po Milošević Arnold 2003: 30)

Starejša populacija ima zelo majhno izbiro glede ponudbe namestitve in načina oskrbe. Storitve, ki jih ponujajo institucije, ne morejo zadovoljiti človekovih potreb kot potreb posameznika. Tako življenje postane "institucionalizirano", potrebe pa "totalne", kar ne dopušča posamezniku svobodne izbire načina življenja in tako postaja življenje pasivno in brez vrednosti (Milošević Arnold 2003: 30).

"Goffmanov pojem totalne institucije in ugotavljanje visokih stroškov delovanja institucije sta oblikovala v družbi negativno stališče do institucionalnega varstva in ustvarila močan stereotip strah vzbujajočih zaprtih institucij. Dejanska slika institucionalnega varstva v petdesetih in šestdesetih letih je spodbudila široko gibanje strokovne javnosti za deinstitucionalizacijo oz. odpiranje institucij v bivalno okolje ter pospešila razvoj celovitega sistema pomoči v domačem okolju. Odpiranje institucij v zunanjem okolju in razvoju domače oskrbe kot komplementarne protiuteži instituciji postavlja institucionalno pomoč kot integralni element celovite skrbi za stare ljudi." (Hojnik Zupanc 1999: 94–95)

"V postmodernističnem smislu pa ta proces razumemo kot odpiranje ustanov navzven in njihovo delovanje po načelih socialnega modela. Socialni model pri tem pomeni holistično

razumevanje človeka, ki upošteva in zagotavlja možnosti za zadovoljevanje njegovih vsestranskih potreb." (Milošević Arnold 2003: 42)

1.14. VLOGA SOCIALNE DELAVKE V DOMU ZA STARE LJUDI

"Socialni delavec v domu prihaja v stik s stanovalcem doma v različnih časovnih obdobjih in je prisoten od prvega stika do zadnje poslovilne faze, ko se posameznikov odnos konča. Med prvo in zadnjo fazo je faza bivanja in je različna od posameznika do posameznika. V vsaki fazi so naloge socialnega delavca različne in specifične in so medsebojno povezane. Naloge so medsebojno odvisne in zato je pomembno poudariti, da bo imela pomanjkljivo izvedena predhodna faza za posledico težave pri izvedbi naslednje faze." (Mali 2008: 83)

Vloga socialnega delavca v domu je, da stanovalca postavi v enakovreden položaj z institucionalnim okoljem in da potrebe stanovalca prilagodi posamezniku. Berman-Rosi po Mali (2008: 92–94) predlagata postopek, v katerem je stanovalec središče procesa pomoči, postopek, v katerem je stanovalec udeležen v reševanju svojega problema. Socialni delavec mu v procesu pomoči omogoča odkritje problemov in pridobivanje informacij o življenjskih okoliščinah, v katerih se posameznik nahaja. Postopek je sestavljen iz naslednjih elementov.

1. Definiranje problema. Socialni delavec skupaj z uporabnikom razišče in definira problem, razišče, na kateri način se je stanovalec spoprijemal s problemom, poišče vire moči in načine spoprijemanja s problemom ter kako stanovalec doživlja celotno situacijo (Mali 2008: 93).

2. Stanovalčeva pričakovanja o instituciji in zaposlenih. Pri prihodu v dom je naloga socialnega delavca, da izve, v kolikšni meri je imel stanovalec izbiro pri odločanju o prihodu v institucionalno varstvo, ali je bilo institucionalno varstvo kot storitev ponujeno kot edina možna izbira ter ali je imel na razpolago tudi kakšne druge oblike pomoči. Socialnega delavca zanima tudi, kakšna so njegova pričakovanja, ter ali je imel prej izkušnje s katerokoli drugo obliko varstva, z drugim socialnim delavcem ali drugimi strokovnimi sodelavci in kako lahko te izkušnje vplivajo na njegovo sedanjo situacijo (Mali 2008: 93).

3. Znanje o življenjskih okoliščinah. Socialni delavec razišče življenjski svet in situacijo, ki je stanovalca pripeljala do odločitve za institucionalno varstvo. V pogovoru s stanovalcem je socialni delavec pozoren na stanovalčeve šibke točke in njegove vire moči, ki lahko prispevajo k trenutni obliki pomoči (Mali 2008: 93).

4. Stanovalčeve šibke točke in omejitve. Socialni delavec razišče omejitve v reševanju problema glede na stanovalčeve fizične, ekonomske, kognitivne, psihološke, socialne in druge statusne razsežnosti. Socialni delavec prav tako razišče njegove spretnosti in sposobnosti ter, kako se stanovalec spopada s spremembami in kako stanovalec dojema in sprejema nov način življenja v instituciji in njene zahteve, pravila in omejitve. Socialnega delavca zanimam tudi, koliko je stanovalec pripravljen na pogajanja o načinu življenja in kako in na kakšen način lahko politika institucije prihod omili (Mali 2008: 93).

5. Pomoč in ovire iz okolja. Socialni delavec razišče mrežo uporabnika, ki mu je lahko v oporo, ter kakšna je formalna in kakšna neformalna oblika pomoči, ki mu lahko pomaga v procesu pomoči (Mali 2008: 93).

6. Stopnja uravnoteženosti osebnih virov in virov okolja. Socialni delavec razišče vzorce, ki se pojavljajo pri uporabniku in v njegovem okolju in ki prispevajo k problemu. Socialni delavec poleg vzorcev razišče tudi vire, ki lahko pripomorejo k reševanju problema (Mali 2008: 93).

7. Praktične usmeritve. Socialni delavec skuša ugotoviti, katere dodatne informacije ali oporne točke bi še lahko pomagale v nadaljnjem sodelovanju v smeri reševanja problema (Mali 2008: 93).

"Ta način reševanja problema prispeva k reševanju stanovalčevega problema na več ravneh;

1. omogoči vključenost stanovalca v socialno okolje, poveže vključenost v socialno okolje z izpostavljenim problemom in vzpostavi sodelovanje med stanovalcem in socialnim delavcem;
2. trenutno situacijo poveže z načrtovanimi osebnimi spremembami in spremembami v okolju, ki so zasnovane na stanovalčevih neizrečenih potrebah;

3. omogoči pregled in ovrednotenje izvedenih sprememb." (Mali 2008: 93)

"Socialni delavec in uporabnik sta na ta način motivirana za skupno odkrivanje sprememb, ki vplivajo na vsesplošne spremembe v kateremkoli delu posameznikovega življenja." (Mali 2008: 93)

"Bergman-Rosijev postopek je izhodišče za socialno delo s stanovalci, saj temelji na soustvarjanju definicije problema, kjer postavi v ospredje stanovalca in njegove potrebe, ne pa institucijo. Stanovalcu omogoča aktivno sodelovanje in odločanje o svojem življenju. Vključevanje stanovalca v soustvarjanje reševanja problema daje stanovalcu pogum in moč, krepí samozavest in mu daje občutek spoštovanja, dostojanstva in pomembnosti. Strokovno delo socialnega dela temelji na usmerjanju in pomoči stanovalca, da samostojno oblikuje rešitve, ki ustrezajo reševanju njegove enkratne situacije." (Mali 2008: 93)

V procesu pomoči je jezik socialnega dela usmerjen k skupnemu soustvarjanju v smeri želenih sprememb. Socialni delavec skupaj z uporabnikom definira problem. Skupaj gradita spoštljiv odnos, v katerem sta oba enakovredna. Soustvarjata spremembe, ki so potrebne za uresničevanje uporabnikovega cilja. Socialni delavec se uporabniku približa tako, da govori jezik, ki ga razume, ga spoštuje in postavi v enakopraven položaj ter ga spodbuja in upošteva v procesu pomoči kot eksperta iz izkušenj (Vogrinčič Čačinovič 2010: 239).

"Madsen koncept soustvarjanja opredeljuje hkrati kot odnos in proces pomoči. Odnos med uporabnikom in socialnim delavcem je odnos med ekspertom iz izkušenj ter spoštljivim in odgovornim zaveznikom, ki vzpostavi in ohranja proces raziskovanja in udeležnosti v želenih izidih. Poudarek je na prispevku vsakega udeleženega, ki prispeva instrumentalno definicijo problema in svoj delež. Saj gre za so-delovanje, so-ustvarjanje, so-raziskovanje, ki ga izpeljejo so-govorniki, so-potniki, so-delavci v procesih pomoči. V procesih pomoči oz. v izvirnem delovnem projektu je jezik socialnega dela spoštljiv, pozitiven, varuje enkratnost in dostojanstvo, ne stigmatizira, ne obsoja, ne poučuje, ne razvrednoti. Omogoči soustvarjanje skupaj z ekspertom iz izkušenj, ki je udeležen v problem in rešitve. Soustvarjanje pomoči v socialnem delu ni mogoče, če ne zagotovimo spoštljivega sodelovanja z uporabniki, ki so eksperti iz izkušenj." (Vogrinčič Čačinovič 2010: 241–243)

1.15. STORITEV ZA PREMAGOVANJE SOCIALNIH STISK IN TEŽAV

Prva socialna pomoč

"Človek išče pomoč šele takrat, ko izgubi vse upanje, da bi sam ali s pomočjo svojcev uspešno rešil problem, s katerim se sooča." Problemi se nabirajo, občutek nemoči in obupa še dodatno vpliva na človeka in njegovo jasno sliko problema. Socialni delavec pomaga človeku pri prepoznavanju njegovega problema, ga informira o možnih vrstah storitve in pomoči. Pomembno je poudariti, da mu pomaga premagati predsodke do sprejemanja pomoči in mu pokaže možne izbire. Socialni delavec nastopa v vlogi zagovornika, povezovalca, pogajalca, priskrbovalca in učitelja, ki daje dodatno moč posamezniku za premagovanje obstoječega problema (Milošević Arnold 2003: 21).

Osebna pomoč

Socialni delavec vidi človeka celovito in upošteva vse njegove potrebe. Prepoznati mora neočitne, manj vidne stiske uporabnika, na stisko ne gleda z materialnega vidika, uporabnika posluša z empatijo in mu daje oporo in občutek varnosti, da bi lahko pridobil uporabnikovo zaupanje in bi le-ta spregovoril o težavah, ki ga bremenijo (Milošević Arnold 2003: 21).

Pomoč družini za dom

V sklopu pomoči družini družinske člane izobrazimo in poudarimo pomembnost boljšega medsebojnega sodelovanja in sožitja. Starejše populacije ni možno obravnavati brez njenega domačega okolja, saj so tudi družinski člani upravičeni do potrebne podpore, ki povezuje člane v delujočo skupnost več generacij (Milošević Arnold 2003: 28).

Socialna oskrba

Socialna oskrba je socialnovarstvena storitev, ki pomaga tistim, ki niso več zmožni skrbeti zase, in jim s tem omogoči, da čim dlje ostanejo v svojem domačem okolju (Flaker et al. 2011 op ct. Nagode, Hlebec 2013: 15).

”Socialna oskrba pomeni zagotoviti starejšim ljudem, ki niso sposobni samostojno živeti, ustrezno družbeno organizirano skrb, dobre kvalitete in sprejemljive oblike z možnostjo izbire med različnimi izvajalci.” (Milošević Arnold 2003: 22)

Socialne oskrbovalke so najbolj pomemben del oskrbe na domu, zato se je raziskava (Zemljak, Nagode 2011) usmerila na to, kako njihovo delo vpliva na kakovost življenja uporabnikov. V raziskavi so bili osredotočeni na njihov pogled in vrednotenje izvajanja storitve oskrbe na domu. Rezultati raziskave so pokazali, da poklic socialne oskrbovalke večinoma opravljajo ženske, stare med 35 in 49 let. Glede izobrazbe je prevladovala končana srednja ali poklicna šola. Dobra polovica ni imela nobenih predhodnih izkušenj. Samo dve oskrbovalki sta navedli formalne izkušnje, ostale oskrbovalke pa so izkušnje pridobile z oskrbo svojih starih staršev ali sosedov, poklica socialne oskrbovalke pa predhodno ni opravljal nobena (Nagode, Hlebec 2013: 15–25).

Volčini (2010) opozarja, da socialnim oskrbovalkam, ki izvajajo oskrbo oseb z demenco, primanjkuje usposabljanja in izobraževanja na tem področju, saj se učijo zgolj na podlagi lastnih izkušenj (Nagode, Hlebec 2013: 15-25).

1.16. DOLGOTRAJNA OSKRBA

Dolgotrajno oskrbo razumemo kot odziv na demografske spremembe, s katerimi se poleg Slovenije spopadajo tudi druge države s celega sveta. Demografske spremembe, ki so prinesle nagel porast starejše populacije hkrati pa nizko stopnjo rodnosti, v moderni družbi povzročajo velike spremembe. Do leta 2050 bo delež starejše populacije presegel mlajšo populacijo, zato se bo razmerje med tistimi, ki potrebujejo pomoč, in tistimi, ki pomagajo, znatno zvišalo. Zmanjšal se bo delež delovno aktivnega prebivalstva, večal pa se bo delež prebivalstva, ki pomoč potrebuje. Zato dolgotrajno oskrbo lahko razumemo kot vrednost,

ki zadeva celotno človeštvo. Kljub demografskim spremembam ne moremo reči, da je dolgotrajna oskrba vezana samo na stare ljudi. Potreba po dolgotrajni oskrbi se lahko pojavi v kateremkoli obdobju človekovega življenja, kar nas še bolj opozarja na pomembnost dolgotrajne oskrbe. Bil je že čas, da se oživijo pomembne vrednote človeštva, pomoč, ki jo nudi dolgotrajna oskrba, pomoč med izvajalci in ljudmi, ki pomoč potrebujejo (Mali 2013: 15).

”Spremembe, ki ji prinaša dolgotrajna oskrba, so spremembe v sami organizaciji oskrbe in njenem načinu izvajanja storitve. V tradicionalnem načinu izvajanja storitve je ponudba pomoči razdeljena na neformalni sektor (sorodnike, sosede, znance, prijatelje) in formalni sektor (ljudi, ki so zaposleni za izvajanje oskrbe). Ljudje imajo na voljo, da sami poskrbijo zase v domačem okolju ali da zanje poskrbi institucija.” (Mali 2013: 18)

Da ne bi bilo tako enolično, bo dolgotrajna oskrba vnesla raznolikost ponudbe, ki bo neformalni in formalni sektor okrepila z različnimi oblikami pomoči in podpore. Dolgotrajna oskrba bo prinesla inovativnost v plačevanju storitev. Sredstva za plačevanje storitve bo prejel uporabnik, ne pa izvajalec storitve. Ta novi pristop plačevanja storitve bo uporabniku dal posebno moč nad svojim življenjem, saj bo sam odločal, kateri paket storitve mu najbolj odgovarja. Strokovni delavec bo imel v procesu pomoči nalogo in vlogo sopotnika in partnerja v njunem skupnem projektu soustvarjanja pomoči. To je čisto nasprotje tradicionalne prakse, kjer so bile storitve prilagojene in sestavljene glede na trg, ne pa na določeno življenjsko situacijo. Poudarek ni bil na človeku in njegovih potrebah, temveč na potrebah trga (Mali 2013: 18–19).

Dolgotrajna oskrba prinaša osredotočanje na človeka. Tudi ljudje bodo morali spremeniti koncept uporabnika v krojača, strokovnjaka eksperta svojega življenja, ki bo oskrbo oblikoval po svojih potrebah skupaj z strokovnim delavcem, ki mu bo zagotovil kakovostno življenje. Strokovnjaki pa se bodo morali iz svoje dolgoletne tiranske vloge, vloge poslušalca, spremeniti v strokovnjaka, ki izhaja iz človeka in njegovih človeških pravic in skupaj z njim stopiti v partnerski odnos. Odnos, ki poudarja sobivanje, ne pa izključevanje ljudi zaradi njihove drugačnosti (Mali 2013: 19).

”Pomembno vodilo dolgotrajne oskrbe je *pomoč človeku, ker je človek* in ker je ohranjanje njegovega dostojanstva pomembno za človeško skupnost, za obstoj človeštva.” (Mali 2013: 16)

Upravičenost do dolgotrajne oskrbe ni utemeljena z diagnozo ali statusom. Odločilnega pomena bodo posameznikove potrebe po pomoči in vrsti pomoči za čim večjo samostojnost in kakovostno življenje. Glede na to, da dolgotrajna oskrba ne zajema samo starejše populacije, ampak celotno starostno skupino, se bo na podlagi tega morala ugotavljati vrsta in količina pomoči glede na človekove potrebe (Mali 2013: 20).

Usmerjenost na potrebe uporabnika nam pomaga razumeti življenjsko situacijo ljudi v stiski. Če razumemo potrebe, lažje raziskujemo in odkrivamo možne odgovore na stiske, ki jih človek doživlja pri zadovoljevanju svojih potreb (Mali 2013: 23).

Predstavitev in analizo življenjskega sveta ljudi, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, sestavljajo kategorije dolgotrajne oskrbe, ki so jih oblikovali v osem kategorij; namesto hospitalizacije in institucije, stanovanje, delo in denar, vsakdanje življenje, nelagodje v interakciji, stiki in družabnost, institucionalna kariera in neumeščenost in pripadnost. Flaker et.al (2013) povzeto po Mali (2013: 23).

2. OPREDELITEV PROBLEMA

Današnji čas modernizacije in napredka medicine je prinesel daljše življenje ljudi, na drugi strani pa se zmanjšuje rodnost. Še pred modernim časom je bila za Slovenijo značilna institucionalna oskrba starejše populacije, ki je starejšo populacijo še bolj marginalizirala ter starejše izključila iz družbenega okolja in življenja.

Današnja družba je zelo nestrpna in nespoštljiva do starejših. Ne glede na to, ali stari človek živi v ruralnem ali urbanem okolju, ostaja sam in osamljen. Sam, ker se je srednja generacija odselila in začela živeti svoje življenje in ker posledično ostaneš tudi brez svoje boljše polovice oziroma partnerja.

Zato me je zanimalo vsakdanje življenje starejše populacije. Zanimal me je prosti čas starejše populacije, s čim si zapolnijo dneve in kako se razlikujejo dnevi starejših v institucionalnem varstvu od dni starejših, ki živijo v domačem okolju. Starejša populacija ostaja v svojih domovih, dokler je zmožna živeti sama, potem se odloča za institucionalno varstvo, saj ni več zmožna skrbeti sama zase. Glede tega me je zanimalo, kako sprejemajo dom in kakšni vse so bili motivi za odločitev za odhod v dom.

Ko si enkrat v domu, ostaneš v domu. Zato me je zanimalo, koliko se razlikujejo glede socialne mreže, ali je starejše populacija, ki živi v institucionalnem varstvu, prikrajšana za primarno socialno mrežo ali ima več obiskov od populacije, ki živi v svojem domačem okolju. Na to se navezuje tudi osamljenost in zadovoljstvo s trenutnim načinom življenja.

”Starejši ljudje so dostikrat - posebno v srednji in pozni starosti - izločeni iz skupin. Izločuje jih njihov življenjski položaj: odselitev otrok, ki si osnujejo svojo družino, upokojitev, zato je osamljenost eno od njihovih prevladujočih razpoloženj.” (Pečjak 2007: 76)

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE

Raziskava je kvalitativna. Osnovno izkustveno gradivo v kvalitativni raziskavi predstavljajo besedni opisi, ki se nanašajo na raziskovani pojav. Zbrano gradivo kasneje tudi kvalitativno analiziramo.

Raziskava je primerjalna, saj sem primerjala kvaliteto življenja starejših ljudi v institucionalnem varstvu ter tistih v domačem okolju.

3.2. MERSKI INSTRUMENTI

Kot merski instrument sem v raziskavi uporabila nestandardiziran intervju. Pred izvedbo intervjujev sem si pripravila vsebinske sklope ter okvirna vprašanja oz. oporne točke za vsakega od sklopov. Z intervjuvanci sem intervjuje izvajala v pogovoru, ki je sledil vsebinskim sklopom.

Okvirna vprašanja so mi služila kot vodilo po vsakem sklopu. Intervjuje sem se trudila voditi čimbolj sproščeno ter od intervjuvancev dobiti čimveč koristnih informacij o posameznem sklopu s postavljanjem dodatnih podvprašanj. Tako sem pridobila vsebinsko bogatejše odgovore.

Osnovni sklopi ter okvirna vprašanja so priloženi v prilogi.

3.3. POPULACIJA

Populacijo sestavljajo starejši od 65 let. Številčno populacijo sestavljajo štiri osebe v institucionalnem varstvu ter tri osebe, ki živijo v domačem okolju.

Populacijo starejših v institucionalnem varstvu sestavljajo štirje varovanci Doma starejših občanov Ljubljana Moste Polje. Intervjuvance je izbrala socialna delavka doma. Izbrani so

bili tisti, ki so bili pripravljeni za sodelovanje ter za katere je socialna delavka ocenila, da bodo s svojim prispevkom pripomogli k raziskavi.

Populacijo starejših, ki živijo v domačem okolju, sestavljajo tri osebe. Izbrala sem jih s pomočjo lastne socialne mreže. Pri izboru sem se trudila izbrati osebe, ki se glede na osnovno življenjsko situacijo (starost, zakonski stan, ali živijo z otroci ali ne, poklic, premoženjsko stanje) čimbolj razlikujejo.

3.4. ZBIRANJE PODATKOV

Raziskavo sem opravila v institucionalnem okolju v Domu starejših občanov Ljubljana Moste Polje ter v domačem okolju intervjuvancev.

V Domu starejših občanov Ljubljana Moste Polje sem kontaktirala socialno delavko s prošnjo za pomoč pri izvedbi raziskave. Socialna delavka mi je omogočila opravljanje raziskave, zato sem se po dogovoru z njo v Domu starejših občanov Ljubljana Moste Polje oglasila 1. junija 2016 zjutraj. Socialna delavka je pred mojim prihodom izbrala populacijo varovancev doma, ki so sodelovali v raziskavi, ter jih obvestila o mojem prihodu ter o raziskavi. Ob prihodu v dom me je socialna delavka usmerila do prvega intervjuvanca ter me predstavila. Po opravljenem prvem intervjuju sem sama poiskala sobe ostalih intervjuvancev ter z njimi opravila intervjuje.

S populacijo starejših, ki živijo v domačem okolju, sem se za intervjuje dogovorila osebno ter jih opravila na njihovem domu v času med 2. in 4. junijem 2016.

Z vsemi intervjuvanci sem opravila intervjuje oz. osebne pogovore. Odvisno od zgovornosti intervjuvancev so intervjuji trajali različno dolgo, od 20 do 60 minut. Intervjuje sem zvočno snemala z diktafonom.

Vse intervjuvance sem pred pričetkom intervjuja seznaniła s tem, da intervjuje z namenom lažje kasnejše obdelave zvočno snemam. Prav tako sem jih seznaniła s tem, da so intervjuji anonimni.

3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Po opravljenih intervjujih sem vsebino intervjujev na podlagi zvočnega zapisa pretipkala na računalnik. Intervjuje sem analizirala z metodo kvalitativne analize podatkov.

V prvem koraku sem v vseh intervjujih izbrala relevantne oz. pomembne dele besedila ter jih podčrtala.

Primer:

Kaj pa vnuki, drugi sorodniki, prijatelji, bivši sodelavci?

Pridejo. Nimam rada preveč ljudi. Sedaj, ko sem imela rojstni dan, je bil velik naval. Eni pridejo tri do štirikrat na leto. Pridejo sosedge od tam, kjer sem prej stanovala, tudi sorodnike imam v Ljubljani, tudi vnukinje pridejo.

Kako pogosto hodijo?

Bolj poredko. Vnukinja je trenutno mamica, v soboto so prišli vsi. Sem zadovoljna z obiski. Sin pride, sedaj ko hodi v službo, ne pride vsak teden.

V drugem koraku sem iz intervjujev izpisala relevantne dele besedila.

Primer:

- Pridejo
- Eni pridejo tri do štirikrat na leto
- Pridejo sosedge od tam, kjer sem prej stanovala
- Tudi sorodnike imam v Ljubljani
- Tudi vnukinje pridejo
- Bolj poredko
- Sem zadovoljna z obiski
- Sin pride, sedaj ko hodi v službo, ne pride vsak teden

V tretjem koraku je sledilo pripisovanje pojmov relevantnim delom besedila.

Primer:

- Pridejo OBISKI SORODNIKOV
- Eni pridejo tri do štirikrat na leto LETNI OBISKI SORODNIKOV
- Pridejo sosedge od tam, kjer sem prej stanovala OBISKI SOSEDOV
- Tudi sorodnike imam v Ljubljani OBISKI SORODNIKOV
- Tudi vnukinje pridejo OBISKI VNUKOV
- Bolj poredko REDKI OBISKI VNUKOV
- Sem zadovoljna z obiski ZADOVOLJSTVO Z OBISKI
- Sin pride, sedaj ko hodi v službo, ne pride vsak teden TEDENSKI OBISKI SINA

V naslednjem koraku sem pojme združila po vsebinskih sklopih.

Temu je sledilo še ožanje kategorij (po vsebinskih sklopih):

MOTIVI ZA DOM

Samota

Poškodba/zdravstvene težave

Prisiljen oditi v dom

Nezmožnost za samostojno življenje

Samostojno življenje pred prihodom v dom

Življenje s sorodniki pred prihodom v dom

SOCIALNA MREŽA

Pogostost:

- tedensko
- mesečno
- letno

Vrste:

- otroci in vnuki
- sorodniki
- prijatelji
- sodelavci/sostanovalci
- osebje doma
- društva

MOTIVI ZA KAKOVOSTNO ŽIVLJENJE

Samostojna skrb zase

Skrb za otroke/vnuke

Aktivnosti

- samoiniciirane aktivnosti
- aktivnosti v domu
- aktivnosti na prostem/izleti
- dogodki

POČUTJE

Občutek:

- osamljenosti
- koristnosti
- mladosti
- varnosti
- spoštovanja
- razbremenjenosti
- dolgčasa

Želje:

- po zdravju
- po dobrih odnosih (z otroki)
- po bližini (otrok)
- preživeti starost doma
- višji prihodki

Strahovi/bojazni:

- izguba zdravja
- nepokretnost

Zdravstveno stanje:

- zdravstvene težave

MATERIALNO STANJE

ODNOS DO INSTITUCIONALNEGA VARSTVA

OPISNE DEFINICIJE POJMOV

MOTIVI ZA DOM

Ta sklop zajema pojme, ki so povezani z vprašanjem, kaj je bil motiv za odhod v dom oz. v institucionalno varstvo. Pojmi v tem sklopu se nanašajo izključno na populacijo intervjuvancev, ki so v institucionalnem varstvu. Pojmi, oblikovani znotraj tega sklopa, so:

- samota,
- poškodba/zdravstvene težave,
- prisiljen v odhod v dom,
- nezmožnost za samostojno življenje,
- samostojno življenje pred prihodom v dom,
- življenje s sorodniki pred prihodom v dom.

Pojem *samota* opisuje občutek samote, torej pomanjkanja stikov, odnosov in povezav z drugimi.

S pojmom *poškodba/zdravstvene težave* sem označila poškodbe in/ali zdravstvene težave, ki so pripomogle k motivaciji za odhod v dom oz. v institucionalno varstvo.

Prisiljenost oditi v dom označuje, da je bil posameznik prisiljen oditi v institucionalno varstvo. Razlogi so lahko zdravstvene narave ali pa so posledica pritiska sorodnikov.

Nezmožnost za samostojno življenje označuje pojme, ki izražajo, da posameznik ni sposoben samostojnega življenja, torej skrbeti za osnovna opravila, kot so osebna nega, oblačenje, priprava hrane, pranje in podobno.

Samostojno življenje pred prihodom v dom označuje pojme, ki opisujejo samostojno življenje posameznika pred prihodom v institucionalno varstvo.

Življenje s sorodniki pred prihodom v dom označuje pojme, ki kažejo na življenje posameznika s sorodniki pred odhodom v institucionalno varstvo.

SOCIALNA MREŽA

Sklop zajema pojme, ki se nanašajo na socialno mrežo opazovane populacije s stališča stikov oz. obiskov. Pojmi se v osnovi delijo na dve kategoriji, pogostost in vrste:

- Pogostost:
 - tedensko
 - mesečno
 - letno
- Vrste:
 - otroci in vnuki
 - sorodniki
 - prijatelji
 - sodelavci/sostanovalci
 - osebje doma
 - društva

MOTIVI ZA KAKOVOSTNO ŽIVLJENJE

Sklop zajema motive za kakovostno življenje oz. pojme, ki pripomorejo k izboljšanju kakovosti življenja opazovane populacije. Kategorije in pojmi, oblikovani znotraj tega sklopa, so:

- samostojna skrb zase,
- skrb za otroke/vnuke,
- aktivnosti:
 - samoiniciirane aktivnosti,
 - aktivnosti v domu,
 - aktivnosti na prostem/izleti,
 - dogodki.

Pojem *samostojna skrb zase* opisuje zmožnost posameznika, da zmore sam skrbeti za osnovna opravila, kot so osebna nega, oblačenje, priprava hrane, pranje in podobno.

Pojem *skrb za otroke/vnuke* opisuje pojme, ki nakazujejo na skrb posameznika za svoje otroke ali vnuke. Skrb vključuje pomoč ali sodelovanje pri vsakodnevnih opravilih kot tudi na primer varovanje vnukov.

V kategoriji *aktivnosti* so zbrane aktivnosti oz. dejavnosti, ki pripomorejo k izboljšanju kakovosti življenja posameznika. Aktivnosti so lahko fizične aktivnosti, kot so npr. sprehodi v naravi, kot tudi aktivnosti ali udejstvovanja pri npr. kulturnih dogodkih.

Samoiniciirane aktivnosti so aktivnosti (ne glede na tip), katerih pobudnik je posameznik, in niso organizirane s strani druge osebe.

Aktivnosti v domu so aktivnosti, ki so organizirane znotraj institucionalnega varstva in se jih lahko udeležujejo varovanci.

Aktivnosti na prostem/izleti so aktivnosti, ki se odvijajo na prostem, v naravi, kot so npr. sprehodi, izleti ipd.

Dogodki so kulturni ali družabni dogodki, organizirani s strani drugega posameznika ali organizacije, ki se jih lahko posameznik udeležuje.

POČUTJE

Sklop zajema pojme in kategorije, ki se nanašajo na trenutno počutje posameznika v opazovani populaciji. Pojmi so razdeljeni v štiri kategorije in vključujejo občutke, želje, strahove (oz. bojazni) ter zdravstveno stanje:

- Občutek:
 - osamljenosti
 - koristnosti
 - mladosti
 - varnosti
 - spoštovanja
 - razbremenjenosti
 - dolgčasa
- Želje:
 - po zdravju
 - po dobrih odnosih (z otroki)
 - po bližini (otrok)
 - preživeti starost doma
 - višji prihodki
- Strahovi/bojazni:
 - izguba zdravja
 - nepokretnost
- Zdravstveno stanje:

- zdravstvene težave

MATERIALNO STANJE

Sklop zajema pojme, ki se nanašajo na materialno stanje posameznika. To je največkrat povezano z rednimi prihodki, pri starejši populaciji je to pokojnina.

ODNOS DO INSTITUCIONALNEGA VARSTVA

V tem sklopu so združeni pojmi, ki nakazujejo odnos intervjuvanca do institucionalnega varstva.

4. REZULTATI

MOTIVI ZA DOM

Iz rezultatov je razvidno, da so se intervjuvanci, preden so prišli v dom, počutili osamljeno in to kljub temu, da so živeli s sorodniki. Sorodniki so imeli vsak svoje obveznosti in tako so čas večinoma preživljali sami doma, čakajoč na njihov prihod. Vendar pa osamljenost ni bila motiv za odhod iz domačega okolja. Glavni razlog za prihod v domsko oskrbo je bila nezmožnost skrbeti zase, bodisi zaradi poškodbe bodisi zaradi drugih zdravstvenih težav. Vsi intervjuvanci so povedali tudi, da so se za domsko oskrbo odločili šele takrat, ko se jim je zdravstveno stanje poslabšalo. Ne moremo reči, da so bili prisiljeni, saj je bila odločitev za odhod iz domačega okolja njihova, so jih pa sorodniki spodbujali in jim svetovali pri tej odločitvi.

Intervjuvanci, ki živijo v domačem okolju, nimajo nič proti domski oskrbi. Za to storitev bi se dva intervjuvanca odločila, eden od njiju ima že oddano vlogo in jo vsako leto podaljšuje. Tretji intervjuvanec pa ni niti razmišljal o tej možnosti.

Intervjuvanci, ki živijo v domačem okolju, so kot enega od razlogov, zakaj bi se odločili za domsko oskrbo, navedli družbo, saj se kljub temu da so v domačem okolju in so deležni večjega števila obiskov družine in sorodnikov, počutijo osamljeno.

SOCIALNA MREŽA

Rezultati so prikazani v sledeči tabeli. Številke v tabeli predstavljajo zaporedno številko intervjuja. Števila med 1 in 4 tako predstavljajo intervjuje z intervjuvanci v institucionalnem okolju, števila od 5 do 7 pa intervjuje z intervjuvanci v domačem okolju.

Tabela 2: Socialna mreža - vrste in pogostost

	Vrsta						
Pogostost	Otroci in vnuki	Sorodniki	Prijatelji	Sostanovalci	Sodelavci	Osebj doma	Društva
Dnevno	-	-	-	1, 2, 3, 4	-	-	-
Tedensko	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7	5, 7	-	-	1, 4	1	5
Mesečno	-	2, 3	3, 6, 7	-	2	-	-
Letno	-	1, 4	1, 2, 4	-	1	-	-

Iz rezultatov lahko sklepamo, da na obisk največkrat prihajajo otroci in vnuki. Razlika je, da imajo starejši, ki živijo v domačem okolju, bolj pogoste obiske in stike s svojo družino od starejših, ki živijo v institucionalnem varstvu.

Pri starejših v domačem okolju so obiski sorodnikov in prijateljev v primerjavi s starejšimi v institucionalnem varstvu bolj pogosti, sorodniki jih obiskujejo tedensko, prijatelji mesečno. Starejše v institucionalnem okolju obiskujejo sorodniki mesečno oz. letno, prijatelji pa letno.

Ljudje v institucionalnem varstvu pa imajo bolj raznoliko socialno mrežo, saj se poleg obiskov družine, prijateljev in bivših sodelavcev veliko družijo tudi s sostanovalci.

Ljudje v domačem okolju so prikrajšani za druženje s sostanovalci. Sosedov na primer niso omenjali, razen ene intervjuvanke, ki ima dober odnos s sosedo in jo občasno videva. Prijateljev ni omenila, zato so ji vir druženja zgolj družina in omenjena sosedka. Druga intervjuvanka ima redne obiske prijateljev in ji to glede obiskov zadostuje, saj se poleg prijateljev dnevno družijo še z vnukom in otroki. Tretja intervjuvanka pa je povedala, da ima

največ obiskov s strani družine, občasno pa tudi s strani drugih sorodnikov. Prijateljev in sosedov ni omenjala, razen da občasno sodeluje v društvu.

MOTIVI ZA KAKOVOSTNO ŽIVLJENJE

Vsi intervjuvanci skrbijo sami zase. Dva intervjuvanca, ki živita v institucionalnem varstvu, potrebujeta pomoč pri kopanju, za vse ostalo poskrbita sama. Sami se oblačijo, umivajo, pospravljajo, kuhajo, so sposobni skrbeti sami zase.

Ljudje v domačem okolju občasno skrbijo tudi za svoje vnuke in za otroke, saj kljub temu, da so otroci odrasli in samostojni, pride včasih kakšna priložnost, da jim lahko pomagajo.

Obema skupinama je skupno, da so vsi aktivni. Vsi intervjuvanci imajo vsaj eno samoiniciirano aktivnost, s katero se predano ukvarjajo. Ljudje v institucionalnem varstvu se udeležujejo vseh aktivnosti, ki jim jih ponuja dom, kljub temu da je udeležba prostovoljna.

V primerjavi s starejšimi, ki živijo v institucionalnem varstvu, se starejši v domačem okolju udeležujejo več dogodkov in aktivnosti na prostem. Eden izmed možnih razlogov za to razliko so verjetno zdravstvene težave in poškodbe. Prav tako se dva od treh intervjuvancev v domačem okolju tako ali drugače udeležujeta tudi dogodkov v lokalnem okolju.

POČUTJE

Rezultati so pokazali, da ljudje v domačem okolju večkrat omenjajo osamljenost. Na splošno pa se, tako ena kot druga populacija, kljub rednim obiskom družine in prijateljev počutijo osamljene.

Bolj varno in razbremenjeno se počutijo ljudje v institucionalnem varstvu. V domačem okolju se ne počutijo tako varno, razen enega intervjuvanca. So pa ljudje v domačem okolju bolj obremenjeni, največ s položnicami in hišnimi opravili, ki jih je potrebno narediti, vendar oni tega ne zmorejo in zato čakajo na otroke, ki pa nimajo časa.

Od vseh intervjuvancev samo dva nista omenjala zdravstvenih težav. Enemu izmed intervjuvancev se je po prihodu v dom zdravstveno stanje izboljšalo, eden izmed intervjuvancev, ki živi v domačem okolju, pa trenutno nima nobenih zdravstvenih težav.

Največji strah ljudi v institucionalnem varstvu je poslabšanje zdravstvenega stanja. Vsi so izrazili bojazen in strah pred tem, da ne bi bili zmožni skrbeti zase in bi končali na postelji.

MATERIALNO STANJE

Nad slabim materialnim stanjem so se bolj pritoževali ljudje v domačem okolju, dva sta izpostavila željo po večjem prihodku. Intervjuvanci v institucionalnem varstvu se glede materialnega stanja ne pritožujejo. Ena izmed intervjuvank je sicer omenila, da so v institucionalnem varstvu tudi ljudje brez prihodkov, ki celo prosjačijo za kavo ali cigarete.

ODNOS DO INSTITUCIONALNEGA VARSTVA

Eden izmed intervjuvancev ima željo preživeti starost v svojem domačem okolju, dva intervjuvanca pa sta izrazila željo po dobrih odnosih z otroki in bližini otrok.

5. SKLEPI

Raziskava je pokazala, da so se kljub dobrim odnosom z družino, sorodniki in prijatelji intervjuvanci počutili osamljeno. Vsi intervjuvanci so pred odhodom v dom živeli sami, s sorodniki ali otroci. V raziskavi sem zajela osebe, ki so že nekaj časa brez svojega sozакonca.

Kljub temu da so vsi prišli v dom zaradi zdravstvenih težav, so imeli vlogo za dom izpolnjeno in oddano že nekaj časa pred tem. Tudi intervjuvanci, ki živijo v domačem okolju, razmišljajo o tem in imajo že oddane vloge za v dom. Institucionalno varstvo vidijo kot edino možno izbiro takrat, ko bo za to čas. Ta čas pa bo napočil takrat, ko ne bodo mogli več skrbeti zase.

Poleg varnosti vidijo institucionalno varstvo tudi kot priložnost za več druženja in to kljub temu, da so zadovoljni s svojo socialno mrežo in številom obiskom. Ljudje v domačem okolju bi radi spoznali svoje sovrstnike, radi bi razširili svojo socialno mrežo, saj je sedaj omejena bolj ali manj na otroke in vnuke. Starejši v institucionalnem varstvu pa so s svojo socialno mrežo zadovoljni, saj pravijo, da jim nikoli ni dolgčas, vsak dan imajo nekoga na obisku, če pa nimajo obiskov in jim je dolgčas, samo stopijo na hodnik in takoj najdejo nekoga za klepet.

Ljudje v institucionalnem varstvu imajo na voljo tudi različne aktivnosti, ki se jih lahko udeležujejo. Pri tem sami odločajo, katerih aktivnosti bi se radi udeležili, katerih pa ne, saj je udeležba prostovoljna. Ljudje v domačem okolju pa morajo biti, da bi si zapolnili čas, precej bolj iznajdljivi in si sami poiskati aktivnosti in dejavnosti v lokalnem okolju.

Starejši v institucionalnem varstvu se počutijo bolj razbremenjeno, saj jim ni potrebno skrbeti za hišo ali stanovanje, hišna opravila, košenje trave, gospodinjstva opravila. Tisti v domačem okolju pa morajo sami poskrbeti glede gospodinjstva in hišnih opravil. Eden izmed intervjuvancev, ki živi v domačem okolju je povedal, da že 15 dni čaka na svoje otroke, da mu iz dnevne sobe odnesejo smeti oz. neuporabne stvari, ki bi se jih rad znebil.

Skupno obema populacijama je to, da si želita biti koristni. Radi bi pripomogli in pomagali, kar je logično, saj so bili celo življenje navajeni delati, kar naenkrat pa imajo veliko prostega časa.

Vsi intervjuvanci kljub zdravstvenim težavam še vedno skrbijo zase, še vedno se sami umivajo, oblačijo in pri tem ne rabijo nobene pomoči.

Ljudje, ki živijo v domačem okolju, lahko skrbijo tudi za vnuke in otroke. Skrb za otroke so opredelili kot na primer kuhanje kosila. Radi kuhajo in jim je zelo pomembno predajanje znanja o kuhanju. Pri druženju z vnuki imajo prednost ljudje v domačem okolju, saj je vnukom bolj prijetno pri babici, ki živi v svoji hiši, pri njej pa so lahko dlje časa. To je pri ljudeh v institucionalnem varstvu minus, saj se vnuki na obiskih ne zadržujejo več ur. To je tudi glavni razlog odtujitve mlajše in starejše generacije.

Vsi udeleženci se bojijo hujše bolezni in nepokretnosti, zaradi katere bi bili priklenjeni na posteljo. Predvsem si želijo čim dlje ostati zdravi oz. da lahko čim dlje skrbijo sami zase.

Glede materialnega stanja se bolj pritožujejo intervjuvanci v domačem okolju, medtem ko se intervjuvanci v institucionalnem varstvu nad materialnim stanjem niso pritoževali. Zgolj eden izmed intervjuvancev je povedal, da v institucionalnem varstvu obstajajo ljudje, ki prosjačijo za cigarete in kavo.

6. PREDLOGI

Predlagamo naslednje:

- vključevanje starejše populacije v družbo preko prostovoljnega dela ali celo zaposlitve za tiste, ki so tega še zmožni. Starejša populacija si želi biti vključena v družbo in prispevati k skupnosti. Tako starejši dobijo občutek, da so še vedno del skupnosti in da lahko nekaj pripomorejo k današnji družbi, dobijo občutek vrednosti, pomembnosti, koristnosti, znebijo pa se občutka, da so za družbo breme.
- Spodbujanje javnosti oziroma neformalnih socialnih mrež o pomembnosti druženja in vključevanja starejših oseb v njihovo življenje. Javnost bi bilo potrebno informirati, kako pomembno je, da je starejša populacija bolj pogosto in aktivno vključena v življenja svojih otrok in vnukov.
- Spodbujanje socialnih delavk, zaposlenih v institucionalnem varstvu, da se čim več družijo z varovanci. Samo tako namreč lahko dobijo celovito sliko o željah in potrebah populacije v institucionalnem varstvu.
- Glede na to, da ima starejša populacija zelo rada najmlajše, bi bilo zelo koristno, da se domovi in vrtci čimbolj povežejo in omogočijo čim več druženja teh dveh generacij. Starejšim bi to popestrilo enolično življenje in zmanjšalo občutek osamljenosti, pri najmlajših pa bi že v zelo zgodnjem starostnem obdobju pričeli z odpravo predsodkov in strahu pred starejšo populacijo in starostjo na splošno.

7. UPORABLJENA LITERATURA

- Accetto, B. (1968), Staranje, starost in starostno varstvo. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije.
- Cibic, D., Drenik, I., Kožuh Novak, M., Ostrman, A., Pavliha, M., Žiberna, A. (2006), Starejši za starejše – za boljše zdravje in višjo kakovost življenja doma. Ljubljana: Ministrstvo za zdravje: Zveza društev upokojencev Slovenije.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2010 a), Soustvarjanje pomoči v jeziku socialnega dela, Socialno delo 49, 4: 239-245. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- (2008 b), Socialno delo z družino. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Dragoš, S. (2000), Socialne mreže in starost. Socialno delo 39,4-5: 293-314. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Evropska komisija (2015 a), The 2015 Ageing Report: Economic and budgetary projections for the 28 EU Member States (2013–2060), dostopno na http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/ee3_en.htm
- (2015 b), Staranje prebivalstva in politike socialne varnosti, dostopno na http://ec.europa.eu/economy_finance/structural_reforms/ageing/index_sl.htm
- Filipovič Hrast, M., Hlebec, V., Knežević Hočevan, D., Černič Istenič, M., Kavčič, M., Jelenc Krašovec, S., Kump, S., Mali, J. (2014), Oskrba starejših v skupnosti: dejavnosti, akterji in predstave. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Flaker, V., Nagode, M., Rafaelič, A., Udovič, N. (2011), Nastajanje dolgotrajne oskrbe: ljudje in proces - eksperiment in sistem. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., Urek, M. (2008), Dolgotrajna oskrba Očrt potreb in odgovorov nanje. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Hlebec, V., Kavčič, M., Filipovič Hrast, M., Vezovnik, Andreja., Trbanc, Martina. (2010), Samo da bo denar in zdravje: življenje starih in revnih ljudi. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Hlebec, V., Nagode, M., Filipovič, H. (2014), Kakovost socialne oskrbe na domu: vrednotenje, podatki in priporočila. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Hojnik Zupanc, I. (1999 a), Samostojnost starega človeka v družbeno-prostorskem kontekstu. Ljubljana: Znanstvena knjižnica FDV.
- (1997 b), Dodajmo življenje letom. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Mali, J. (2008), Od hiralnic do domov za stare ljudi. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo

- (2013), Dolgotrajna oskrba v mestni občini Ljubljana. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Milošević Arnold, V. (2003), Socialno delo s starimi ljudmi. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti RS (2013), Vlada sprejela Nacionalni program socialnega varstva, dostopno na http://www.mdds.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/archive/2013/2/select/porocilo_za_javnost/article/1966/7041/

Ministrstvo za finance RS (2015), Poročilo o staranju 2015 povzetek, dostopno na http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/tekgib/Porocilo_o_staranju_2015_povzetek.pdf

Nagode, M., Hlebec, V. (2013), Socialna oskrba z vidika socialnih oskrbovalk, Socialno delo 52,1: 15–25. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Pahor, M., Domajnko, B. (2007), Kdo me bo gledal? Socialna opora, zdravje in bolezen starejših ljudi. Teorija in praksa, 44,1-2: 254-276. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo Univerze Edvarda Kardelja.

Pečjak, V. (1998 a), Psihologija tretjega življenjskega obdobja. Bled: samozaložba. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

- (2007 b), Psihologija staranja. Samozaložba Bled.

Počarnik, H. (1981), Umetnost staranja. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Ramovš, J. (2003), Kakovostna starost: socialna gerontologija in gerontagogika. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.

Republika Slovenija (2013 a), Nacionalni program socialnega varstva za obdobje 2013–2020, UR. l. RS, 39/2013:4668, dostopno na

<http://www.uradni-list.si/1/content?id=113130#!/Resolucija-o-nacionalnem-programu-socialnega-varstva-za-obdobje-2013-2020-%28ReNPSV13-20%29>

- (1999 b), Evropska socialna listina, UR. l. RS, 24/1999: 157, dostopno na <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/svet-evrope/evropska-socialna-listina/>

Satir, V. (1995), Družina za naš čas. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Smiljanić, V. (1987), Psihologija staranja. Beograd: Zavod za udbenik i nastavna sredstva.

Smolić Krković, N. (1974) Gerontologija: priručnik za socijalne radnike. Zagreb: Savez društva socijalnih radnika Socijalističke republike Hrvatske

Šugman Bohinc, L. (2006), Socialno delo z neprostovoljnimi uporabniki, Socialno delo 45, 6: 345-350. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

8. PRILOGA

8.1. VPRAŠANJA V INTERVJUJU

MOTIVI ZA DOM

Ste se sami odločili za prihod v dom?

Ste pred prihodom v dom živeli sami ali pri sorodnikih?

Zakaj ste se odločili za prihod v dom?

SOCIALNA MREŽA

Kako pogosto se družite?

S kom se družite?

Kako pogosto imate obiske?

Kdo vas obiskuje?

Ste zadovoljni s količino obiskov?

MOTIVI ZA KAKOVOSTNO ŽIVLJENJE

Kaj počnete v prostem času?

Se udeležujete aktivnosti v domu oz. v lokalnem okolju?

POČUTJE

Je bil prihod v dom pozitivna izkušnja?

Ali je vaše življenje po prihodu v dom bolj kakovostno?

Ali sami skrbite zase?

Potrebujete pomoč pri vsakodnevni opravi?

Imate kakšne bojazni ali strahove?

Se kdaj počutite osamljeno?

Se počutite varno?

Ali menite, da Vas drugi spoštujejo??

Ste zadovoljni s trenutnim načinom življenja?

Kakšne načrte imate za prihodnost?

Je starost težka?

MATERIALNO STANJE

Ste zadovoljni s svojim materialnim stanjem?

Vam materialno pomagajo otroci ali sorodniki?

ODNOS DO INSTITUCIONALNEGA VARSTVA

Ste razmišljali o domu za ostarele?

Imate kakršnokoli mnenje o domu?

8.2. ZAPIS INTERVJUJEV

ZAPIS INTERVJUJEV IN RELEVANTNIH DELOV BESEDILA

Intervju 1

Kdaj ste prišli v dom?

Jaz sem prišel pred šestimi leti.

Samoiniciativno?

Da, samoiniciativno. Žena mi je umrla, dve hčerki imam, sta šli vsaka svojo pot. Smo imeli eno hišo v Polju. Bil sem učitelj 40 let. Nazadnje sem bil v Polju ravnatelj te šole. Tam smo zgradili eno hišo, mi je umrla žena, sem bil nekaj časa sam, tam pa ni bilo nič.

Pri eni hčerki sem bil tri leta v Trbovljah. Hčerka je kemičarka in ima samostojno podjetje z naravnimi zelišči in ima obrat tam v Trbovljah in sem bil pri njej tri leta. Vendar sem bil vedno sam, ona je bila vedno v službi, vnuk pa tudi. Imam dva vnuka, vsaka hčerka ima enega. Potem sem enkrat na dvorišču padel, bil v nezavesti, potem sem se odločil, da grem v dom.

Glede obiskov in druženja, ali imate veliko obiskov?

Ja, hčerki. Ena hčerka prihaja vsak teden, ena je s Trbovelj in je malo dlje. Danes se je ena javila, da bo prišla.

Kako pogosto Vas pridejo obiskat?

Ena pride kar tedensko, živi precej blizu, v Lipoglavu (od Sostrega naprej).

Navadno prihaja kar tedensko. Je farmacevtka, je že v pokoju, vdova, mož ji je umrl pred tremi leti. Enega sina ima, ki je mizarski inženir, pa ne dobi službe.

Kaj pa vnuk, koliko pogosto pride na obisk?

Vnuk od mlajše hčerke je zaposlen pri njej.

Pridejo bolj poredko, ker je malo daleč.

Kaj pa prijatelji, sorodniki?

Prijatelj, ki ga še imam, pride, z drugimi se redko srečamo, s sodelavci iz šole smo se letos enkrat srečali.

Se pravi, da imate največ prijateljev v domu?

Tukaj je D2, nas je še kar precej, deset do dvanajst, ki smo vsaj še kolikor toliko pokretni.

Kaj počnete v prostem času?

Ja, vsak četrtek imamo neko druženje, srečanje.

Ja, teh programov je veliko. Iz osnovne šole prihajajo.

Prosti čas največ preživljate v domu?

Ja, tukaj imam računalnik in internet, spremljam novice, snemam vse dogodke ki se dogajajo v domu, in prireditve. Poglejte koliko kaset imam. Vsak dan urejam in gledam posnetke. Na ključkih imam vse dogodke preteklih štirih let. Imam dve kameri.

Ste udeleženi v različnih aktivnostih?

Ja, se jih kar udeležujem.

Imate kaj izletov, sprehodov, greste kaj na sprehod?

Sprehode imamo tudi, bolj poredko sicer. Izlet imamo enkrat letno. Stanovalci.

Ja, kot sem bolj invalid. Enkrat sem padel po stopnicah in se udaril v koleno. Je bilo vsak dan slabše. Imeli smo tudi dva televizorja, smo v čajni kuhinji gledali filme, smo pregledali vse jugoslovanske filme. Kakih deset, dvanajst se nas je vedno zbralo.

Kot vidim, ste v sobi sami, nimate sostanovalca. Se zaradi tega počutite kaj osamljenega?

Ja, sam sem. Včasih se počutim osamljenega, vendar pa je vedno kaj, se dogaja v domu.

Glede na to da ste si poškodovali nogo, potrebujete pomoč? Koliko pomoči potrebujete?

Padel sem že dvakrat, da so me morali dvigovati. Drugače pa se še kar nekako sam urejam, se preoblačim. Problem je preobleči se. Zaenkrat zmorem še sam. Ampak imam 91 let.

Ko ste prišli v dom, je bilo to pozitivna izkušnja?

Jaz sem se pozitivno počutil. Sem poznal eno še iz Polja, ki je tukaj vodja računovodstva, sem z njo precej kontaktiral.

Ste pred prihodom v dom imeli kakšno drugačno mnenje, se je mnenje kaj spremenilo? Ste imeli drugo predstavo o domu, se je kaj spremenilo?

Zares si nisem predstavljal, kako je v domu. Sem se kar vživel, osebje je zelo prijazno, od prvega do zadnjega. Nisem imel še nobenih problemov, ne z negovalko, ne s čistilko, ne z medicinsko sestro.

Bi lahko rekli, da je vaše življenje bolj kakovostno in kvalitetno sedaj v domu, kot ko ste bili v domačem okolju?

Sigurno je bolje. Doma ne bi bilo tako urejeno.

Kako varno se počutite Glede na to, da ste sami?

Počutim se varno, imam tukaj tri tipke, da pokličem pomoč, če se karkoli zgodi. V par minutah kdo pride. Je dobro urejeno. Imamo zdravniško oskrbo, vsak dan dobivamo zdravila, ki so nam jih predpisali, zdravnik pride trikrat na teden. Tako da smo zdravstveno dobro oskrbljeni.

Torej ste zadovoljni s trenutnim načinom življenja?

Ja, jaz sem zelo zadovoljen.

Najlepša hvala!

Intervju 2

Kdaj ste prišli v dom?

Pred tremi leti.

Kako ste se odločili da boste prišli?

Ko sem šla v pokoj, sem se takoj vpisala. Čakala sem sedem let. Sicer sem vsako leto podaljšala oz. obnovila. Potem sem bila polomljena. Potem je šla vprašat hčerka, so rekli, da je vse zasedeno, je razložila, da ne morem biti sama, da me ne more pustiti samo. Potem sem prišla sem.

Rekli ste, da ste se odločili takoj po upokojitvi. Zakaj ste se odločili, da bi živeli v domu in ne v domačem okolju?

Veste zakaj. Doma je lepo, zelo lepo, imaš dom, svojo hišo, vendar nisi sposoben iti po dveh stopnicah do jedilnice. Sem imela zlomljen gleženj, ko se mi je pozdravil, so mi ga morali ponovno zlomiti, potem sem imela zlomljeno roko. Potem je hčerka rekla, da me take ne more pustiti, in me vprašala, če bi šla v dom. Sem rekla, da prav rada in naj gre vprašat. Prisiljen si, ker ti hiša ne koristi čisto nič.

Ste živeli sami, preden ste se odločili za dom?

Po moževi smrti sem živela sama, potem sem vzela enega vnuka k sebi. Je sam vprašal, če lahko pride k meni. Sem mu dala zgornjo etažo, sama tako nisem mogla po stopnicah. Je rekel, da ne potrebuje toliko, da bi samo eno sobo. Sem mu rekla, naj vzame kar celo nadstropje. Mu je postalo všeč. Potem ko sem padla, sem ga vprašala, če sploh hoče ostati pri meni. Lahko ostaneš, ti bom prepisala, sva naredila pogodbo, da grem jaz v dom, on pa je prevzel hišo. Odločila sem se pravilno, ker sem bila vsak dan slabše. Po spodnjih prostorih sem se še lahko gibala, v zgornje že več kot leto in pol nisem mogla, ker so bile stopnice. Vnuk je nekaj časa premišljeval, kako bo, in sem mu rekla, da je moja edina želja, da on prevzame. Med tem časom je dobil v Črnučah garsonjero, bi se lahko preselil, če sem ti tu v napoto, sem ga prosila, naj samo tega ne naredi. Ostani tukaj, tu je tvoj dom, je bil tu od majhnega, smo živeli skupaj. Je ostal in je zelo zadovoljen, prav srečen je.

Kako pogosto imate obiske družine, sorodnikov?

Hčerka pride dvakrat na teden, ko se vrača iz službe. Vnuki prihajajo na štirinajst dni, imajo službe in nimajo časa. Raje vidim, da ne pridejo, kot da norijo po cesti. Vnukinja je stara 20 let, vnuki čez trideset. Imam veliko obiskov. Sosedje pridejo, sodelavke. To imam jaz urejeno.

Ste zadovoljni s količino obiskov?

Dovolj obiskov imam.

Kako se razumete s sostanovalci v domu?

Dobro. Jaz sem prijazna z vsemi, jim dam dobro besedo. Polovica jih je bolnih, z demenco. Če vidim, da ne morem, se obrnem in grem. Se z nikomer ne kregam in nikogar ne komandiram. Na hodniku komaj čakajo, da me vidijo in da malo poklepetamo.

Imate kakšno svojo prijateljico ali kolegico v domu, s katero ste posebej povezani? Greste skupaj na kak sprehod?

Ne, samo sodelavke. Redno me obiskujejo, od svojcev pa hčerka pride dvakrat na teden, zet na štirinajst dni, ima mamo v Postojni v domu.

Potrebujete pomoč pri vsakdanjih opravilih?

Trenutno ne. Predlani sem bila bolna, sem dobila tudi pljučnico, zlomila sem kolk in imela operacijo. Drugače pa ne rabim pomoči, sama se umivam. Dvakrat na mesec grem k hčerki in vnukinji, da me umijejo. Ampak so v blokiih tako visoke banje. Tukaj so mi dali nižjo banjo. Si ne upam v višjo, ker se bojim, da ne bi padla.

Kot vidim, živite v sobi sami. Se kdaj počutite osamljeno?

Ne. Nikoli. Meni ni nikoli dolgčas, včasih mi zmanjka časa. Saj nimaš časa, so časopisi, trač revije, malo prebereš in se nasmeješ. Rešujem križanke, ampak je nikoli ne rešim do konca. Včasih kakšno besedo iščem cel dan. Včasih se je spomnim sredi noči in si jo zapišem.

Se počutite varno? Sem videla, da imate gumbke...

Ja. Kdor reče, da ni varen in se pritožuje... Veste kaj, ta demenca je huda stvar.

Ste imeli predstavo o domu, preden ste prišli sem?

Imela sem drugačno predstavo. Sem imela prijateljico, ki je bila s Fužin, jaz sem sicer s Kodeljevega. Sem jo šla večkrat obiskat. Tukaj je drugače, z dementnim človekom se je težko pogovarjati, ker ne ve, o čem se gre.

Kakšno predstavo ste imeli o domu, ste mislili, da boste ves čas sami, kako ste si predstavljali življenje v domu?

Ne, sem vedela. Sem vedela, da je ves čas družba. Toliko ljudi živi tukaj. Raje sem tukaj kot pa doma, sem imela lepo hišo in dom, ampak doma ne moreš biti, ker ne moreš prehoditi treh stopnic. Sedaj ko sem se pozdravila, bi sicer lahko.

Bi šli nazaj domov?

Me je zadnjič vprašala hčerka. Po moževi smrti sem hodila šestnajst let k hčerki kuhat. Tukaj si velikrat spečem kakšne palačinke, kakšen ražnjič, gobice v omaki, malancane si spoham. Pripravim v svoji sobi in z vozičkom odpeljem v kuhinjo. Vedno kakšna pride in me prosi, če bi ji kaj dala. Ljudje so bolni, so potrebni pomoči. Tukaj je vsi nimajo. Teh bolanih ljudi se otepajo, ker jih nimajo časa poslušat. Lahko si skuhaš kavico, čaj. Zadnjič sem si pripravila omlete. So prišle tri ženske in me spraševale, če bom tudi njim dala. Nazadnje je ostala samo ena zame. Večina je dementnih.

Kot ste rekli, pa niste dokončali, bi šli sedaj nazaj domov?

Ne. Ne. Vnuk včasih pravi, naj pridem, me pride iskat. Velikokrat grem k otrokom čez vikend in jim pripravljam domačo hrano.

Imate kakšne načrte za prihodnost?

Da bi bila zdrava, nič drugega. Da bi bili otroci, tako, kot so, ker se imamo zelo lepo.

Ko ste bili doma, ste se počutili bolj osamljeno kot sedaj?

Ja. Samo čakala sem, kdaj je vnuk odšel in kdaj se bo vrnil. A kaj, ko je odšel zgodaj zjutraj in se vračal zvečer.

Torej ste se doma počutili bolj osamljeno in ste bili več sami?

Da. Greš, kamor želiš, imamo koncerte, razgibavanje. Če se vključiš, se veliko dogaja. Jaz zjutraj po zajtrku grem na kolo, potem grem vleči vrvi, potem grem na kavo, potem preberem kakšno stvar. Človek se ne sme zasedeti.

Torej imate tukaj bolj aktivno življenje, kot ste ga imeli doma?

Da.

Torej se je situacija po prihodu v dom izboljšala?

Zdravje se mi je poštimalo. Bilo je hudo, ker sem imela poškodovan kolk in operacije, potem sem počasi okrevala. Res je bilo hudo, potrebno je bilo veliko volje, nisem mogla stopiti na noge. Sedaj lahko vsaj hodim, lahko grem do Tuša, do Hoferja, lahko grem do Kodeljevega. Če grem na teraso, vidim svojo hišo. Sem zadovoljna, ubogi so tisti, ki so doma in nimajo nič.

Vam otroci kaj pomagajo, tudi materialno?

Pomagajo. Sem rekla, da bi šla k frizerju in trgovino. Bi mi otroci lahko prinesli, vendar pravijo, da je bolje, da grem sama, da sem aktivna in da migam. Če se zasediš, je konec.

Bi lahko mesec preživel s svojo pokojnino?

Ja, imam dovolj, mi še ostane. Včasih dam kaj vnukinji. Ko sem bila doma, se je veliko prišparalo, sem ji lahko več dala. Svojo pokojnino imam, nekaj mi dajo otroci, imam zadosti. Nekateri pa nimajo niti za kavo. Žalostno je gledati, ko fehtajo. Včasih kakšni daš, vedno pa tudi ne moreš. Sem imela eno, sem ji velikokrat dala, potem pa je šla in si kupila cigarete. Sem rekla, veš kaj, za cigarete ti pa ne bom dajala. Jaz ti dam za kavo, ker vidim, da si uboga. Pridi gor in ti bom skuhalo kavo. Je pa tisti denar, ki ga je dobila za kavo, porabila za cigarete. To so potem videle druge in so nehale dajat. Mislim, da ima tako majhno pokojnino, da sin ne vem koliko plačuje zanjo. Ne vem, pokojnine nima visoke. Jaz sem delala 35 let in sem si zaslužila dobro pokojnino, ampak gledam druge, so pa boge in jim ne moreš pomagat, nimajo niti za kavo. Sem gledala ko je prišla hčerka, ki ne more pomagati, dva otroka in samohranilka, v trgovini pa zasluži 500, 600 EUR, s česa naj da še mami?

Se počutite spoštovano in sprejeto?

Da, počutim se spoštovano. Jaz sem do vsakega spoštljiva.

Koliko ste bili aktivni, ko ste bili doma?

Otroci so mi velikokrat rekli, da se ne bom nikoli ustavila. Sem bila pridna, delovna, čista. Šestnajst let sem hodila k hčerki kuhat, sem jim oprala in skuhalo, so bili vsi zadovoljni. Ko nisem več mogla, so me zelo pogrešali.

Ali vi pogrešate to obdobje?

Tako je bilo, se pravi, da je prav, da sem tako delala. Nekomu sem naredila dobro. Velikrat pogrešam ta čas, velikrat se z njimi pogovarjam o tem. Lepo, da sem jim pomagala, me znajo danes ceniti. Ko bom stara, me bodo znali ceniti, in je res tako.

Sedaj jim ne pomagajte več, ker ste padli in se poškodovali?

Ja, sedaj sem z vozičkom in jim ne morem več pomagati. Za veliko noč sem jim kuhala. Zadnjič sem rekla, naj prinese hrano v dom, da jim jo pripravim.

Greste na obisk za en dan ali za več dni?

Za en dan. Ob sobotah sem pri vnuku tudi na kosilu. Potem me pripeljejo domov pred sedmo ali pred pol osmo. Za božič imamo pa skupno večerjo, to je pa moja tradicija. Takrat pa pridem ob enajstih.

Se z veseljem vračate v dom?

Ja, to je moj dom, tu je moje življenje. Doma ne morem biti, ker nisem sposobna. Mož mi je velikokrat rekel, da sva se toliko prematrala za tisto najino hišo. Ni bilo denarja, je bilo potrebno zidat, imela sem majhnega otroka. Mož je velikokrat rekel, če bo kaj prišlo, ker sem veliko na cesti, daj to hišo vnuku. Kam naj grem pa jaz? Je rekel - tam imaš dom, pojdi v dom. In ni mi žal.

Ste takoj sprejeli dom kot svoj dom?

Takoj. Hčerka in vnukinja sta na začetku prihajali vsak dan, sta obe jokali. Sem jih vprašala, zakaj jočeta. Sta govorili, si šla v dom, če bi bil ata živ, ne bi šla v dom. Sem rekla tako, če hočeta hoditi na obisk, ne boste jokali. Jaz sem se tako odločila, to je moje življenje.

Vam je bilo težko navaditi se?

Ne, ker sem vedela, da bom morala tu biti. Domov ne morem, če ne morem prehoditi treh stopnic.

Ali je težka starost?

Ja, težka. Veste zakaj? Ker se bojiš, kaj bo jutri, to je. Če si mlad, nič ne misliš na to, živiš v oblakih. In to je prav, vedno pravim, mladi imate prav, da tako živite.

Česa se pa bojite?

Bojim se tega, da ne bi zbolela in ostala na postelji. Tu na oddelku cel dan ležijo, od jutra do večera. Tega se res bojim. Pa četudi grem takoj jutri, mi je čisto vseeno.

Bi še kaj dodali, zakaj je težka starost?

Edino tega se bojim, da ne bi zares zbolela in ostala na postelji. Ker dokler se lahko sam umiješ, očistiš in greš na stranišče, ti ni hudega. Ljudje se v starosti zaradi bolezni ne znajdejo čisto nič več.

Intervju 3

Kako dolgo ste v domu?

Sedmega julija bo dve leti.

Čigava odločitev je bila?

Moja. Jaz sem bila v varovanem stanovanju v Trzinu, tukaj sem pa imela prošnjo že deset let. Sin ima tukaj delavnico, RTV servis. Ko je on prišel sem, sem jaz, mož je takrat že umrl, še kar imela zdravje in sem čakala. Ko sem bila pa operirana na hrbtenici, se mi je to toliko poslabšalo, da sem dobila varovano stanovanje, tukaj še ni bilo prostora. Ko je bilo tukaj prosto, sem pa šla sem, kljub temu da bi lahko bila še v varovanem stanovanju.

Ste sprejeli dom?

Sem.

Kako se počutite?

Pravzaprav zaradi sina, ker sin stanuje zraven v Šentvidu, tukaj ima pa delavnico. Drug vnuk je pa tudi gradil hišo tukaj. Tako da sem prišla k njim.

Koliko obiskov imate, ste zadovoljni z obiski?

Kar zadovoljna. V glavnem prihaja sin in vnuki. Imam pet vnukov in štiri pravnuke. Najmlajši bo naslednji teden krščen in bo star eno leto.

Kako pogosto prihajajo na obisk?

En sin pride vsak torek z otroci. Drugi sin pa je pooblaščen in tudi on prihaja sem, je tukaj skoraj vsak teden. Potem so pa še snahe, otroci, jih imam kar precej.

Kaj pa kakšni prijatelji?

Tudi, tudi. Ko smo skupaj stanovali v varovanem stanovanju. Trideset let sem bila zaposlena v zdravstvenem domu v Šiški kot administratorica, tudi prihajajo, bolj tako, enkrat na mesec, še kar nekako.

Ste zadovoljni s prihodom?

Zadovoljna, zadovoljna, edino hrana je bolj tako. S tisto nisem najbolj. Sicer sem sama v sobi, kar je v redu. Drugače pa mogoče je premalo odgovornih do nas, premalo povezav. Drugače je, ampak mogoče bi lahko bilo malo več.

Povezava med zaposlenimi in stanovalci?

Ja, tako. V glavnem pa med odgovornimi, pa ne samo zaposlenimi, odgovornimi, to je direktorica, socialna delavka, glavna sestra, no, glavna sestra je zelo v redu.

Koliko vas obiščejo socialne delavke?

Vam čisto odkrito povem, midve sva bili čisto tako. Smo se poznale že prej, je sin hodil sem, sem velikrat prišla, drugače je pa socialna delavka ena izmed tistih, s katerimi se lepo razumem. Z direktorico pa tako nimamo stikov.

Glede pomoči pri oblačenju, higieni, to potrebujete?

Tega zaenkrat še ne potrebujem. Če pa, so pa te oddelčne zelo v redu. Dve puncici sta, negovalci, in sta zelo v redu.

Koliko ste aktivni, koliko ste vključeni v raznorazne aktivnosti?

Ponedeljek, sredo, petek imamo spomine. To vodi ena gospa, ki je tudi v domu. Želeli so organizirati pevski zbor, vendar zaenkrat še ne funkcionira. Potem imamo delavnice, kjer delamo razne stvari. Tudi tam se udeležujem. Pa štrikamo, šivamo, pa kakšne spominčke. Tam se vidi, da delamo.

Se kdaj počutite osamljeno, glede na to, da ste sami v sobi?

Ne. Grem ven, pa tudi veliko obiskov imam. Pravim sinu toliko vas je. Se ne počutim osamljeno, ne.

Je vaše življenje bolj kvalitetno sedaj ali je bilo bolje prej, ko ste živeli sami?

Prej. Posebej pa, ko je umrl mož pred dvajsetimi leti, ko sem dobila varovano stanovanje, sem imela zelo v redu sosede. Sem bila zelo rada tam. Potem je sin rekel, da če ne bom takrat vzela, ko so mi ponudili, boš spet čisto zadnja v vrsti, tako da sem se morala odločiti, kljub temu da mi je bilo tam kar lepo.

Se počutite varno?

Ja. Ne čutim nič takega da bi bila ogrožena, mislim da ni potrebe.

Trenutno ste zadovoljni s svojim življenjem?

Tako ni kot doma, vendar se mi zdi da še kar. Ker slišim vse sorte. Tam je tako, tam tako. Nekje je boljša hrana, drugje se več udeležujejo, se z njimi več ukvarjajo. Vendar jaz ne čutim tega. Tudi veliko štrikam, pa sem tudi sama. Brati ne morem zaradi oči. Malo me moti tole, da bolj slabo slišim.

Je starost težka?

Težka? Zaenkrat ne. Če bo tako ostalo, bo v redu. Jaz se samo bojim, da bi morala na negovalni oddelek. Jaz sem bila, ko sem prišla, dva meseca, ker sem padla med wc-jem in umivalnikom, sem sedla mimo in sem sedela tako celo noč. Od desete zvečer do zjutraj, ko je prišla sestra. Celu noč. Nisem mogla nikamor, da bi pozvonila. Potem so me v bolnico, ker niso vedeli, kaj je, sem bila tri dni v bolnici, potem sem bila na negovalnem oddelku. K meni je prišel hoditi psihiater, ampak je bilo vse v redu, se nisem poškodovala. Po štirih dneh na oddelku sem rekla, naj me dajo nazaj v svojo sobo.

Videla sem, da imate veliko različnih aktivnosti, da prihajajo ljudje od zunanjega okolja. Koliko aktivnosti se dogaja v domu, ste zadovoljni, se jih udeležujete?

Se, vedno. Mene včasih hrbtenica boli, da se par dni ne morem gibati.

Bi lahko rekli da ste več v sobi ali zunaj?

Ne, ne, sem več zunaj. Grem tudi ven, na sprehod, v trgovino grem sama. Zaenkrat nimam še kakšnih takih, da ne bi mogla.

Torej ste zelo aktivni?

Ja, kolikor se da.

Imate še kakšne plane za naprej?

Vam povem kakšen plan. Čakam na tisti trenutek, da bomo šli. To bo še zadnji korak.

Se s sostanovalci dobro razumete?

Se. Na našem oddelku vam povem, da problematični sta samo dve osebi. Obe sta bili tudi že v Polju, drugače sem kar se tega tiče zelo zadovoljna. Tudi čisto imamo. Ne morem reči nič slabega.

Greste kaj na obisk k svojim sinovom?

Grem, če me kdo pelje, da me pride iskat. Zadnjič sva bila s sinom na vikendu na Pokljuki. Drugi sin ima na Dolenjskem eno kmetijo, vinograd. Tudi tja grem, delati sicer ne morem, me pa vzamejo s sabo.

Greste večkrat z njimi?

Ja, kar, mogoče kar vsak mesec, ne čisto vsak mesec.

Pridete nazaj v dom z veseljem?

Ja, raje bi bila še tam. Sorodnike imam tudi na Gorenjskem, oče je bil s Pokljuke doma, tudi tam imam sorodnike, včasih me pelje en ali drugi sin na obisk. Tako da bi bila osamljena, nisem. Sin mi vedno pravi, da sem jaz največ obiskana. Saj so obiskani. Sicer imam pa tukaj v domu tudi sestro, so pa bolj malo. Poročila se je na Primorsko, ko je mož umrl, so bili oddaljeni, tudi sedaj ne prihajajo toliko. So zaposleni, kdor je zaposlen, ima malo časa.

Se je kaj v vašem življenju izboljšalo ali poslabšalo po prihodu v dom?

Seveda, se je spremenilo. Jaz sem imela zelo dobrega moža in sva veliko tudi potovala, imela sva avto, na morju smo imeli prikolico, tako da sva bila tam cela poletja. Se moram kar pohvaliti. Ni pa tukaj tako kot doma. Ni pa, da bi se imela pritoževati, edino hrana. Mislim, da je kar dobro poskrbljeno za nas starejše, tak občutek imam. Ni tako kot doma, sigurno ni, da pa bi rekla, da je kaj hudega, pa ni. Aktivnosti je dovolj, če se jih hočeš udeleževati.

Se jih vi udeležujete?

Ja, sem v delavnicah, vedno šivamo, štrikamo. Tudi za pevske vaje sem zelo forsirala, da bi bile ker sem pela v Emoni štiri leta, potem sem pa pela tudi v Pevskem društvu Trzin dve leti, tako da bi bila zelo vesela če bi se organiziral en tak zbor. Tudi kar se kadra tiče, sestre so absolutno zelo v redu, tako da ne bi rekla, da bi bilo kaj slabega.

Ali vaši prihodki zadovoljujejo vaše potrebe?

Zaenkrat ja. Imam zadosti zaenkrat. Če bi šla pa v negovalni oddelek, bi zame skrbeli sinovi, tako da teh problemov zaenkrat nimam. Sinova imata službe, zaposleni so vsi, tako da karkoli bi bilo treba, dobim.

Torej ste, upoštevajoč vse, zadovoljni s svojim življenjem?

Sem, zaenkrat. Bojim pa se kakšne hujše bolezni. Da bi bilo, sicer trenutno nimam drugega kot hrbtenico, mi je še to žal, da sem dala operirati, bi bilo mogoče bolje, da ne bi. Stanovanja nisem mogla obdržati, ker je bilo preveč, bolezni, pa tudi otroci potrebujejo. Stanovanje sem dala otrokom, smo se pa dogovorili, da karkoli bi bilo, da mi gresta v pomoč.

Kakšna je razlika med varovanim stanovanjem in domom?

Jaz sem imela gospo, ki mi je hodila vsak teden pomit in pospraviti. Hodila sem jaz kar zraven k eni babici, vse iz doma, nobena ni kuhala doma. Lahko bi bila še tam.

Koliko vas je pa bilo?

Bilo je šest stanovanj in skupni prostori. To so bila stanovanja po 45 kvadratnih metrov, lepo je bilo. To mi je žal, da sem kar hitro opustila.

Vam manjka občutek samostojnosti, da ste skrbeli sami zase?

Takrat mi je bila to prednost, tu za večino skrbi, poskrbijo drugi. Zaenkrat še ne čutim take potrebe, da bi potrebovala pomoč. Razen za fizioterapijo ali protibolečinsko ambulanto. Iz varovanega stanovanja bi se lahko udeleževala tudi kakšne telovadbe ali fizioterapije. Tukaj imamo tudi fizioterapijo. Če me boli hrbtenica, se grem posvetovat.

Ali ko odhajate na fizioterapijo, potrebujete spremljevalca?

Me peljejo sinovi ali snaha.

Vam je dolgčas v domu?

Včasih. Na primer med prazniki. Otroci imajo vsak svojo družino in gredo na morje ali v hribe. Najhujše je v soboto ali nedeljo, takrat ponavadi ni obiskov. Jim tudi ne rečem, naj me vzamejo s sabo, ker vem, da bi jim bila nekako v breme.

Greste kdaj kam na izlet?

Ja, ravno sedaj se organizira. Ampak saj veste, ni enostavno. So vozički, ... Jaz na primer grem do Žal raje z avtobusom, kot da bi šla s tem. Če grem počasi, grem peš ali pa na avtobus. Nikoli ne uporabljam vozička za na avtobus. In v glavnem me pridejo iskat. Sedaj bo prišla snaha in vnučka, da gremo počitnat grob.

Intervju 4

Kdaj in kako ste se odločili priti v dom, kako dolgo ste v domu?

Leta 2004 sem imela možgansko kap. Nisem bila več stabilna, kar nekako sem čakala, da me bo še enkrat. Sem imela vrtiček, sem večkrat padla, ne vem, ali zato, ker sem se spotaknila, ali ker se mi je zvrtilo. Z nogo sem imela pa že ves čas težave. Zvečer je bilo včasih tako hudo, da sem šla vzeti ključ iz vrat, da če bi umrla, ne bi na silo vdiral. Potem sem enkrat sinu in hčerki rekla, da bi bilo najbolje, da bi stanovanje prodali. Smo se sporazumeli in to prodali, denar sem dala obema, da bosta doplačevala za dom, ker imam sama premajhno pokojnino. Odločila sem se, da grem v dom in oba sta se strinjala. Za dom sem šla za dve leti, ampak ker se tukaj tako dobro počutim, sem si opomogla, ne morem umreti, čeprav nimam nič proti, če bi. Tako da sem tukaj sedaj že sedem let. Sem zadovoljna.

Kako pogosto vas obiskujejo otroci?

Nisem človek, ki bi želel, da sedijo tukaj. Ob nedeljah in praznikih naj bodo z družinami, naj bodo skupaj. Redno prihajata, hčerka vsak petek, prav tako me vozi naokoli do zdravnikov. Hčerka je sicer že upokojena. Ima pa tudi mlado družino, ki ji mora pomagati. Sin hodi še v službo.

Kaj pa vnuki, drugi sorodniki, prijatelji, bivši sodelavci?

Pridejo. Nimam rada preveč ljudi. Sedaj, ko sem imela rojstni dan, je bil velik naval. Eni pridejo tri do štirikrat na leto. Pridejo sosedje od tam, kjer sem prej stanovala, tudi sorodnike imam v Ljubljani, tudi vnukinje pridejo.

Kako pogosto hodijo?

Bolj poredko. Vnukinja je trenutno mamica, v soboto so prišli vsi. Sem zadovoljna z obiski. Sin pride, sedaj ko hodi v službo, ne pride vsak teden.

Koliko pomoči druge osebe potrebujete?

Zaenkrat ne potrebujem nobene pomoči, razen kopati se ne upam več sama, ker so kopalnice po evropskih standardih in moje noge niso stabilne. Tudi če se držim, nimam moči. Tudi na zdravniških pregledih mi hčerka vedno drži stol. Ostale pomoči ne potrebujem.

Kako preživljate prosti čas?

Dve leti sem hodila v pralnico trikrat na teden pomagat ravnati perilo, ponedeljek, sredo in petek. Potem so me začele boleti noge. Ko nisem več hodila v pralnico, sem začela redno hoditi k telovadbi in k spominu, trikrat na teden. Vendar pa mi popušča tudi srce, na koncu telovadbe nisem mogla več. Ko sem prišla, so me vprašali, če bi napisala kaj za domski časopis. In sem z veseljem za vsako številko napisala po tri prispevke. Sedaj iz finančnih razlogov ne izhaja več. Potem sem začela pisati, pisati in pisati in nisem mogla nehati. In mi je rekla kolegica s hodnika, da bi lahko naredila družinsko drevo. Nas je toliko po Sloveniji, da sem nehala iskati, smo tudi v tujini. In sem to družinsko drevo poslala pisatelju, če bi mu kaj koristilo. Je rekel, da bo zaenkrat odložil, mogoče bo kdaj dokončal. Jaz sem tu, da grem na Žale, naprej ne morem, nazaj ne morem, kam naj sedaj dam ta papir? Sem mu napisala, da če vzame še to, kar sem napisala, da mu poklanjam brez vsakih obveznosti, če bo pogledal, sicer bi ga prosila, da odloži v zaboj za odpadni papir. Če mu pride kaj prav pri njegovem ustvarjalnem delu, sicer lahko odloži v zaboj. In nisem poslala, in nisem poslala. In me je prav ta pisatelj poklical prejšnji teden, da gre sedaj na pisateljski dopust, da bo tri mesece na Hrvaškem. Sem posortirala vse papirje in prekontrolirala. Naslednji dan s hčerko pošljeva priporočeno, čez tri dni mi je že poslal zahvalno pismo.

Hodite kaj na sprehode, sodelujete pri aktivnostih?

Imam alergijo, že dve leti nimamo problemov z mojim dihanjem, ker ne hodim ob 7h zjutraj. Prej sem hodila ob 7h zjutraj. Treba se je pazit vdihavanja. Ne izpostavljam se cvetnemu prahu. Letos sploh ne. Grem v atrij v senco. Dokler ni bilo dojenčka, me je hčerka vsak teden peljala ven v gozd, na Krvavec, na Rožnik, sva se igrali kak šport.

Ste imeli kakršnokoli mnenje o domu, preden ste prišli sem? Se je to mnenje spremenilo po prihodu?

Sem hodila na obiske na Bokalce, na Tabor in v Kamnik. Je isto kot pri nas. Nikoli o domu nisem imela negativnega mnenja. Niti za trenutek mi ni žal da se je to spremenilo. Doma sem bila vedno sama, niti oken nisem mogla pomiti niti prinesiti stvari s trgovine. Imela sem tudi vrtiček. Nikoli nisem pomislila, da mi je žal. Imam ljudi, ki me hodijo obiskovat. Nikoli nisem bila navezana na nekaj mojega. Imam pa sestro, ki bo stara 100 let in noče v dom, ker ima hišo.

Če bi primerjali, kje ste se imeli bolje, doma, ko ste bili sami, ali tukaj?

Tu nisem navezana na finance, mi je tukaj bolje. Tudi doma smo vse zapravili, sedaj bi me bilo strah, če bi imela denar za položnice. Tako da sem bolj zadovoljna tu. Ne vem, če bi znala s tem denarjem pokriti vse stroške, kljub temu da je bilo moje stanovanje.

Imate kakšne bojazni ali načrte?

Ne bojim se nikogar, nimam nobenega strahu, moraš biti pa obziren do ljudi. Nobenega strahu. Za naprej ne morem delati načrtov, razen pustiti pospravljenost, ko grem. Za naprej imam čisto kratko odhodnost. Sem se že pred desetimi leti darovala inštitutu za patologijo, da se bodo imeli na čem učiti. Za to mi ni nič žal. Z otroci imam vse porihtano, lepe odnose, s sorodniki lepe odnose.

Bi rekli, da je starost težka?

Moja starost je lepa. Moje življenje je bilo zelo težko, mladosti sploh nisem imela, sem odraščala v najhujšem vojnem času. Se mi zdi, da je lepa, ker je opevana z mojim lepim pisanjem.

Ste bili kdaj osamljeni? Ste bili bolj osamljeni, ko ste bili sami doma, ali sedaj v domu?

Doma nisem bila nikoli osamljena. Vedno sem pazila na otroke, take, ki niso bili še za v vrtec, ali imela kakšno staro kofetarico, hodila na obiske, obiskovala sem neko staro gospo, sem se znala vedno zaposliti. Vedno sem imela kakšne otroke, otroci ti dajo življenje. Vedno smo imeli vrt, otroci, štrikala in šivala sem sama zase in otroke in pomagala drugim, če je bilo treba. Sedaj uživam. Nihče me ne priganja, ni treba skuhat, ni treba prinesiti iz trgovine. Ne vidim šivat, ker imam težave z očmi, imam rumeno pego, se ne da operirati. So mi predlagali, da bi šla na kliniko za slepe in slabovidne, da bi me naučili dela z računalnikom. V svojem življenju ne bi nič spremenila. Z domom sem trenutno zadovoljna, z osebjem in s hišo.

Kako se razumete s sostanovalci?

Imamo dobre odnose, dobimo se vsak teden. Imam navado, da ne hodim po sobah, rada pa povabim k sebi na kavo. Med tednom imam veliko aktivnosti, vsak dan imam svoj urnik in se tega držim.

So kakšne prednosti oz. slabosti v primerjavi med domačim okoljem in domom?

Težko rečem. Od kar sem tukaj, ne morem reči nič. Mislim, da je šlo v domu vse na boljše. Ko se otroci osamosvojijo, nimaš toliko skrbi. Vesela sem, da so preskrbljeni, da so v službi in imajo družine. To me je zelo razbremenilo. Starš si do smrti. Mislim, da je v domu bolj kvalitetno življenje. Tukaj imamo zdravstveno oskrbo, do zdravnika lahko gremo v copatah, imamo jedilnico, rešilec te odpelje na urgenco, če je potrebno, operejo in skuhaajo oni. Aktivnosti se udeležujem toliko, kot se lahko, tudi prej, ko sem bila sama, se nisem toliko udeleževala, razen na izlete sem hodila. V domu imam več možnosti udeležbe kjerkoli. Vse pa je prostovoljno. Imamo tombolo, karte, delavnice, ročna dela. Tukaj z nobeno stvarjo nisem obremenjena. Počutim se varno, varno sem se počutila tudi doma.

Se v domu počutite kot doma?

O tem nisem razmišljala. Saj sem tukaj doma.

Ali vaši prihodki zadostujejo vašim potrebam?

Imam zadosti. Imamo sostanovalca, ki vsak mesec plača telefon in mu vsak mesec dam 1 EUR za kavo. Ta mesec mu nisem nič dala. Ko sem ga srečala na hodniku, me je vprašal, če sem jezna nanj, ker ga nisem pozdravila. Sem rekla da ne, odkar slabo vidim, ga nisem opazila, zato ga tudi nisem pozdravila. Vprašal me je, če ga bom kaj pogostila za moj rojstni dan. Vzela sem 2 EUR in mu jih dala za kavico.

Intervju 5

Koliko časa ste že upokojeni?

12 let.

Kako ste se počutili po upokojitvi, kako ste jo sprejeli?

Dobro, saj sem že zelo težko delala v službi.

Ste takrat živeli sami?

Ne, s hčerko. Hčerka je bila stara 15 let. Jaz sem šla v pokoj, hčerka pa v gimnazijo. Po upokojitvi sva živeli skupaj še 8 let. Sedaj živim sama pet let.

Kako ste sprejeli odhod hčerke?

Sem sprejela, ker sem morala sprejeti. Druge izbire tako ni bilo. Imela sem občutek, da imam preveč časa. Ostajalo mi je preveč časa, saj ni bilo nikogar, za katerega bi bilo potrebno skrbeti. Potem sem začela kleklati, štrikati, hoditi na sprehode.

Imate samo hčerko?

Ne, imam tudi sina z družino.

Kako pogosto vas obiskujeta hčerka in sin? Vas obiskujejo tudi sorodniki ali prijatelji?

Sem zadovoljna s pogostostjo obiskov. Večinoma me otroci obiskujejo čez vikend. Ker smo prej živeli skupaj, sedaj težko rečem da je obiskov zadosti. Potem ko odidejo, veš, da je to tak, o da tako mora biti. Obiski so takrat, ko imajo otroci čas, s tem jih ne moreš obremenjevati. Sorodnike bolj obiskujem jaz. V času, ko se je odselila hčerka, je bil živ še moj brat, s katerim sva bila v tesnih stikih in sem velikokrat šla k njemu, saj so zidali hišo. Urejali smo okolico in vrtove, cele dneve smo bili okrog hiše. Brat je vmes preminil, tako da sedaj tega ni več. Tudi drugi brat, s katerim sva si blizu, je sedaj v domu, tako da sem trenutno najbolj osamljena.

Ali potrebujete pomoč pri hišnih opravilih?

Ne, za vse lahko poskrbim sama. Tudi za vrt skrbim sama.

Se največ družite s sorodniki, prijatelji?

Ja. Vključena sem tudi v društvo upokojencev, kjer imamo ročna dela. Prav tako dnevno hodim na sprehode. Z drugimi se ne družim veliko.

So v vašem domačem okolju kakšne aktivnosti za starejše ali tudi mlajše, ki se jih udeležujete?

Se kar dogaja. Nekaj dogodkov se udeležujem, vseh ne. Količina mi zadošča. Grem na dogodke ki me zanimajo.

Ali zdravnika obiskujete sami?

Da. Sem še vedno zelo vitalna, k zdravniku grem sama.

Kako preživljate prosti čas?

Hodim na sprehode, berem, rešujem križanke, včasih pogledam kaj zanimivega po televiziji, predvsem šport.

Ste razmišljali o domu?

Če bi enkrat videla, da me ta samota preveč ubija, bi šla tudi v dom, zakaj ne.

Imate kakršnokoli mnenje o domu?

Vse, kar sem hodila po domovih, sem hodila samo po takih, kjer so bili samo nepokretni. To mislim, da ni prava ocena, ki jo lahko daš. Nekje bi morala videti, da bi videla, kako funkcionirajo ljudje, ki so še vitalni, ki se vključujejo v dejavnosti. Mislim da zaradi druženja tam ni nič hudega. Če si toliko pri zdravju, da lahko skrbiš sam zase.

Se česarkoli bojite, vas je česa strah?

Ne, ne razmišljam o tem. Če bi bilo enkrat tako, da ne bi mogla skrbeti zase, potem ne moreš nekoga omejevati s tem, da bi skrbel zate, takrat bi razmislila o odhodu v dom.

Se počutite osamljeno?

Kakor kdaj. Odvisno je predvsem od tega, kako si znaš zapolniti dan. Mislim, da je to zelo odvisno od človeka. Včasih si mislim, da bi bilo fino biti bližje otrokom. Če nimaš izkušenj s te strani, tako ne veš, kako bi bilo, če bi bilo kaj drugače. Te stvari nosimo v sebi, to niso zunanji dejavniki. Če se zjutraj odločiš, da ti je dolgčas, ti potem tako teče tudi dan. Ko mi je zelo dolgčas, grem v Ljubljano in obiščem otroke. Da malo spremenim okolje in malo vidim, kaj se dogaja.

Ste zadovoljni s trenutnim načinom življenja? Bi karkoli spremenili?

Sem. Če bi kaj spremenila, bi spremenila to, da bi se preselila bližje svojim otrokom. Ni pa rečen, o da je to tista rešitev. Dobro je, tako kot je. Jaz mislim, da je pri vseh starših tako, vsi bi bili pri svojih otrocih ali nekje v bližini. Z druge strani jim moraš dati pa svobodo in jih ne omejevati, potem je tako.

Zakaj starši hočejo živeti blizu otrok? Zaradi otrok samih, zaradi samote ...?

Jaz mislim, da zaradi sebe. Ker se bojijo samote. To je rešilna bilka, si rečeš, glej, saj ga imam. Včasih ko so živeli skupaj, jim je bilo lažje, jim je bilo lepše. S tem se sploh niso obremenjevali, o tem sploh niso razmišljali. Včasih so po domovih ostali tudi tisti neporočeni, družine dveh ali treh rodov. Je bilo drugače. Dokler so bili ljudje zdravi in vitalni, so naredili vse po hiši in okrog hiše, pazili na otroke, vse poštimal.

Ali vam vaša pokojnina zadostuje za vaše potrebe?

Ko sem šla v pokoj, sem mislila, da še nekaj dobim. Danes dam za položnice polovico pokojnine. Vsak evro dvakrat obrneš, preden ga daš. En dan pozabiš, da ima mesec 30 dni, in si tam. Težko pridem skozi mesec. Hčerka živi ceneje v Ljubljani, kot jaz na podeželju.

Je starost težka?

Če si vitalen in zdrav, ni. Res je, da postaneš počasen in kakšen dan nisi za hude akcije. Vzeti si ga moraš na easy, kolikor ti zdravje dopušča. Nič prav hudega ni. Vsaj moja starost še ni taka, da bi se lahko pritoževala. Čisto v redu funkcioniram pri svojih 66 letih. Sem ravno prestopila prag starostnikov.

Se počutiš ogroženo ali nespoštovano s strani mlajše in srednje generacije?

Ne, sploh ne. Imam zelo rada mlajšo družbo, mlade. Meni je to izziv. Gledam mladino, kako drugače živijo, kako so na easy. Nikoli se ni zgodilo, da bi bili do mene nesramni zaradi počasnosti, tega nisem še nikjer občutila. V bistvu sem jaz človek, ki se rad podruži in poheca, z ljudmi se ne zapenjam. To mi je najbolj hudo, da se z nekom skregaš in iz tega rata kar nekaj. Špetirov ne maram, čenč tudi ne.

Intervju 6

Pri starih ljudeh je problem, da niso samo stari, ampak da so tudi bolni. Ne samo jaz, ampak vsi po vrsti, eni imajo večje težave, eni malo manjše. In osamljenost. Jaz imam to srečo, da nisem osamljena, ker živim v hiši v svojem krasnem stanovanju, sina imam v pritličju in hčerko v drugem nadstropju. Z njimi se dobro razumem. Fant se obnaša po moško in me vsake tri tedne vpraša »zdravo mama« in ga jaz vprašam, zakaj si me klical, odgovori, da me je klical samo, da me pokliče, ker se že dolgo nisva slišala. Hčerka pa recimo kot ženska prileti vsako jutro ali kaj rabi, kaj išče, ampak v glavnem je zelo klepetava in ker kadi, me povabi na balkon, ona kadi in če drugega ne, jo poslušam, ko se pogovarja po telefonu. No, ampak meni ni hudega. Imam pa sosedo, ki ima dva sinova, ima krasnega sina, ki jo pride vsak dan vprašat »Mama, kako si?«, ona odgovori da v redu, in sin odide. Ne da se ji nič več kuhat, stara je 88 let, deset let starejša od mene. V glavnem je pri meni težava, da jemljem zdravila. Bolečin nimam nobenih, ampak ker so mi zdravila pokvarila oči, ne morem brati. To je pri starejših najhujša kazen. Stari radi hodimo in radi beremo. Vsaj taki, ki imamo nekaj šol za sabo. Jaz hodit ne morem in brati ne smem oz. ne morem. To je ena velika težava, ukvarjam se samo s televizijo. Sin mi je naredil mizico na koleščkih, da jo imam čisto pri postelji in jo gledam na tričetrt metra daleč, da kakšno stvar lahko preberem. Odvisna sem čisto od televizije. Na vseh programih so sami stari filmi ki sem jih že vse videla, zato se ukvarjam bolj s politiko. Ko koga vidim, bi bila zelo vesela, če bi se lahko s kom o tem pogovarjala. Ampak starih politika ne zanima, žensk pa še sploh ne. Ko je lepo in ne dežuje, se usedem tudi na balkon. Probleme imam z vidom in sluhom. Tudi če poveš, da slabo vidiš in slišiš, se to hitro pozabi. Ljudje gredo mimo hiše in jim ne odzdravim, ker jih ne slišim. Starega človeka je treba glasno pozdraviti.

Ste samostojni pri hišnih opravilih?

Sem zelo samostojna. Vse delam sama. Hčerka pravi, da nisem, ker imam čistilko, parkrat na mesec imam pomoč pri čiščenju. Prvič zato, ker slabo vidim, drugič pa me tako boli hrbet in roke, da ne morem delati. Čiščenje je malo bolj komplicirano. Do lani sem še malo delala na vrtu, sedaj ne smem več in je vse zanemarjeno, saj sin in hčerka nimata časa. Jaz pa bi šla samo malo delat, pa bi me roke tako bolele, da ne bi mogla držati niti žlice. Pa tudi vrtil se mi, če držim glavo dol. Kuham, čistim, perem, še za sina in hčerko kaj. Tudi v trgovino hodim sama, se silim, da bi šla vsak dan. Rabim zelo veliko volje, da se pripravim iti ven. V glavnem sem samostojna. Ko ne bom več samostojna, bo problem. Rekla sem, naj me dajo v dom takrat, ko bom naredila kakšno neumnost ali ne bom mogla po stopnicah.

Ste razmišljali o domu?

Seveda. V domu imam že sedem ali osem let prošnjo, potem ko sem si zlomila nogo. Tudi zato, ker sem nekaj mesecev potem ugotovila, da imam nevropatijo. Sem šla k zdravniku po formular za dom, saj se mi lahko zgodi, da v enem letu ne bom mogla hoditi. Prošnjo imam v domu, tako da če se mi kaj zgodi, me lahko hitro dajo v dom. V načrtu sem imela, da bi šla gledat še druge domove, ker bi rada imela svetel dom, ki diši po novem.

Ste razmišljali o tem, da bi, ko ne bi mogli skrbeti zase, imeli pomoč na domu?

Ne. Tega ne maram, ker v to ne verjamem. To je lari-fari za vas, ki se učite in neka nova pogruntavščina države, ker nima denarja, da bi zgradila domove. Pomoč imaš lahko takrat, ko si star in betežen, ko ne moreš kuhati in iti v trgovino. Takrat pomoč prav pride, ampak jaz na tako pomoč nič ne dam, ker moraš imeti tudi frišno glavo, da komandiraš, kaj hočeš. Saj moraš povedati, kaj hočeš. Ne moreš pričakovati, da bo nekdo prišel in ugotovil, kaj je treba narediti namesto tebe. Je treba človeka umiti, stanovanje pospraviti, iti v trgovino, skuhati, iti k zdravniku. To je nova politika in jaz v to ne verjamem. Ko bo z mano nekaj narobe, želim iti v dom in želim biti brez skrbi. Ker ko si v stanovanju, ti taka pomoč bolj malo pomaga, če nimaš frišne glave. Ker ti crkne žarnica, jo je treba iti kupiti in zašraufat, je treba stanovanje vzdrževati, pride dimnikar, serviser za centralno in o vsem tem je treba razmišljati. Ko bom jaz betežna, hočem odložiti vse stvari in iti v dom, zato da bodo drugi zame skrbeli.

Imate kakšen strah, bojazen?

Nasploh imajo vsi stari ljudje neke težave z živci. Te prime neka taka tesnoba. Dovolj je že, da se odpravljam k zdravniku, ven, ali pa v trgovino. Ravno take stvari, ki niso kot po tekočem traku. Ko se zgodi nekaj, kar ni v programu. To se spomnim tudi od mojih drugih sorodnic, ki so bile tako stare. Sem vedela, da se stari

ženski sploh ne smem najaviti na obisk, da ne bo znorela. Ker je mislila, da mora pospraviti stanovanje. Je bolj presenetiti človeka in priti na vrata in reči dober dan in je stvar rešena. To pa zato, ker vsaka nova stvar predstavlja staremu človeku problem ker si tako ven iz nekega reda. Starejši ljudje imajo radi določen urnik, ritual. Imam strahove non stop in to brez veze. Na stara leta ti živci slabo delajo. Ta strah je neke vrste tesnobe, postane mi slabo v želodcu, težko diham, brez posebnega razloga. Nimam pa strahu, da bi se bala doma. Bojim se pa družbe. Vem, da ljudje ki gredo v dom, niso ne vem kako izobraženi. Ljudje so preprosti in se nimam z njimi kaj pogovarjat.

Prednosti in slabosti domačega okolja v primerjavi z domom oz. institucionalnim varstvom?

Prednosti doma so gotovo, da imaš družbo. Slišim, da nekateri gredo samo na dnevno bivanje v dom in se spremenijo na bolje. Če je dober dom, imajo veliko aktivnosti in zagotovo najdeš tudi kakšno zase. Predvsem pa ljudi, se lahko pogovarjaš ali se jim izogneš, če ti ni do pogovora z njimi, saj imaš svojo sobo. Doma ti pa manjka družbe. Moraš biti nagnjen k temu, da vzdržiš družbo, da jo imaš. Jaz recimo sem vso družbo zanemarila zaradi svoje bolezni. Je tudi težko, ugotavljam, da ženske, ki so ostale same, iščejo družbo, pa mi včasih njihova družba ni všeč. Ženske, ki so pa poročene, pa ne rabijo družbe, ker pri teh letih imajo dovolj svojega moža in imajo z njim toliko dela, da ne potrebujejo druge družbe oz. nimajo časa za drugo družbo. Se pravi, družba je boljša, če si v domu, kot če si doma, je lažje. Doma, če imaš visok standard, je veliko lepše. Jaz imam lepo in prostorno stanovanje, lahko počnem, kar želim, ker sem sama. Nisem v kaki stiski, se imenitno počutim. Glede tega bo v domu slabše, ker bom šla v neko majhno sobico. Potem je še vprašanje, če bom sploh dobila sobico samo zase. Če bom imela še koga v sobi, bom znorela, saj nisem navajena na to. Poleg tega je vprašanje, kako si razvjen. Jaz si rada sama kuham in nisem bila nikoli navdušena nad hrano v gostilnah, ker nisem bila prepričana v čistočo. Sem mnenja, da bom v domu kar shirala, ker bom malo jedla. Velika razlika je družba. Velika večina se jih z domom pohvali zaradi družbe.

Ste osamljeni, se počutite osamljeno?

Jaz ne bi smela biti osamljena, a se kljub temu počutim osamljeno, ker ne delam tistega, kar bi me veselilo. Mentalno sem še vedno dovolj živahna, šla bi v gledališče pa v hribe, pa ne morem hodit. V gledališče bi še šla, pa me ne veseli kaj dosti, ker je to problem, moram iti tja s taksijem in s taksijem nazaj. Če greš zvečer ob osmih, je še v redu, ko se vračaš ob enajstih, je problem najti taksi. Osamljenost je pri starih ljudeh problem, ker so gibalno onespособljeni, drugi problem so finance. Jaz sem finančno v redu preskrbljena in grem lahko tri do štirikrat na mesec s taksijem ven, do kliničnega centra. Če nisem pri volji iti na avtobus, grem vsaj v eno smer s taksijem. Tisti, ki imajo nižje pokojnine, si tega ne morejo privoščiti. Osamljenost je odvisna od vseh teh stvari, od financ, družbe, starosti, bolezni.

Ste zadovoljni s svojim trenutnim načinom življenja?

Jaz sem kar zadovoljna s svojim trenutnim življenjem. Lahko bi rekla tudi, da nisem, saj bi počela več vrst stvari. V glavnem sem še kar zadovoljna, povsem zadovoljen ne smeš biti nikoli. Sedaj sem nezadovoljna, ker sem dala stran omaro in imam stvari po tleh. Hčerka pravi, da bo pogledala, sin pravi da bo pogledal, vsi so rekli, da bodo takoj, pa je minilo že štirinajst dni. To je hecno, biti zadovoljen ali nezadovoljen. Jaz bi še stalno kaj počela. Bi kupila novo pohoštvo. Po drugi strani pa lahko rečem, da sem zadovoljna, vendar nisem zadovoljna. Ljudje si starega človeka predstavljajo, da ko ga vidijo, da je v redu, da vse bolj počasi govori, ti pa misliš, kako je fino, pa ni tako. Jaz sem živčna, ker ne morem delati, bi delala na dvorišču, na vrtu. Ne morem reči, da sem zadovoljna s svojim trenutnim stanjem. Jaz bi bila raje mlada, imela bi več denarja. Zadovoljstvo mi daje, če lahko kaj naredim, če lahko pomagam. Zadovoljna sem, če lahko pomagam hčerki in sinu, sosedu včasih kaj skuham. Take stvari me spravijo v dobro voljo. Da sem koristna.

Ali je starost težka?

Je. Ker poznaš mladost. Če ne bi poznal mladosti, starost ne bi bila težka. Tako pa ugotoviš vse, za kar si prikrajšan. Poleg tega si grd, počasen, bolan. Tudi jaz sem stare ljudi včasih drugače jemala. Starost ni lahka. Bila bi lahka, če je človek zdrav, potem se sprijazniš s tem, da si star, in lahko delaš vse, vendar v omejenem razmahu. Če si pa bolan, je pa starost zelo zoprna. Večina starih ljudi pa je bolna, vsak ima nekaj. Recimo, jaz si nisem nikoli mislila, da bom imela težave z očmi in nogami.

Kaj bi vas še bolj osrečilo oz. da bi bili bolj zadovoljni?

Samo da bi bila zdrava in bi lahko več hodila ven. Želela sem si recimo potovati, sedaj pa sedim doma. Da bi bila zdrava, da bi lahko potovala in brala. Starost ni grozna, če si zdrav. Če si pa bolan, pa ni v redu.

Se počutite varno?

Počutim se varno. Glede na moje stanje, imam s sabo vedno telefon za primer, če se mi kaj zgodi, da lahko koga pokličem.

Intervju 7

S kom se največ družite, odkar ste upokojeni?

Z upokojenci ki imajo največ časa. S svojimi otroci. Obiskujejo me prijatelji in sorodniki.

Ste zadovoljni s količino obiskov in druženja?

Sem zelo zadovoljna.

Kako pogoste obiske imate?

Imamo jih kar pogosto.

Kakšno je vaše zdravstveno zdravje?

Slabo hodim, imam težave z nogami in koleni.

Ste kdaj razmišljali o domu?

Nisem, nikoli.

Imate kakšno mnenje o domu?

O domu nisem niti razmišljala.

Imate v domu kakšne prijatelje?

Ne.

Glede na zdravstvene težave, ali potrebujete kakšno pomoč pri hišnih opravilih?

Ne, trenutno vse zmorem sama.

Kako preživljate prosti čas?

Hodim na sprehod, na obiske. Na sprehod ne hodim vsak dan.

Poleg sprehodov in obiskov, imate še kakšne druge aktivnosti?

Ne.

Vam to zadošča?

Meni to zadošča, ne potrebujem ničesar drugega. Imam vnuka, s katerim imam zadosti dela. Vnuk živi blizu, pogosto pazim nanj. Živimo v večstanovanjski hiši, vnuk živi v pritličju, jaz živim v prvem nadstropju.

Se bolje počutite, odkar ste upokojeni?

Jaz se počutim bolje, ker sem z vnukom. Daje mi življenje in energijo. Me poživi.

Imate kakršnekoli strahove ali bojazni, kakšne načrte imate za prihodnost?

Zaenkrat nobenih.

Če bi primerjali domače okolje in institucionalno varstvo, kje bi preživljali svojo starost?

Doma.

Se počutite osamljeno?

Ne počutim se osamljeno.

Ali je starost težka?

Ne. Jaz se počutim zelo mlado, sploh ne računam, da imam toliko let. Še vedno se počutim mlada.

Ali lahko z vašimi prihodki preživite mesec?

Težko.

Ste zadovoljni s trenutnim načinom življenja? Kaj bi spremenili?

Ne. Želela bi si višje pokojnine.

Ali imate strah pred samoto?

Ne.

Ali vas je strah odhoda v dom, če bi se to zgodilo?

Ne. O domu ne razmišljam.

Imate kakšne plane za naprej, kako vidite svoje življenje v prihodnosti?

Samo, da mi služi zdravje.

Bi se raje odločili za zdravstveno oskrbo na domu, kot pa da bi šli v dom?

Verjetno.

Kako si predstavljate dom?

Nimam predstave. Slišala pa sem slabe stvari.

IZPIS RELEVANTNIH DELOV BESEDILA

Intervju 1

- Da, samoiniciativno
- Pri eni hčerki sem bil tri leta
- Vendar sem bil vedno sam
- Sem enkrat na dvorišču padel, bil v nezvesti
- Potem sem se odločil, da grem v dom
- Ena hčerka prihaja
- Ena pride kar tedensko
- Pridejo, bolj poredko ker je malo daleč
- Prijatelja, ki ga še imam, pride
- Z drugimi se redko srečamo
- S sodelavci iz šole smo se letos enkrat srečali
- Nas je še kar precej
- Vsak četrtek imamo neko druženje, srečanje
- Teh programov je veliko
- Snemam vse dogodke, ki se dogajajo v domu, in prireditve
- Vsak dan urejam in gledam posnetke
- Se jih kar udeležujem
- Sprehode imamo tudi, bolj poredko sicer
- Izlet imamo enkrat letno
- Smo v čajni kuhinji gledali filme
- Kakih deset, dvanajst se nas je vedno zbralo
- Včasih se počutim osamljenega
- Je vedno kaj, se dogaja v domu
- Padel sem že dvakrat
- So me morali dvigovati
- Drugače pa se še kar nekako sam urejam
- Problem je preobleči se
- Zaenkrat zmorem še sam
- Jaz sem se pozitivno počutil
- Zares si nisem predstavljal, kako je v domu
- Sem se kar vživel
- Osebe je zelo prijazno, od prvega do zadnjega
- Nisem imel še nobenih problemov, ne z negovalko, ne s čistilko, ne z medicinsko sestro
- Sigurno je bolje
- Doma ne bi bilo tako urejeno
- Počutim se varno
- Pokličemo pomoč, če se karkoli zgodi
- Je dobro urejeno
- Imamo zdravniško oskrbo

- Zdravnik pride trikrat na teden
- Smo zdravstveno dobro oskrbljeni
- Sem zelo zadovoljen

Intervju 2

- Ko sem šla v pokoj, sem se takoj vpisala
- Potem sem bila polomljena
- Doma je lepo
- Vendar nisi sposoben iti po dveh stopnicah do jedilnice
- Sem imela zlomljen gleženj, ko se mi je pozdravil, so mi ga morali ponovno zlomiti, potem sem imela zlomljeno roko
- Prisiljen si, ker ti hiša ne koristi čisto nič
- Sem živela sama
- Sem vzela enega vnuka k sebi
- Ostani tukaj, tu je tvoj dom, je bil tu od majhnega, smo živeli skupaj
- Hčerka pride
- Hčerka pride dvakrat na teden
- Vnuki prihajajo na štirinajst dni
- Imam veliko obiskov
- Sosedje pridejo, sodelavke
- Dovolj obiskov imam
- Dobro (*Kako se razumete s sostanovalci v domu?*)
- Se z nikomer ne kregam in nikogar ne komandiram
- Na hodniku komaj čakajo, da me vidijo in da malo poklepetamo
- Ne, samo sodelavke
- Redno me obiskujejo
- Od svojcev pa hčerka pride dvakrat na teden
- Zet na štirinajst dni
- Trenutno ne (*Potrebujete pomoč pri vsakdanjih opravilih?*)
- Drugače pa ne rabim pomoči
- Ne. Nikoli (*Se kdaj počutite osamljeno?*)
- Meni ni nikoli dolgčas
- Ja (*Se počutite varno?*)
- Imela sem drugačno predstavo
- Sem vedela, da je ves čas družba
- Toliko ljudi živi tukaj
- Raje sem tukaj kot pa doma
- Sem imela lepo hišo in dom, ampak doma ne moreš biti, ker ne moreš prehoditi treh stopnic
- Ne (*Bi šli sedaj nazaj domov?*)
- Vnuk včasih pravi, naj pridem, me pride iskat
- Velikokrat grem k otrokom čez vikend
- Da bi bila zdrava
- Da bi bili otroci tako, kot so, ker se imamo zelo lepo
- Ja (*Ko ste bili doma, ste se počutili bolj osamljeno kot sedaj?*)
- Da (*Torej ste se doma počutili bolj osamljeno in ste bili več sami?*)
- Imamo koncerte, razgibavanje
- Se veliko dogaja
- Grem na kolo, potem grem vleči vrvi
- Da (*Torej imate tukaj bolj aktivno življenje, kot ste ga imeli doma?*)
- Zdravje se mi je poštimalo
- Res je bilo hudo, potrebno je bilo veliko volje, nisem mogla stopit na noge
- Sedaj lahko vsaj hodim, lahko grem do Tuša, do Hoferja, lahko grem do Kodeljevega
- Sem zadovoljna
- Pomagajo
- Ja, imam dovolj, mi še ostane
- Svojo pokojnino imam, nekaj mi dajo otroci, imam zadosti
- Da, počutim se spoštovano

- Sem bila pridna, delovna
- Šestnajst let sem hodila k hčerki kuhat, sem jim oprala in skuhala, so bili vsi zadovoljni
- So me zelo pogrešali
- Velikrat pogrešam ta čas
- Velikrat se z njimi pogovarjam o tem. Za veliko noč sem jim kuhala. Ob sobotah sem pri vnuku tudi na kosilu. Za božič imamo pa skupno večerjo.
- Ja, to je moj dom, tu je moje življenje
- Doma ne morem biti, ker nisem sposobna
- In ni mi žal
- Takoj (*Ste takoj sprejeli dom kot svoj dom?*)
- Jaz sem se tako odločila
- Ja, težka (*Ali je težka starost?*)
- Bojim se tega, da ne bi zbolela in ostala na postelji
- Edino tega se bojim, da ne bi zares zbolela in ostala na postelji

Intervju 3

- Moja (*Čigava odločitev je bila?*)
- Sem bila v varovanem stanovanju
- Še kar imela zdravje
- Ko sem bila pa operirana na hrbtenici, se mi je to toliko poslabšalo
- Sem (*Ste sprejeli dom?*)
- Pravzaprav zaradi sina, ker sin stanuje zraven v Šentvidu, tukaj ima pa delavnico
- Kar zadovoljna (*Ste zadovoljni z obiski?*)
- V glavnem prihaja sin in vnuki
- En sin pride vsak torek z otroci
- Drugi sin pa je pooblaščen in tudi on prihaja sem, je tukaj skoraj vsak teden
- Potem so pa še snahe, otroci
- Tudi, tudi (*Kaj pa kakšni prijatelji?*)
- Tudi prihajajo, bolj tako, enkrat na mesec
- Zadovoljna (*Ste zadovoljni s prihodom?*)
- Premalo odgovornih do nas, premalo povezav
- Tega zaenkrat še ne potrebujem (*Glede pomoči pri oblačenju, higieni, to potrebujete?*)
- Ponedeljek, sredo, petek imamo spomine
- Potem imamo delavnice, kjer delamo razne stvari
- Tudi tam se udeležujem
- Pa štrikamo, šivamo, pa kakšne spominčke
- Grem ven, pa tudi veliko obiskov imam
- Se ne počutim osamljeno
- Prej (*Je vaše življenje bolj kvalitetno sedaj ali je bilo bolje prej, ko ste živeli sami?*)
- Ja (*Se počutite varno?*)
- Ne čutim nič takega, da bi bila ogrožena
- Se mi zdi, da še kar (*Trenutno ste zadovoljni s svojim življenjem?*)
- Tudi veliko štrikam
- Brati ne morem zaradi oči
- Bolj slabo slišim
- Zaenkrat ne (*Je starost težka?*)
- Bojim se, da bi morala na negovalni oddelek
- Sem padla med wc-jem in umivalnikom
- Se, vedno (*Koliko aktivnosti se dogaja v domu, ste zadovoljni, se jih udeležujete?*)
- Sem več zunaj
- Grem tudi ven, na sprehod, v trgovino grem sama
- Zaenkrat nimam še kakšnih takih, da ne bi mogla
- Ja, kolikor se da (*Torej ste zelo aktivni?*)
- Čakam na tisti trenutek, da bomo šli
- Se (*Se s sostanovalci dobro razumete?*)
- Drugače sem, kar se tega tiče, zelo zadovoljna
- Tudi čisto imamo

- Ne morem reči nič slabega
- Grem, če me kdo pelje, da me pride iskat
- Zadnjič sva bila s sinom na vikendu
- Tudi tja grem, delati sicer ne morem, me pa vzamejo s sabo
- Ja, kar, mogoče kar vsak mesec, ne čisto vsak mesec
- Ja, raje bi bila še tam (*Pridete nazaj v dom z veseljem?*)
- Včasih me pelje en ali drugi sin na obisk
- Osamljena nisem
- Se je spremenilo (*Se je kaj v vašem življenju izboljšalo ali poslabšalo po prihodu v dom?*)
- Ni pa tukaj tako kot doma
- Mislim, da je kar dobro poskrbljeno za nas starejše
- Ni tako kot doma, sigurno ni, da pa bi rekla, da je kaj hudega, pa ni
- Aktivnosti je dovolj, če se jih hočeš udeleževati
- Ja, sem v delavnicah, vedno šivamo, štrikamo
- Pevske vaje sem zelo forsirala
- Kar se kadra tiče, sestre so absolutno zelo v redu, tako da ne bi rekla, da bi bilo kaj slabega
- Imam zadosti zaenkrat (*Ali vaši prihodki zadovoljujejo vaše potrebe?*)
- Če bi šla pa v negovalni odderek, bi zame skrbeli sinovi, tako da teh problemov zaenkrat nimam
- Sem, zaenkrat (*Torej ste, upoštevajoč vse, zadovoljni s svojim življenjem?*)
- Bojim pa se kakšne hujše bolezni
- Stanovanje sem dala otrokom, smo se pa dogovorili, da karkoli bi bilo, da mi gresta v pomoč
- Jaz sem imela gospo, ki mi je hodila vsak teden pomit in pospraviti
- Hodila sem jaz kar zraven k eni babici, vse iz doma, nobena ni kuhala doma
- Lahko bi bila še tam
- To mi je žal, da sem kar hitro opustila
- Tu za večino skrbi, poskrbijo drugi
- Ne čutim take potrebe, da bi potrebovala pomoč
- Razen za fizioterapijo ali protibolečinsko ambulanto
- Tukaj imamo tudi fizioterapijo
- Me peljejo sinovi ali snaha
- Včasih (*Vam je dolgčas v domu?*)
- Na primer med prazniki
- Najhujše je v soboto ali nedeljo, takrat ponavadi ni obiskov
- Vem, da bi jim bila nekako v breme
- Ja (*Greste kdaj kam na izlet?*)
- Če grem počasi, grem peš ali pa na avtobus

Intervju 4

- Sem imela možgansko kap
- Potem sem enkrat sinu in hčerki rekla, da bi bilo najbolje, da bi stanovanje prodali
- Smo se sporazumeli in to prodali, denar sem dala obema, da bosta doplačevala za dom, ker imam sama premajhno pokojnino
- Odločila sem se, da grem v dom, in oba sta se strinjala
- V dom sem šla za dve leti, ampak ker se tukaj tako dobro počutim
- Sem si opomogla, ne morem umreti, čeprav nimam nič proti, če bi
- Sem zadovoljna
- Redno prihajata
- Hčerka vsak petek
- Prav tako me vozi naokoli do zdravnikov
- Pridejo
- Eni pridejo tri do štirikrat na leto
- Pridejo sosedje od tam, kjer sem prej stanovala
- Tudi sorodnike imam v Ljubljani
- Tudi vnukinje pridejo
- Bolj poredko
- Sem zadovoljna z obiski
- Sin pride, sedaj ko hodi v službo, ne pride vsak teden

- Zaenkrat ne potrebujem nobene pomoči
- Razen kopati se ne upam več sama
- Tudi na zdravniških pregledih mi hčerka vedno drži stol
- Dve leti sem hodila v pralnico trikrat na teden pomagat ravnati perilo
- Potem so me začele boleti noge
- Redno hoditi k telovadbi in k spominu, trikrat na teden
- Na koncu telovadbe nisem mogla več
- Sem z veseljem za vsako številko napisala po tri prispevke
- Sem začela pisati, pisati in pisati in nisem mogla nehati
- Jaz sem tu, da grem na Žale
- Imam alergijo
- Hčerka (me je) vsak teden peljala ven v gozd
- Sva se igrali kak šport
- Sem hodila na obiske
- Je isto kot pri nas
- Nikoli o domu nisem imela negativnega mnenja
- Niti za trenutek mi ni žal, da se je to spremenilo
- Doma sem bila vedno sama
- Niti oken nisem mogla pomiti niti prinesiti stvari s trgovine
- Imam ljudi, ki me hodijo obiskovat
- Mi je tukaj bolje
- Tako, da sem bolj zadovoljna tu
- Ne vem, če bi znala s tem denarjem pokriti vse stroške, kljub temu da je bilo moje stanovanje
- Nimam nobenega strahu
- Za naprej ne morem delati načrtov
- Z otroci imam vse porihtano, lepe odnose
- S sorodniki lepe odnose
- Moja starost je lepa
- Se mi zdi, da je lep, a ker je opevana z mojim lepim pisanjem
- Doma nisem bila nikoli osamljena
- Sem pazila na otroke
- Imela kakšno staro kofetarico
- Hodila na obiske
- Otroci, štrikala in šivala sem sama zase in otroke
- Pomagala drugim, če je bilo treba
- Sedaj uživam
- Nihče me ne priganja, ni treba skuhat, ni treba prinesiti iz trgovine
- Ne vidim šivat, ker imam težave z očmi, imam rumeno pego, se ne da operirati
- V svojem življenju ne bi nič spremenila
- Z domom sem trenutno zadovoljna, z osebjem in s hišo
- Imamo dobre odnose
- Dobimo se vsak teden
- Ne hodim po sobah
- Povabim k sebi na kavo
- Med tednom imam veliko aktivnosti
- Vsak dan imam svoj urnik in se tega držim
- Mislim, da je šlo v domu vse na boljše
- Ko se otroci osamosvojijo, nimaš toliko skrbi
- Vesela sem, da so preskrbljeni, da so v službi in imajo družine
- To me je zelo razbremenilo
- Mislim, da je v domu bolj kvalitetno življenje
- Tukaj imamo zdravstveno oskrbo
- Do zdravnika lahko gremo v copatah
- Rešilec te odpelje na urgenco, če je potrebno
- Operejo in skuhejo oni
- Aktivnosti se udeležujem toliko, kot se lahko
- Tudi prej, ko sem bila sama, se nisem toliko udeleževala

- Razen na izlete sem hodila
- V domu imam več možnosti udeležbe kjerkoli
- Vse pa je prostovoljno
- Imamo tombolo, karte, delavnice, ročna dela
- Tukaj z nobeno stvarjo nisem obremenjena
- Počutim se varno
- Varo sem se počutila tudi doma
- Saj sem tukaj doma
- Imam zadosti

Intervju 5

- Dobro, saj sem že zelo težko delala v službi
- Ne, s hčerko
- Hčerka je bila stara 15 let. Jaz sem šla v pokoj, hčerka pa v gimnazijo
- Po upokojitvi sva živeli skupaj še 8 let
- Sedaj živim sama pet let
- Sem sprejela, ker sem morala sprejeti
- Imela sem občutek, da imam preveč časa
- Ni bilo nikogar, za katerega je bilo potrebno skrbeti
- Potem sem začela kleklati, štrikati, hoditi na sprehode
- Sem zadovoljna s pogostostjo obiskov
- Večinoma me otroci obiskujejo čez vikend
- Težko rečem, da je obiskov zadosti
- Obiski so takrat, ko imajo otroci čas
- S tem jih ne moreš obremenjevati
- Sorodnike bolj obiskujem jaz
- Brat, s katerim sva bila v tesnih stikih in sem velikokrat šla k njemu, saj so zidali hišo
- Urejali smo okolico in vrtove, cele dneve smo bili okrog hiše
- Tudi drugi brat, s katerim sva si blizu, je sedaj v domu
- Sem trenutno najbolj osamljena
- Ne, za vse lahko poskrbim sama
- Tudi za vrt skrbim sama
- Ja (*Se največ družite s sorodniki, prijatelji?*)
- Vključena sem tudi v društvo upokojencev, kjer imamo ročna dela
- Prav tako dnevno hodim na sprehode
- Z drugimi se ne družim veliko
- Se kar dogaja
- Nekaj dogodkov se udeležujem, vseh ne
- Količina mi zadošča
- Grem na dogodke, ki me zanimajo
- Sem še vedno zelo vitalna, k zdravniku grem sama
- Hodim na sprehode, berem, rešujem križanke, včasih pogledam kaj zanimivega po televiziji, predvsem šport
- Če bi enkrat videla, da me ta samota preveč ubija, bi šla tudi v dom
- Vse, kar sem hodila po domovih, sem hodila samo po takih, kjer so bili samo nepokretni
- To mislim, da ni prava ocena, ki jo lahko daš
- Mislim, da zaradi druženja tam ni nič hudega. Če si toliko pri zdravju, da lahko skrbiš sam zase
- Ne, ne razmišljam o tem (*Se česarkoli bojite, vas je česa strah?*)
- Da ne bi mogla skrbeti zase
- Ne moreš nekoga omejevati s tem, da bi skrbel zate
- Takrat bi razmislila o odhodu v dom
- Kakor kdaj (*Se počutite osamljeno?*)
- Odvisno je predvsem od tega, kako si znaš zapolniti dan
- Mislim, da je to zelo odvisno od človeka
- Včasih si mislim, da bi bilo fino biti bližje otrokom
- Če se zjutraj odločiš, da ti je dolgčas, ti potem tako teče tudi dan
- Grem v Ljubljano in obiščem otroke

- Da malo spremenim okolje
- In malo vidim, kaj se dogaja
- Sem (*Ste zadovoljni s trenutnim načinom življenja?*)
- Če bi kaj spremenila, bi spremenila to, da bi se preselila bližje svojim otrokom
- Ko sem šla v pokoj, sem mislila, da še nekaj dobim
- Danes dam za položnice polovico pokojnine
- Težko pridem skozi mesec
- Če si vitalen in zdrav, ni
- Postaneš počasen
- Kakšen dan nisi za hude akcije
- Nič prav hudega ni
- Vsaj moja starost še ni taka, da bi se lahko pritoževala
- Ne, sploh ne (*Se počutiš ogroženo ali nespoštovano?*)

Intervju 6

- Pri starih ljudeh je problem, da niso samo stari, ampak da so tudi bolni
- In osamljenost
- Nisem osamljena
- Živim v hiši v svojem krasnem stanovanju, sina imam v pritličju in hčerko v drugem nadstropju
- Se dobro razumem
- Fant se obnaša po moško in me vsake tri tedne vpraša »zdravo mama«
- Hčerka pa, recimo, kot ženska prileti vsako jutro
- V glavnem je zelo klepetava in ker kadi me povabi na balkon, ona kadi in če drugega ne jo poslušam ko se pogovarja po telefonu
- V glavnem je pri meni težava, da jemljem zdravila
- Bolečin nimam nobenih, ampak ker so mi zdravila pokvarila oči, ne morem brati
- Jaz hodit ne morem in brati ne smem oz. ne morem
- Ukvarjam se samo s televizijo
- Sin mi je naredil mizico na kolesčkih, da jo imam čisto pri postelji in jo gledam na tričetrt metra daleč, da kakšno stvar lahko preberem
- Odvisna sem čisto od televizije
- Na vseh programih so sami stari filmi, ki sem jih že vse videla, zato se ukvarjam bolj s politiko
- Ko koga vidim, bi bila zelo vesela, če bi se lahko s kom o tem pogovarjala
- Ampak starih politik ne zanima, žensk pa še sploh ne
- Ko je lepo in ne dežuje se usedem tudi na balkon
- Probleme imam z vidom in sluhom
- Tudi če poveš, da slabo vidiš in slišiš, se to hitro pozabi
- Sem zelo samostojna
- Imam čistilko, parkrat na mesec imam pomoč pri čiščenju
- Me tako boli hrbet in roke, da ne morem delati
- Do lani sem še malo delala na vrtu
- Sedaj ne smem več
- Sin in hčerka nimata časa
- Kuham, čistim, perem, še za sina in hčerko kaj
- Tudi v trgovino hodim sama
- Se silim, da bi šla vsak dan
- V glavnem sem samostojna
- Seveda (*Ste razmišljali o domu?*)
- V domu imam že sedem ali osem let prošnjo, potem ko sem si zlomila nogo
- Prošnjo imam v domu
- Če se mi kaj zgodi, me lahko hitro dajo v dom
- Ne (*Ste razmišljali o tem, da bi, ko ne bi mogli skrbeti zase, imeli pomoč na domu?*)
- Tega ne maram, ker v to ne verjamem
- Neka nova pogruntavščina države, ker nima denarja, da bi zgradila domove
- Ko bo z mano nekaj narobe, želim iti v dom in želim biti brez skrbi
- Ko bom jaz betežna, hočem odložiti vse stvari in iti v dom, zato da bodo drugi zame skrbeli
- Nasploh imajo vsi stari ljudje neke težave z živci

- Te prime neka taka tesnoba
- Stvari, ki niso kot po tekočem traku
- Vsaka nova stvar predstavlja staremu človeku problem
- Starejši ljudje imajo radi določen urnik, ritual
- Nimam pa strahu, da bi se bala doma
- Bojim se pa družbe
- Prednosti doma so gotovo, da imaš družbo
- Če je dober dom, imajo veliko aktivnosti in zagotovo najdeš tudi kakšno zase
- Se lahko pogovarjaš
- Se jim izogneš, če ti ni do pogovora z njimi
- Doma ti pa manjka družbe
- Sem vso družbo zanemarila zaradi svoje bolezni
- Je tudi težko
- Ženske, ki so pa poročene, pa ne rabijo družbe
- Imajo dovolj svojega moža in imajo z njim toliko dela, da ne potrebujejo druge družbe
- Družba je boljša, če si v domu, kot če si doma, je lažje
- Doma, če imaš visok standard, je veliko lepše
- Lahko počnem, kar želim, ker sem sama
- Nisem v kaki stiski, se imenitno počutim
- Glede tega bo v domu slabše
- Če bom imela še koga v sobi, bom znorela, saj nisem navajena na to
- Rada sama kuham
- Velika razlika je družba
- Se kljub temu počutim osamljeno
- Ne delam tistega, kar bi me veselilo
- Šla bi v gledališče pa v hribe, pa ne morem hodit
- Osamljenost je pri starih ljudeh problem, ker so gibalno onеспособljeni
- Drugi problem so finance
- Jaz sem finančno v redu preskrbljena
- Jaz sem kar zadovoljna s svojim trenutnim življenjem
- Jaz bi bila raje mlada, imela bi več denarja
- Zadovoljstvo mi daje, če lahko kaj naredim, če lahko pomagam
- Zadovoljna sem, če lahko pomagam hčerki in sinu, sosedi včasih kaj skuham
- Da sem koristna
- Je. Ker poznaš mladost
- Vse, za kar si prikrajsan
- Starost ni lahka
- Bila bi lahka, če je človek zdrav
- Se sprijazniš s tem, da si star in lahko delaš vse, vendar v omejenem razmahu
- Če si pa bolan, je pa starost zelo zoprna
- Večina starih ljudi pa je bolna, vsak ima nekaj
- Samo da bi bila zdrava in bi lahko več hodila ven
- Želela sem si recimo potovati
- Da bi bila zdrava, da bi lahko potovala in brala
- Počutim se varno

Intervju 7

- Z upokojenci, ki imajo največ časa
- S svojimi otroci
- Obiskujejo me prijatelji in sorodniki
- Sem zelo zadovoljna
- Imamo jih kar pogosto
- Slabo hodim, imam težave z nogami in koleno
- Nisem, nikoli (*Ste kdaj razmišljali o domu?*)
- Ne (*Imate v domu kakšne prijatelje?*)
- Ne, trenutno vse zmorem sama
- Hodim na sprehod, na obiske

- Na sprehod ne hodim vsak dan
- Meni to zadošča, ne potrebujem ničesar drugega
- Imam vnuka, s katerim imam zadosti dela
- Vnuk živi blizu, pogosto pazim nanj
- Živimo v večstanovanjski hiši, vnuk živi v pritličju, jaz živim v prvem nadstropju
- Jaz se počutim bolje, ker sem z vnukom
- Daje mi življenje in energijo
- Zaenkrat nobenih (*Imate kakršnekoli strahove ali bojazni, kakšne načrte imate za prihodnost?*)
- Doma (*Kje bi preživljali svojo starost?*)
- Ne počutim se osamljeno
- Ne (*Ali je starost težka?*)
- Jaz se počutim zelo mlado, sploh ne računam, da imam toliko let
- Težko (*Ali lahko z vašimi prihodki preživite mesec?*)
- Ne. Želela bi si višje pokojnine
- Ne (*Ali imate strah pred samoto?*)
- Ne. O domu ne razmišljam
- Samo, da mi služi zdravje
- Nimam predstave
- Slišala pa sem slabe stvari

PRIPISOVANJE POJMOV

Intervju 1

- Da, samoiniciativno SAMOINICIATIVEN PRIHOD V DOM
- Pri eni hčerki sem bil tri leta ŽIVLJENJE PRI OTROCIH PRED PRIHODOM V DOM
- Vendar sem bil vedno sam SAMOTA PRED PRIHODOM V DOM
- Sem enkrat na dvorišču padel, bil v nezvesti POŠKODBA PRED PRIHODOM V DOM
- Potem sem se odločil, da grem v dom ODLOČITEV ZA DOM PO POŠKODBI
- Ena hčerka prihaja OBISKI HČERKE
- Ena pride kar tedensko TEDENSKI OBISKI HČERKE
- Pridejo bolj poredko, ker je malo daleč REDKI OBISKI VNUKOV
- Prijatelja, ki ga še imam, pride OBISKI PRIJATELJA
- Z drugimi se redko srečamo REDKI OBISKI SORODNIKOV
- S sodelavci iz šole smo se letos enkrat srečali LETNA SREČANJA S SODELAVCI
- Nas je še kar precej DRUŽENJE S SOSTANOVALCI
- Vsak četrtek imamo neko druženje, srečanje TEDENSKO DRUŽENJE S SOSTANOVALCI
- Teh programov je veliko VELIKO AKTIVNOSTI V DOMU
- Snemam vse dogodke, ki se dogajajo v domu, in prireditve SAMOINICIIRANA AKTIVNOST
- Vsak dan urejam in gledam posnetke DNEVNA SAMOINICIIRANA AKTIVNOST
- Se jih kar udeležujem UDELEŽBA PRI AKTIVNOSTIH V DOMU
- Sprehode imamo tudi, bolj poredko sicer REDKI SPREHODI V DOMU
- Izlet imamo enkrat letno LETNI IZLETI V DOMU
- Smo v čajni kuhinji gledali filme DRUŽENJE S SOSTANOVALCI
- Kakih deset, dvanajst se nas je vedno zbralo DRUŽENJE S SOSTANOVALCI
- Včasih se počutim osamljenega OBČASNO OBČUTEK OSAMLJENOSTI
- Je vedno kaj, se dogaja v domu DOGAJANJE V DOMU
- Padel sem že dvakrat PONAVLJAJOČA FIZIČNA POŠKODBA
- So me morali dvigovati POMOČ PO POŠKODBI
- Drugače pa se še kar nekako sam urejam SAMOSTOJNA SKRB ZASE
- Problem je preobleči se PROBLEM S PREOBLAČENJEM
- Zaenkrat zmorem še sam SAMOSTOJNA SKRB ZASE
- Jaz sem se pozitivno počutil POZITIVNO POČUTJE PO PRIHODU V DOM
- Zares si nisem predstavljal, kako je v domu BREZ PREDSTAVE O ŽIVLJENJU V DOMU PRED PRIHODOM
- Sem se kar vživel DOBRO POČUTJE V DOMU

- Osebe je zelo prijazno, od prvega do zadnjega PRIJAZNO OSEBJE V DOMU
- Nisem imel še nobenih problemov, ne z negovalko, ne s čistilko, ne z medicinsko sestro STIKI Z OSEBJEM DOMA
- Sigurno je bolje BOLJŠE ŽIVLJENJE V DOMU KOT DOMA
- Doma ne bi bilo tako urejeno BOLJŠA UREJENOST V DOMU KOT DOMA
- Počutim se varno OBČUTEK VARNOSTI V DOMU
- Pokličemo pomoč, če se karkoli zgodi DOSTOPNA POMOČ V DOMU
- Je dobro urejeno DOBRA UREJENOST V DOMU
- Imamo zdravniško oskrbo ZDRAVNIŠKA OSKRBA V DOMU
- Zdravnik pride trikrat na teden REDNI OBISKI ZDRAVNIKA V DOMU
- Smo zdravstveno dobro oskrbljeni DOBRA ZDRAVSTVENA OSKRBA V DOMU
- Sem zelo zadovoljen ZADOVOLJSTVO S TRENUTNIM ŽIVLJENJEM

Intervju 2

- Ko sem šla v pokoj, sem se takoj vpisala VPIS V DOM TAKOJ PO UPOKOJITVI
- Potem sem bila polomljena POŠKODBA PRED PRIHODOM V DOM
- Doma je lepo DOMA JE LEPO
- Vendar nisi sposoben iti po dveh stopnicah do jedilnice FIZIČNA NESPOSOBNOST ZA SAMOSTOJNO ŽIVLJENJE
- Sem imela zlomljen gleženj, ko se mi je pozdravil, so mi ga morali ponovno zlomiti, potem sem imela zlomljeno roko POŠKODBA PRED PRIHODOM V DOM
- Prisiljen si, ker ti hiša ne koristi čisto nič PRISILJENA ODITI V DOM
- Sem živela sama SAMOSTOJNO ŽIVLJENJE PRED ODHODOM V DOM
- Sem vzela enega vnuka k sebi ŽIVLJENJE Z VNUKOM PRED PRIHODOM V DOM
- Ostani tukaj, tu je tvoj dom, je bil tu od majhnega, smo živeli skupaj ODHOD V DOM, DA BI VNUKU ZAPUSTILA HIŠO
- Hčerka pride OBISKI HČERKE
- Hčerka pride dvakrat na teden TEDENSKI OBISKI HČERKE
- Vnuki prihajajo na štirinajst dni MESEČNI OBISKI VNUKOV
- Imam veliko obiskov VELIKO OBISKOV
- Sosedje pridejo, sodelavke OBISKI SOSEDOV IN SODELAVK
- Dovolj obiskov imam ZADOVOLJSTVO S KOLIČINO OBISKOV
- Dobro (*Kako se razumete s sostanovalci v domu?*) DOBRI ODNOSI S SOSTANOVALCI V DOMU
- Se z nikomer ne kregam in nikogar ne komandiram SPREJEMANJE DRUGAČNOSTI
- Na hodniku komaj čakajo, da me vidijo in da malo poklepetamo DRUŽENJE S SOSTANOVALCI
- Ne, samo sodelavke DRUŽENJE S SODELAVKAMI
- Redno me obiskujejo REDNI OBISKI SODELAVK
- Od svojcev pa hčerka pride dvakrat na teden TEDENSKI OBISKI HČERKE
- Zet na štirinajst dni MESEČNI OBISKI ZETA
- Trenutno ne (*Potrebujete pomoč pri vsakdanjih opravilih?*) SAMOSTOJNA SKRB ZASE
- Drugače pa ne rabim pomoči SAMOSTOJNA SKRB ZASE
- Ne. Nikoli (*Se kdaj počutite osamljeno?*) BREZ OBČUTKA OSAMLJENOSTI
- Meni ni nikoli dolgočas BREZ OBČUTKA DOLGOČASJA
- Ja (*Se počutite varno?*) OBČUTEK VARNOSTI
- Imela sem drugačno predstavo DRUGAČNA PREDSTAVA O ŽIVLJENJU V DOMU PRED PRIHODOM
- Sem vedela, da je ves čas družba PRIČAKOVANO VELIKO DRUŽBE PRED PRIHODOM V DOM
- Toliko ljudi živi tukaj PRIČAKOVANO VELIKO LJUDI PRED PRIHODOM V DOM
- Raje sem tukaj kot pa doma RAJE ŽIVI V DOMU KOT DOMA
- Sem imela lepo hišo in dom, ampak doma ne moreš biti, ker ne moreš prehoditi treh stopnic PRISILJENA, DA GRE V DOM
- Ne (*Bi šli sedaj nazaj domov?*) NE BI SE VRNILA DOMOV
- Vnuk včasih pravi, naj pridem, me pride iskat DRUŽENJE Z VNUKOM
- Velikokrat grem k otrokom čez vikend TEDENSKO DRUŽENJE Z OTROKI
- Da bi bila zdrava ŽELJA PO ZDRAVJU

- Da bi bili otroci tako, kot so, ker se imamo zelo lepo ŽELJA PO DOBRIH ODNOSIH Z OTROKI
- Ja (*Ko ste bili doma, ste se počutili bolj osamljeno kot sedaj?*) VEČJI OBČUTEK OSAMLJENOSTI PRED PRIHODOM V DOM
- Da (*Torej ste se doma počutili bolj osamljeno in ste bili več sami?*) SAMOTA PRED PRIHODOM V DOM
- Imamo koncerte, razgibavanje AKTIVNOSTI V DOMU
- Se veliko dogaja VELIKO AKTIVNOSTI V DOMU
- Grem na kolo, potem grem vleči vrvi FIZIČNE AKTIVNOSTI V DOMU
- Da (*Torej imate tukaj bolj aktivno življenje, kot ste ga imeli doma?*) BOLJ AKTIVNO ŽIVLJENJE PO PRIHODU V DOM
- Zdravje se mi je poštimalo IZBOLJŠANJE ZDRAVJA PO PRIHODU V DOM
- Res je bilo hudo, potrebno je bilo veliko volje, nisem mogla stopiti na noge SLABO ZDRAVSTVENO STANJE PRED PRIHODOM V DOM
- Sedaj lahko vsaj hodim, lahko grem do Tuša, do Hoferja, lahko grem do Kodeljevega SAMOINICIIRANA AKTIVNOST
- Sem zadovoljna ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM V DOMU
- Pomagajo MATERIALNA POMOČ OTROK
- Ja, imam dovolj, mi še ostane ZADOSTNA POKOJNINA
- Svojo pokojnino imam, nekaj mi dajo otroci, imam zadosti MATERIALNO PRESKRBLJENA
- Da, počutim se spoštovano OBČUTEK SPOŠTOVANOSTI
- Sem bila pridna, delovna OBČUTEK KORISTNOSTI
- Šestnajst let sem hodila k hčerki kuhat, sem jim oprala in skuhala, so bili vsi zadovoljni POMOČ OTROKOM PRED PRIHODOM V DOM
- So me zelo pogrešali VKLJUČENOST V ŽIVLJENJE SORODNIKOV
- Velikrat pogrešam ta čas POGREŠA ČAS PRED PRIHODOM V DOM
- Velikrat se z njimi pogovarjam o tem. Za veliko noč sem jim kuhala. Ob sobotah sem pri vnuku tudi na kosilu. Za božič imamo pa skupno večerjo POMEMBNOST MEDGENERACIJSKEGA SODELOVANJA
- Ja, to je moj dom, tu je moje življenje DOM SPREJET KOT DOM
- Doma ne morem biti, ker nisem sposobna NEZMOŽNOST ZA SAMOSTOJNO ŽIVLJENJE
- In ni mi žal BREZ OBŽALOVANJA GLEDE PRIHODA V DOM
- Takoj (*Ste takoj sprejeli dom kot svoj dom?*) SPREJEM DOMA TAKOJ
- Jaz sem se tako odločila SAMOSTOJNA ODLOČITEV ZA ODHOD V DOM
- Ja, težka (*Ali je težka starost?*) STAROST JE TEŽKA
- Bojim se tega, da ne bi zbolela in ostala na postelji STRAH PRED BOLEZNIJO
- Edino tega se bojim, da ne bi zares zbolela in ostala na postelji STRAH PRED NEPOKRETNOSTJO

Intervju 3

- Moja (*Čigava odločitev je bila?*) LASTNA ODLOČITEV ZA ODHOD V DOM
- Sem bila v varovanem stanovanju ŽIVLJENJE V VAROVANEM STANOVANJU PRED PRIHODOM
- Še kar imela zdravje SPREJEMLJIVO ZDRAVSTVENO STANJE PRED PRIHODOM V DOM
- Ko sem bila pa operirana na hrbtenici, se mi je to toliko poslabšalo ZDRAVSTVENE TEŽAVE PRED PRIHODOM V DOM
- Sem (*Ste sprejeli dom?*) SPREJELA DOM
- Pravzaprav zaradi sina, ker sin stanuje zraven v Šentvidu, tukaj ima pa delavnico PRITISK SINA ZA ODHOD V DOM
- Kar zadovoljna (*Ste zadovoljni z obiski?*) ZADOVOLJSTVO Z OBISKI
- V glavnem prihaja sin in vnuki OBISKI SINA IN VNUKOV
- En sin pride vsak torek z otroci TEDENSKI OBISKI SINA IN VNUKOV
- Drugi sin pa je pooblaščen in tudi on prihaja sem, je tukaj skoraj vsak teden TEDENSKI OBISKI SINA
- Potem so pa še snahe, otroci OBISKI SNAHE IN OTROK
- Tudi, tudi (*Kaj pa kakšni prijatelji?*) OBISKI PRIJATELJEV
- Tudi prihajajo, bolj tako, enkrat na mesec MESEČNI OBISKI PRIJATELJEV
- Zadovoljna (*Ste zadovoljni s prihodom?*) ZADOVOLJSTVO S PRIHODOM V DOM

- Premalo odgovornih do nas, premalo povezav NEZADOSTNO DRUŽENJE STROKOVNIH DELAVCEV S STANOVALCI
- Tega zaenkrat še ne potrebujem (*Glede pomoči pri oblačenju, higieni, to potrebujete?*) NE POTREBUJE POMOČI PRI SKRBI ZASE
- Ponedeljek, sredo, petek imamo spomine TEDENSKE AKTIVNOSTI V DOMU
- Potem imamo delavnice, kjer delamo razne stvari AKTIVNOSTI V DOMU
- Tudi tam se udeležujem UDELEŽBA PRI AKTIVNOSTIH V DOMU
- Pa štrikamo, šivamo, pa kakšne spominčke AKTIVNOSTI V DOMU
- Grem ven, pa tudi veliko obiskov imam SAMOINICIIRANA AKTIVNOST
- Se ne počutim osamljeno BREZ OBČUTKA OSAMLJENOSTI
- Prej (*Je vaše življenje bolj kvalitetno sedaj ali je bilo bolje prej, ko ste živeli sami?*) BOLJ KVALITETNO ŽIVLJENJE PRED PRIHODOM V DOM
- Ja (*Se počutite varno?*) OBČUTEK VARNOSTI
- Ne čutim nič takega, da bi bila ogrožena BREZ OBČUTKA OGROŽENOSTI
- Se mi zdi, da še kar (*Trenutno ste zadovoljni s svojim življenjem?*) ZADOVOLJSTVO S SVOJIM ŽIVLJENJEM
- Tudi veliko štrikam SAMOINICIIRANA AKTIVNOST
- Brati ne morem zaradi oči TEŽAVE Z OČMI
- Bolj slabo slišim TEŽAVE S SLUHOM
- Zaenkrat ne (*Je starost težka?*) STAROST ZAENKRAT NI TEŽKA
- Bojim se, da bi morala na negovalni oddelek STRAH PRED NEGOVALNIM ODDELKOM
- Sem padla med wc-jem in umivalnikom FIZIČNA POŠKODBA V DOMU
- Se, vedno (*Koliko aktivnosti se dogaja v domu, ste zadovoljni, se jih udeležujete?*) UDELEŽBA PRI AKTIVNOSTIH V DOMU
- Sem več zunaj VEČINA AKTIVNOSTI IZVEN SOBE
- Grem tudi ven, na sprehod, v trgovino grem sama SAMOINICIIRANA FIZIČNA AKTIVNOST
- Zaenkrat nimam še kakšnih takih, da ne bi mogla SPOSOBNOST ZA FIZIČNO AKTIVNOST
- Ja, kolikor se da (*Torej ste zelo aktivni?*) AKTIVNOST
- Čakam na tisti trenutek, da bomo šli ČAKANJE NA SMRT
- Se (*Se s sostanovalci dobro razumete?*) DOBRI ODNOSI S SOSTANOVALCI
- Drugače sem, kar se tega tiče, zelo zadovoljna ZADOVOLJSTVO Z ODNOSOM S SODELAVCI
- Tudi čisto imamo UREJENE RAZMERE V DOMU
- Ne morem reči nič slabega BREZ (SLABIH) PRIPOMB O DOMU
- Grem, če me kdo pelje, da me pride iskat OBISKI SINOV
- Zadnjič sva bila s sinom na vikendu DRUŽENJE S SINOM
- Tudi tja grem, delati sicer ne morem, me pa vzamejo s sabo DRUŽENJE Z OTROKI
- Ja, kar, mogoče kar vsak mesec, ne čisto vsak mesec MESEČNO DRUŽENJE Z OTROKI
- Ja, raje bi bila še tam (*Pridete nazaj v dom z veseljem?*) RAJE BI BILA Z OTROKI
- Včasih me pelje en ali drugi sin na obisk OBISKI PRI SORODNIKI
- Osamljena nisem BREZ OBČUTKA OSAMLJENOSTI
- Se je spremenilo (*Se je kaj v vašem življenju izboljšalo ali poslabšalo po prihodu v dom?*) SPREMEMBE V ŽIVLJENJU PO PRIHODU V DOM
- Ni pa tukaj tako kot doma V DOMU NI TAKO KOT DOMA
- Mislim, da je kar dobro poskrbljeno za nas starejše OBČUTEK, DA JE DOBRO POSKRBLJENO ZA STAREJŠE
- Ni tako kot doma, sigurno ni, da pa bi rekla, da je kaj hudega, pa ni NIČ HUDEGA V DOMU
- Aktivnosti je dovolj, če se jih hočeš udeleževati V DOMU DOVOLJ AKTIVNOSTI
- Ja, sem v delavnicah, vedno šivamo, štrikamo UDELEŽBA V AKTIVNOSTIH V DOMU
- Pevske vaje sem zelo forsirala SAMOINICIIRANA AKTIVNOST V DOMU
- Kar se kadra tiče, sestre so absolutno zelo v redu, tako da ne bi rekla, da bi bilo kaj slabega ZADOVOLJSTVO Z OSEBJEM V DOMU
- Imam zadosti zaenkrat (*Ali vaši prihodki zadovoljujejo vaše potrebe?*) ZADOSTNI PRIHODKI
- Če bi šla pa v negovalni oddelek, bi zame skrbeli sinovi, tako da teh problemov zaenkrat nimam PREMALO PRIHODKOV ZA NEGOVALNI ODDELEK
- Sem, zaenkrat (*Torej ste, upoštevajoč vse, zadovoljni s svojim življenjem?*) ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM
- Bojim pa se kakšne hujše bolezni STRAH PRED HUJŠIMI BOLEZNIMI

- Stanovanje sem dala otrokom, smo se pa dogovorili, da karkoli bi bilo, da mi gresta v pomoč PREPIS STANOVANJA OTROKOM V ZAMENO ZA POMOČ
- Jaz sem imela gospo, ki mi je hodila vsak teden pomit in pospraviti POMOČ PRI HIŠNIH OPRAVILIH V VAROVANEM STANOVANJU
- Hodila sem jaz kar zraven k eni babici vse iz doma, nobena ni kuhala doma UREJENA PREHRANA V VAROVANEM STANOVANJU
- Lahko bi bila še tam ŽELJA PO ŽIVLJENJU V VAROVANEM STANOVANJU
- To mi je žal, da sem kar hitro opustila OBŽALOVANJE PO IZGUBI VAROVANEGA STANOVANJA
- Tu za večino skrbi, poskrbijo drugi V DOMU ZA VEČINO SKRBIJO DRUGI
- Ne čutim take potrebe, da bi potrebovala pomoč BREZ POTREBE PO POMOČI PRI VSAKODNEVNIH OPRAVILIH
- Razen za fizioterapijo ali protibolečinsko ambulantno POMOČ PRI OBISKU ZDRAVNIKA
- Tukaj imamo tudi fizioterapijo FIZIOTERAPIJA V DOMU
- Me peljejo sinovi ali snaha POMOČ SINOVI IN SNAHE
- Včasih (*Vam je dolgčas v domu?*) OBČASEN OBČUTEK DOLGČASA V DOMU
- Na primer med prazniki OBČUTEK DOLGČASA V DOMU MED PRAZNIKI
- Najhujše je v soboto ali nedeljo, takrat ponavadi ni obiskov OBČUTEK DOLGČASA V DOMU MED VIKENDI
- Vem, da bi jim bila nekako v breme OBČUTEK, DA BI OTROKOM PREDSTAVLJALA BREME
- Ja (*Greste kdaj kam na izlet?*) IZLET V DOMU
- Če grem počasi, grem peš ali pa na avtobus SAMOINICIIRANA AKTIVNOST

Intervju 4

- Sem imela možgansko kap ZDRAVSTVENE TEŽAVE PRED PRIHODOM V DOM
- Potem sem enkrat sinu in hčerki rekla, da bi bilo najbolje, da bi stanovanje prodali ODLOČITEV ZA DOM SPREJETA Z OTROKI
- Smo se sporazumeli in to prodali, denar sem dala obema, da bosta doplačevala za dom, ker imam sama premajhno pokojnino PREMAJHNA POKOJNINA ZA DOM
- Odločila sem se, da grem v dom, in oba sta se strinjala ODHOD V DOM V SOGLASJU Z OTROKI
- V dom sem šla za dve leti, ampak ker se tukaj tako dobro počutim DOBRO POČUTJE V DOMU
- Sem si opomogla, ne morem umreti, čeprav nimam nič proti, če bi IZBOLJŠANJE ZDRAVSTVENEGA STANJA PO PRIHODU V DOM
- Sem zadovoljna ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM V DOMU
- Redno prihajata REDNI OBISKI OTROK
- Hčerka vsak petek TEDENSKI OBISKI HČERKE
- Prav tako me vozi naokoli do zdravnikov POMOČ HČERKE PRI OBISKIH ZDRAVNIKOV
- Pridejo OBISKI SORODNIKOV
- Eni pridejo tri do štirikrat na leto LETNI OBISKI SORODNIKOV
- Pridejo sosede od tam, kjer sem prej stanovala OBISKI SOSEDOV
- Tudi sorodnike imam v Ljubljani OBISKI SORODNIKOV
- Tudi vnukinje pridejo OBISKI VNUKOV
- Bolj poredko REDKI OBISKI VNUKOV
- Sem zadovoljna z obiski ZADOVOLJSTVO Z OBISKI
- Sin pride, sedaj ko hodi v službo, ne pride vsak teden TEDENSKI OBISKI SINA
- Zaenkrat ne potrebujem nobene pomoči SAMOSTOJNA SKRB ZASE
- Razen kopati se ne upam več sama POMOČ PRI KOPANJU
- Tudi na zdravniških pregledih mi hčerka vedno drži stol POMOČ PRI OBISKU ZDRAVNIKA
- Dve leti sem hodila v pralnico trikrat na teden pomagat ravnati perilo SAMOINICIIRANA AKTIVNOST
- Potem so me začele boleti noge ZDRAVSTVENE TEŽAVE
- Redno hoditi k telovadbi in k spominu, trikrat na teden TEDENSKA AKTIVNOSTI
- Na koncu telovadbe nisem mogla več ZDRAVSTVENE TEŽAVE PREPREČUJEJO FIZIČNE AKTIVNOSTI
- Sem z veseljem za vsako številko napisala po tri prispevke SAMOINICIIRANA AKTIVNOST
- Sem začela pisati, pisati in pisati in nisem mogla nehati SAMOINICIIRANA AKTIVNOST PISANJA

- Jaz sem tu, da grem na Žale ČAKANJE NA SMRT
- Imam alergijo ZDRAVSTVENE TEŽAVE
- Hčerka (me je) vsak teden peljala ven v gozd TEDENSKI OBISKI HČERKE
- Sva se igrali kak šport DRUŽENJE S HČERKO
- Sem hodila na obiske POZNAVANJE RAZMER V DOMU PRED PRIHODOM
- Je isto kot pri nas ŽIVLJENJE DOMA ISTO KOT V DOMU
- Nikoli o domu nisem imela negativnega mnenja BREZ NEGATIVNEGA MNENJA O DOMU
- Niti za trenutek mi ni žal, da se je to spremenilo BREZ OBŽALOVANJA O ODLOČITVI ZA DOM
- Doma sem bila vedno sama SAMOTA PRED PRIHODOM V DOM
- Niti oken nisem mogla pomiti niti prinesiti stvari s trgovine NEZMOŽNOST ZA VSAKDANJA OPRAVILA PRED PRIHODOM V DOM
- Imam ljudi, ki me hodijo obiskovat OBISKI V DOMU
- Mi je tukaj bolje ŽIVLJENJE V DOMU BOLJŠE KOT PREJ
- Tako da sem bolj zadovoljna tu ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM V DOMU
- Ne vem, če bi znala s tem denarjem pokriti vse stroške, kljub temu da je bilo moje stanovanje STRAH PRED NEZMOŽNOSTJO PORAVNAVE STROŠKOV IZVEN DOMA
- Nimam nobenega strahu BREZ STRAHOV
- Za naprej ne morem delati načrtov BREZ NAČRTOV ZA PRIHODNOST
- Z otroci imam vse porihtano, lepe odnose DOBRI ODNOSI Z OTROKI
- S sorodniki lepe odnose DOBRI ODNOSI S SORODNIKI
- Moja starost je lepa LEPA STAROST
- Se mi zdi, da je lepa, ker je opevana z mojim lepim pisanjem LEPA STAROST ZARADI PISANJA
- Doma nisem bila nikoli osamljena PRED PRIHODOM V DOM NIKOLI OSAMLJENA
- Sem pazila na otroke PRED PRIHODOM V DOM PAZILA NA OTROKE
- Imela kakšno staro kofetarico DRUŽENJE PRED PRIHODOM V DOM
- Hodila na obiske OBISKOVANJE PRED PRIHODOM V DOM
- Otroci, štrikala in šivala sem sama zase in otroke MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE
- Pomagala drugim, če je bilo treba OBČUTEK KORISTNOSTI
- Sedaj uživam UŽIVANJE V ŽIVLJENJU
- Nihče me ne priganja, ni treba skuhat, ni treba prinesiti iz trgovine MANJ OBVEZNOSTI V DOMU
- Ne vidim šivat, ker imam težave z očmi, imam rumeno pego, se ne da operirati TEŽAVE Z OČMI
- V svojem življenju ne bi nič spremenila ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM
- Z domom sem trenutno zadovoljna, z osebjem in s hišo ZADOVOLJSTVO Z DOMOM
- Imamo dobre odnose DOBRI ODNOSI S SOSTANOVALCI
- Dobimo se vsak teden TEDENSKO DRUŽENJE S SOSTANOVALCI
- Ne hodim po sobah BREZ DRUŽENJA PO SOBAH DRUGIH SOSTANOVALCEV
- Povabim k sebi na kavo DRUŽENJE V SOBI
- Med tednom imam veliko aktivnosti TEDENSKO AKTIVNOSTI V DOMU
- Vsak dan imam svoj urnik in se tega držim DNEVNI URNIK AKTIVNOSTI
- Mislim, da je šlo v domu vse na boljše ŽIVLJENJE SE JE IZBOLJŠALO PO PRIHODU V DOM
- Ko se otroci osamosvojijo, nimaš toliko skrbi BREZ SKRBI, KO SE OTROCI OSAMOSVOJJO
- Vesela sem, da so preskrbljeni, da so v službi in imajo družine ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM OTROK
- To me je zelo razbremenilo OBČUTEK RAZBREMENJENOSTI
- Mislim, da je v domu bolj kvalitetno življenje ŽIVLJENJE V DOMU BOLJ KVALITETNO
- Tukaj imamo zdravstveno oskrbo ZDRAVSTVENA OSKRBA V DOMU
- Do zdravnika lahko gremo v copatah DOSTOPNA ZDRAVNIŠKA POMOČ V DOMU
- Rešilec te odpelje na urgenco, če je potrebno URGENTNA ZDRAVNIŠKA POMOČ V DOMU
- Operajo in skuhamo oni ZA OSNOVNE POTREBE POSKRBI DOM
- Aktivnosti se udeležujem toliko, kot se lahko UDELEŽBA PRI AKTIVNOSTIH V DOMU
- Tudi prej, ko sem bila sama, se nisem toliko udeleževala VEČJA AKTIVNOST PO PRIHODU V DOM
- Razen na izlete sem hodila IZLETI PRED PRIHODOM V DOM
- V domu imam več možnosti udeležbe kjerkoli VEČJA MOŽNOST AKTIVNOSTI V DOMU
- Vse pa je prostovoljno PROSTOVOLJNE AKTIVNOSTI V DOMU
- Imamo tombolo, karte, delavnice, ročna dela AKTIVNOSTI V DOMU

- Tukaj z nobeno stvarjo nisem obremenjena NEOBREMENJENO ŽIVLJENJE V DOMU
- Počutim se varno OBČUTEK VARNOSTI V DOMU
- Varo sem se počutila tudi doma OBČUTEK VARNOSTI PRED PRIHODOM V DOM
- Saj sem tukaj doma SPREJELA DOM KOT DOM
- Imam zadosti ZADOSTNI PRIHODKI

Intervju 5

- Dobro, saj sem že zelo težko delala v službi DOBRO SPREJELA UPOKOJITEV
- Ne, s hčerko ŽIVLJENJE S HČERKO PRED UPOKOJITVIJO
- Hčerka je bila stara 15 let. Jaz sem šla v pokoj, hčerka pa v gimnazijo SKRB ZA OTROKA
- Po upokojitvi sva živeli skupaj še 8 let OBČUTEK KORISTNOSTI PO UPOKOJITVI
- Sedaj živim sama pet let ŽIVI SAMA
- Sem sprejela, ker sem morala sprejeti SPREJELA ZAČETEK SAMSKEGA ŽIVLJENJA
- Imela sem občutek, da imam preveč časa PO UPOKOJITVI POGREŠA ŽIVLJENJE Z OTROKI
- Ni bilo nikogar, za katerega bi bilo potrebno skrbeti IZGUBA OBČUTKA VREDNOSTI
- Potem sem začela kleklati, štrikati, hoditi na sprehode SAMOINICIIRANE AKTIVNOSTI
- Sem zadovoljna s pogostostjo obiskov ZADOVOLJSTVO S POGOSTOSTJO OBISKOV
- Večinoma me otroci obiskujejo čez vikend OBISKI OTROK MED VIKENDOM
- Težko rečem, da je obiskov zadosti NEZADOVOLJSTVO S KOLIČINO OBISKOV
- Obiski so takrat, ko imajo otroci čas OBISKI OTROK KO IMAJO ČAS
- S tem jih ne moreš obremenjevati NE ŽELI OBREMENJEVATI OTROK
- Sorodnike bolj obiskujem jaz OBISKI SORODNIKOV
- Brat, s katerim sva bila v tesnih stikih in sem velikokrat šla k njemu, saj so zidali hišo DRUŽENJE Z BRATOM
- Urejali smo okolico in vrtove, cele dneve smo bili okrog hiše DELO OKROG HIŠE
- Tudi drugi brat, s katerim sva si blizu, je sedaj v domu BRAT V DOMU
- Sem trenutno najbolj osamljena OBČUTEK OSAMLJENOSTI
- Ne, za vse lahko poskrbim sama SAMOSTOJNA SKRB ZASE
- Tudi za vrt skrbim sama SKRB ZA VRT
- Ja (*Se največ družite s sorodniki, prijatelji?*) DRUŽENJE S SORODNIKI IN PRIJATELJI
- Vključena sem tudi v društvo upokoencev, kjer imamo ročna dela VKLJUČENOST V DRUŠTVO UPOKOJENCEV
- Prav tako dnevno hodim na sprehode DNEVNA FIZIČNA AKTIVNOST
- Z drugimi se ne družim veliko SE NE DRUŽI Z DRUGIMI
- Se kar dogaja AKTIVNOSTI ZA STAREJŠE
- Nekaj dogodkov se udeležujem, vseh ne UDELEŽBA NA DOGODKIH
- Količina mi zadošča KOLIČINA DOGODKOV ZADOŠČA
- Grem na dogodke, ki me zanimajo OBISKI ZANIMIVIH DOGODKOV
- Sem še vedno zelo vitalna, k zdravniku grem sama SAMOSTOJNI OBISKI ZDRAVNIKA
- Hodim na sprehode, berem, rešujem križanke, včasih pogledam kaj zanimivega po televiziji, predvsem šport SAMOINICIIRANE AKTIVNOSTI
- Če bi enkrat videla, da me ta samota preveč ubija, bi šla tudi v dom MOŽNOST ODHODA V DOM ZARADI SAMOTE
- Vse, kar sem hodila po domovih, sem hodila samo po takih, kjer so bili samo nepokretni OBISKI DOMOV, V KATERIH SO NEPOKRETNI
- To mislim, da ni prava ocena, ki jo lahko daš BREZ PRAVE OCENE DOMOV
- Mislim, da zaradi druženja tam ni nič hudega. Če si toliko pri zdravju, da lahko skrbiš sam zase POZITIVNO MNENJE O DOMU
- Ne, ne razmišljam o tem (*Se česarkoli bojite, vas je česa strah?*) BREZ STRAHU
- Da ne bi mogla skrbeti zase ODHOD V DOM, ČE NE BI MOGLA SKRIBETI ZASE
- Ne moreš nekoga omejevati s tem, da bi skrbel zate NE ŽELI OMEJEVATI DRUGIH
- Takrat bi razmislila o odhodu v dom MOŽNOST ODHODA V DOM
- Kakor kdaj (*Se počutite osamljeno?*) OBČASEN OBČUTEK OSAMLJENOSTI
- Odvisno je predvsem od tega, kako si znaš zapolniti dan OBČUTEK OSAMLJENOSTI ODVIŠEN OD AKTIVNOSTI
- Mislim, da je to zelo odvisno od človeka OBČUTEK OSAMLJENOSTI ODVIŠEN OD ČLOVEKA
- Včasih si mislim, da bi bilo fino biti bližje otrokom ŽELJA PO BLIŽINI OTROK

- Če se zjutraj odločiš, da ti je dolgčas, ti potem tako teče tudi dan POČUTJE ODVISNO OD LASTNE ODLOČITVE
- Grem v Ljubljano in obiščem otroke OBISK OTROK
- Da malo spremenim okolje SPREMEMBA OKOLJA
- In malo vidim kaj se dogaja OBISK MESTA
- Sem *(Ste zadovoljni s trenutnim načinom življenja)* ZADOVOLJSTVO S TRENUTNIM ŽIVLJENJEM
- Če bi kaj spremenila bi spremenila to, da bi se preselila bližje svojim otrokom ŽELJA PO VEČJI BLIŽINI OTROK
- Ko sem šla v pokoj, sem mislila, da še nekaj dobim BOLJŠE MATERIALNO STANJE OB UPOKOJITVI
- Danes dam za položnice polovico pokojnine VISOKI STROŠKI ŽIVLJENJA
- Težko pridem skozi mesec VISOKI STROŠKI ŽIVLJENJA
- Če si vitalen in zdrav, ni STAROST NI TEŽKA, ČE SI ZDRAV IN VITALEN
- Postaneš počasen V STAROSTI POSTANEŠ POČASEN
- Kakšen dan nisi za hude akcije OBČASNO BREZ ENERGIJE ZA AKTIVNOSTI
- Nič prav hudega ni NIČ HUDEGA V STAROSTI
- Vsaj moja starost še ni taka, da bi se lahko pritoževala BREZ PRITOŽEVANJA NAD STAROSTJO
- Ne, sploh ne *(Se počutiš ogroženo ali nespoštovano?)* BREZ OBČUTKA OGROŽENOSTI ALI NESPOŠTOVANJA

Intervju 6

- Pri starih ljudem je problem, da niso samo stari, ampak da so tudi bolni STARI LJUDJE SO BOLNI
- In osamljenost STARI LJUDJE SO OSAMLJENI
- Nisem osamljena BREZ OBČUTKA OSAMLJENOSTI
- Živim v hiši v svojem krasnem stanovanju, sina imam v pritličju in hčerko v drugem nadstropju ŽIVLJENJE Z OTROKI
- Se dobro razumem DOBRI ODNOSI Z OTROKI
- Fant se obnaša po moško in me vsake tri tedne vpraša »zdravo mama« TEDENSKO DRUŽENJE S SINOM
- Hčerka pa recimo kot ženska prileti vsako jutro DNEVNO DRUŽENJE S HČERKO
- V glavnem je zelo klepetava in ker kadi, me povabi na balkon, ona kadi in če drugega ne, jo poslušam, ko se pogovarja po telefonu VKLJUČENOST V ŽIVLJENJE BLIŽNJIH, OBČUTEK PRIPADNOSTI
- V glavnem je pri meni težava, da jemljem zdravila ZDRAVSTVENE TEŽAVE
- Bolečin nimam nobenih, ampak ker so mi zdravila pokvarila oči, ne morem brati TEŽAVE Z VIDOM
- Jaz hodit ne morem in brati ne smem oz. ne morem NEZMOŽNOST ZA HOJO IN BRANJE
- Ukvarjam se samo s televizijo GLEDANJE TELEVIZIJE
- Sin mi je naredil mizico na kolesčkih, da jo imam čisto pri postelji in jo gledam na tričetrt metra daleč, da kakšno stvar lahko preberem POMOČ SINA
- Odvisna sem čisto od televizije ODVISNOST OD TELEVIZIJE
- Na vseh programih so sami stari filmi, ki sem jih že vse videla, zato se ukvarjam bolj s politiko UKVARJANJE S POLITIKO
- Ko koga vidim, bi bila zelo vesela, če bi se lahko s kom o tem pogovarjala POMANJKANJE DRUŽBE ZA POGOVOR O POLITIKI
- Ampak starih politika ne zanima, žensk pa še sploh ne NEZANIMANJE STARIH ZA POLITIKO
- Ko je lepo in ne dežuje, se usedem tudi na balkon SEDENJE NA BALKONU
- Probleme imam z vidom in sluhom TEŽAVE S SLU HOM
- Tudi če poveš, da slabo vidiš in slišiš, se to hitro pozabi NERAZUMEVANJE STAREJŠIH
- Sem zelo samostojna SAMOSTOJNA SKRIB ZASE
- Imam čistilko, parkrat na mesec imam pomoč pri čiščenju POMOČ PRI ČIŠČENJU
- Me tako boli hrbet in roke, da ne morem delati ZDRAVSTVENE TEŽAVE S HRBTOM IN ROKAMI
- Do lani sem še malo delala na vrtu DELO NA VRTU V PRETEKLOSTI
- Sedaj ne smem več NI ZMOŽNA SKRIBETI ZA VRT
- Sin in hčerka nimata časa OTROCI NIMAJO ČASA SKRIBETI ZA VRT

- Kuham, čistim, perem, še za sina in hčerko kaj POMOČ OTROKOM V GOSPODINJSTVU
- Tudi v trgovino hodim sama SAMOSTOJNO NAKUPOVANJE
- Se silim, da bi šla vsak dan DNEVNI ODHODI V TRGOVINO
- V glavnem sem samostojna V GLAVNEM SAMOSTOJNA SKRB ZASE
- Seveda (*Ste razmišljali o domu?*) RAZMIŠLJALA O ODHODU V DOM
- V domu imam že sedem ali osem let prošnjo, potem ko sem si zlomila nogo PROŠNJA V DOMU PO FIZIČNI POŠKODBI
- Prošnjo imam v domu PROŠNJA V DOMU
- Če se mi kaj zgodi, me lahko hitro dajo v dom ODHOD V DOM PO POŠKODBI
- Ne (*Ste razmišljali o tem, da bi, ko ne bi mogli skrbeti zase, imeli pomoč na domu?*) NI RAZMIŠLJALA O POMOČI NA DOMU
- Tega ne maram, ker v to ne verjamem NE VERJAME V POMOČ NA DOMU
- Neka nova pogruntavščina države, ker nima denarja, da bi zgradila domove NENAKLONJENOST POMOČI NA DOMU
- Ko bo z mano nekaj narobe, želim iti v dom in želim biti brez skrbi ODHOD V DOM, KO BO NEKAJ NAROB
- Ko bom jaz betežna, hočem odložiti vse stvari in iti v dom, zato da bodo drugi zame skrbeli V DOM, DA DRUGI SKRBIJO
- Nasploh imajo vsi stari ljudje neke težave z živci TEŽAVE STARIH LJUDI Z ŽIVCI
- Te prime neka taka tesnoba OBČUTEK TESNOBE
- Stvari, ki niso kot po tekočem traku TEŽAVE Z NERUTINSKIMI STVARM
- Vsaka nova stvar predstavlja staremu človeku problem PROBLEM SO NOVE STVARI
- Starejši ljudje imajo radi določen urnik, ritual STARI LJUDJE IMAJO RADI RUTINO
- Nimam pa strahu, da bi se bala doma BREZ STRAHU PRED DOMOM
- Bojim se pa družbe STRAH PRED DRUŽBO V DOMU
- Prednosti doma so gotovo, da imaš družbo PREDNOST DOMA JE DRUŽBA
- Če je dober dom, imajo veliko aktivnosti in zagotovo najdeš tudi kakšno zase PREDNOST DOMA SO AKTIVNOSTI
- Se lahko pogovarjaš DRUŽENJE V DOMU
- Se jim izogneš, če ti ni do pogovora z njimi MOŽNOST SAMOTE V DOMU
- Doma ti pa manjka družbe POMANJKANJE DRUŽBE DOMA
- Sem vso družbo zanemarila zaradi svoje bolezni IZGUBA DRUŽBE ZARADI BOLEZNI
- Je tudi težko POMANJKANJE DRUŽBE SAMSKIH ŽENSK
- Ženske, ki so pa poročene, pa ne rabijo družbe POROČENE ŽENSKE NISO OSAMLJENE ZARADI PARTNERJA
- Imajo dovolj svojega moža in imajo z njim toliko dela, da ne potrebujejo druge družbe POROČENE ŽENSKE ZARADI PARTNERJA NIMAJO OBČUTKA OSAMLJENOSTI
- Družba je boljša, če si v domu, kot če si doma, je lažje BOLJŠA DRUŽBA V DOMU
- Doma, če imaš visok standard, je veliko lepše DOMA JE LEPŠE, ČE IMAŠ VISOK STANDARD
- Lahko počnem, kar želim, ker sem sama SVOBODNA IZBIRA DOMA
- Nisem v kaki stiski, se imenitno počutim DOBRO POČUTJE
- Glede tega bo v domu slabše IZGUBA SVOBODE V DOMU
- Če bom imela še koga v sobi, bom znorela, saj nisem navajena na to STRAH PRED POMANJKANJEM SAMOTE V DOMU
- Rada sama kuham KUHANJE
- Velika razlika je družba RAZLIKA V DRUŽBI DOMA IN V DOMU
- Se kljub temu počutim osamljeno OBČUTEK OSAMLJENOSTI
- Ne delam tistega, kar bi me veselilo BREZ AKTIVNOSTI, KI BI JO VESELILE
- Šla bi v gledališče pa v hribe, pa ne morem hodit OMEJITEV PRI AKTIVNOSTIH ZARADI ZDRAVSTVENIH TEŽAV
- Osamljenost je pri starih ljudeh problem, ker so gibalno onеспособljeni OSAMLJENOST POSLEDICA GIBALNIH OMEJITEV
- Drugi problem so finance OSAMLJENOST POSLEDICA MATERIALNEGA STANJA
- Jaz sem finančno v redu preskrbljena DOBRO MATERIALNO STANJE
- Jaz sem kar zadovoljna s svojim trenutnim življenjem ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM
- Jaz bi bila raje mlada, imela bi več denarja ŽELJA PO MLADOSTI

- Zadovoljstvo mi daje, če lahko kaj naredim, če lahko pomagam ZADOVOLJSTVO OB POMOČI DRUGIM
- Zadovoljna sem, če lahko pomagam hčerki in sinu, sosedí včasih kaj skuham ZADOVOLJSTVO OB POMOČI OTROKOM IN SOSEDOM
- Da sem koristna OBČUTEK KORISTNOSTI
- Je. Ker poznaš mladost STAROST JE TEŽKA, KER POZNAŠ MLADOST
- Vse, za kar si prikrajšan PRIKRAJŠANJE V STAROSTI
- Starost ni lahka STAROST NI LAHKA
- Bila bi lahka, če je človek zdrav STAROST BI BILA LAHKA, ČE BI BIL ZDRAV
- Se sprijazniš s tem da si star, in lahko delaš vse, vendar v omejenem razmahu SPRIJAZNJENOST Z OMEJENIM RAZMAHOM AKTIVNOSTI
- Če si pa bolan, je pa starost zelo zoprna STAROST JE ZOPRNA ČE SI BOLAN
- Večina starih ljudi pa je bolna, vsak ima nekaj VEČINA STARIH LJUDI BOLNIH
- Samo, da bi bila zdrava in bi lahko več hodila ven ŽELJA PO ZDRAVJU IN AKTIVNOSTI
- Želela sem si recimo potovati ŽELJA PO POTOVANJIH
- Da bi bila zdrava, da bi lahko potovala in brala ŽELJA PO BRANJU
- Počutim se varno OBČUTEK VARNOSTI

Intervju 7

- Z upokojenci, ki imajo največ časa DRUŽENJE Z UPOKOJENCI
- S svojimi otroci DRUŽENJE Z OTROKI
- Obiskujejo me prijatelji in sorodniki OBISKI PRIJATELJEV IN SORODNIKOV
- Sem zelo zadovoljna ZADOVOLJNA S KOLIČINO OBISKOV
- Imamo jih kar pogosto POGOSTI OBISKI
- Slabo hodim, imam težave z nogami in koleno TEŽAVE S HOJO
- Nisem, nikoli (*Ste kdaj razmišljali o domu?*) NI RAZMIŠLJALA O DOMU
- Ne (*Imate v domu kakšne prijatelje?*) BREZ PRIJATELJEV V DOMU
- Ne, trenutno vse zmorem sama SAMOSTOJNA SKRB ZASE
- Hodim na sprehod, na obiske FIZIČNA AKTIVNOST IN OBISKI
- Na sprehod ne hodim vsak dan OBČASNA FIZIČNA AKTIVNOST
- Meni to zadošča, ne potrebujem ničesar drugega TRENUTNE AKTIVNOSTI ZADOŠČAJO
- Imam vnuka, s katerim imam zadosti dela DRUŽENJE Z VNUKOM
- Vnuk živi blizu, pogosto pazim nanj VAROVANJE VNUKA
- Živimo v večstanovanjski hiši, vnuk živi v pritličju, jaz živim v prvem nadstropju ŽIVLJENJE Z OTROKI IN VNUKOM
- Jaz se počutim bolje, ker sem z vnukom BOLJŠE POČUTJE ZARADI DRUŽENJA Z VNUKOM
- Daje mi življenje in energijo VNUK DAJE ŽIVLJENJE IN ENERGIJO
- Zaenkrat nobenih (*Imate kakršnekoli strahove ali bojazni, kakšne načrte imate za prihodnost?*) BREZ BOJAZNI IN STRAHOV V PRIHODNOSTI
- Doma (*Kje bi preživljali svojo starost?*) ŽELJA PREŽIVETI STAROST DOMA
- Ne počutim se osamljeno BREZ OBČUTKA OSAMLJENOSTI
- Ne (*Ali je starost težka?*) STAROST NI TEŽKA
- Jaz se počutim zelo mlado, sploh ne računam, da imam toliko let OBČUTEK MLADOSTI
- Težko (*Ali lahko z vašimi prihodki preživite mesec?*) S PRIHODKI TEŽKO PREŽIVI MESEC
- Ne. Želela bi si višje pokojnine ŽELJA PO VIŠJI POKOJNINI
- Ne (*Ali imate strah pred samoto?*) BREZ STRAHU PRED SAMOTO
- Ne. O domu ne razmišljam NE RAZMIŠLJA O DOMU
- Samo, da mi služi zdravje ŽELJA PO ZDRAVJU
- Nimam predstave BREZ PREDSTAVE O DOMU
- Slišala pa sem slabe stvari SLABE GOVORICE O DOMU

ZDRUŽEVANJE POJMOV V KATEGORIJE

Intervju 1

MOTIVI ZA DOM

SAMOINICIATIVEN PRIHOD V DOM
ŽIVLJENJE PRI OTROCIH PRED PRIHODOM V DOM
SAMOTA PRED PRIHODOM V DOM
POŠKODBA PRED PRIHODOM V DOM
ODLOČITEV ZA DOM PO POŠKODBI
BREZ PREDSTAVE O ŽIVLJENJU V DOMU PRED PRIHODOM

SOCIALNA MREŽA

OBISKI HČERKE
TEDENSKI OBISKI HČERKE
REDKI OBISKI VNUKOV
OBISKI PRIJATELJA
REDKI OBISKI SORODNIKOV
LETNA SREČANJA S SODELAVCI
DRUŽENJE S SOSTANOVALCI
TEDENSKO DRUŽENJE S SOSTANOVALCI
DRUŽENJE S SOSTANOVALCI
STIKI Z OSEBJEM DOMA

MOTIVI ZA KAKOVOSTNO ŽIVLJENJE

VELIKO AKTIVNOSTI V DOMU
SAMOINICIIRANA AKTIVNOST
DNEVNA SAMOINICIIRANA AKTIVNOST
UDELEŽBA PRI AKTIVNOSTIH V DOMU
REDKI SPREHODI V DOMU
LETNI IZLETI V DOMU
DOGAJANJE V DOMU
SAMOSTOJNA SKRB ZASE

POČUTJE

OBČASNO OBČUTEK OSAMLJENOSTI
PONAVLJAJOČA FIZIČNA POŠKODBA
POMOČ PO POŠKODBI
PROBLEM S PREOBLAČENJEM
POZITIVNO POČUTJE PO PRIHODU V DOM
DOBRO POČUTJE V DOMU
PRIJAZNO OSEBJE V DOMU
BOLJŠE ŽIVLJENJE V DOMU KOT DOMA
BOLJŠA UREJENOST V DOMU KOT DOMA
OBČUTEK VARNOSTI V DOMU
DOSTOPNA POMOČ V DOMU
DOBRA UREJENOST V DOMU
ZDRAVNIŠKA OSKRBA V DOMU
REDNI OBISKI ZDRAVNIKA V DOMU
DOBRA ZDRAVSTVENA OSKRBA V DOMU
ZADOVOLJSTVO S TRENUTNIM ŽIVLJENJEM

Intervju 2

MOTIVI ZA DOM

VPIS V DOM TAKOJ PO UPOKOJITVI
POŠKODBA PRED PRIHODOM V DOM
FIZIČNA NESPOSObNOST ZA SAMOSTOJNO ŽIVLJENJE
POŠKODBA PRED PRIHODOM V DOM
PRISILJENA ODITI V DOM
SAMOSTOJNO ŽIVLJENJE PRED ODHODOM V DOM
ŽIVLJENJE Z VNUKOM PRED PRIHODOM V DOM
ODHOD V DOM, DA BI VNUKU ZAPUSTILA HIŠO
DRUGAČNA PREDSTAVA O ŽIVLJENJU V DOMU PRED PRIHODOM

PRIČAKOVANO VELIKO DRUŽBE PRED PRIHODOM V DOM
PRIČAKOVANO VELIKO LJUDI PRED PRIHODOM V DOM
PRISILJENA, DA GRE V DOM
VEČJI OBČUTEK OSAMLJENOSTI PRED PRIHODOM V DOM
SLABO ZDRAVSTVENO STANJE PRED PRIHODOM V DOM
SAMOTA PRED PRIHODOM V DOM
POMOČ OTROKOM PRED PRIHODOM V DOM
NEZMOŽNOST ZA SAMOSTOJNO ŽIVLJENJE
SAMOSTOJNA ODLOČITEV ZA ODHOD V DOM
DOMA JE LEPO

SOCIALNA MREŽA

OBISKI HČERKE
TEDENSKI OBISKI HČERKE
MESEČNI OBISKI VNUKOV
VELIKO OBISKOV
OBISKI SOSEDOV IN SODELAVK
DRUŽENJE S SOSTANOVALCI
DRUŽENJE S SODELAVKAMI
REDNI OBISKI SODELAVK
TEDENSKI OBISKI HČERKE
MESEČNI OBISKI ZETA
DRUŽENJE Z VNUKOM
TEDENSKO DRUŽENJE Z OTROKI
VKLJUČENOST V ŽIVLJENJE SORODNIKOV
POMEMBNOST MEDGENERACIJSKEGA SODELOVANJA
ZADOVOLJSTVO S KOLIČINO OBISKOV

MOTIVI ZA KAKOVOSTNO ŽIVLJENJE

AKTIVNOSTI V DOMU
VELIKO AKTIVNOSTI V DOMU
FIZIČNE AKTIVNOSTI V DOMU
BOLJ AKTIVNO ŽIVLJENJE PO PRIHODU V DOM
IZBOLJŠANJE ZDRAVJA PO PRIHODU V DOM
SAMOINICIIRANA AKTIVNOST
SAMOSTOJNA SKRB ZASE
RAJE ŽIVI V DOMU KOT DOMA
NE BI SE VRNILA DOMOV
ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM V DOMU

POČUTJE

DOBRI ODNOSI S SOSTANOVALCI V DOMU
SPREJEMANJE DRUGAČNOSTI
OBČUTEK VARNOSTI
POGREŠA ČAS PRED PRIHODOM V DOM
DOM SPREJET KOT DOM
BREZ OBŽALOVANJA GLEDE PRIHODA V DOM
SPREJEM DOMA TAKOJ
BREZ OBČUTKA OSAMLJENOSTI
BREZ OBČUTKA DOLGOČASJA
OBČUTEK SPOŠTOVANOSTI
OBČUTEK KORISTNOSTI
ŽELJA PO ZDRAVJU
ŽELJA PO DOBRIH ODNOSIH Z OTROKI
STRAH PRED BOLEZNIJO
STRAH PRED NEPOKRETNOSTJO
STAROST JE TEŽKA

MATERIALNO STANJE

MATERIALNA POMOČ OTROK

ZADOSTNA POKOJNINA
MATERIALNO PRESKRBLJENA

Intervju 3

MOTIVI ZA DOM

LASTNA ODLOČITEV ZA ODHOD V DOM
ŽIVLJENJE V VAROVANEM STANOVANJU PRED PRIHODOM
SPREJEMLJIVO ZDRAVSTVENO STANJE PRED PRIHODOM V DOM
ZDRAVSTVENE TEŽAVE PRED PRIHODOM V DOM
PRITISK SINA ZA ODHOD V DOM
PREPIS STANOVANJA OTROKOM V ZAMENO ZA POMOČ

SOCIALNA MREŽA

OBISKI SINA IN VNUKOV
TEDENSKI OBISKI SINA IN VNUKOV
TEDENSKI OBISKI SINA
OBISKI SNAHE IN OTROK
OBISKI PRIJATELJEV
MESEČNI OBISKI PRIJATELJEV
NEZADOSTNO DRUŽENJE STROKOVNIH SODELAVCEV S STANOVALCI
ZADOVOLJSTVO Z OBISKI
OBISKI SINOV
DRUŽENJE S SINOM
DRUŽENJE Z OTROKI
MESEČNO DRUŽENJE Z OTROKI
RAJE BI BILA Z OTROKI
OBISKI PRI SORODNIKI
ZADOVOLJSTVO Z ODNOSOM S SODELAVCI
POMOČ PRI HIŠNIH OPRAVILIH V VAROVANEM STANOVANJU
UREJENA PREHRANA V VAROVANEM STANOVANJU
ŽELJA PO ŽIVLJENJU V VAROVANEM STANOVANJU
OBŽALOVANJE PO IZGUBI VAROVANEGA STANOVANJA

MOTIVI ZA KAKOVOSTNO ŽIVLJENJE

SPREJELA DOM
ZADOVOLJSTVO S PRIHODOM V DOM
NE POTREBUJE POMOČI PRI SKRBI ZASE
TEDENSKA AKTIVNOSTI V DOMU
AKTIVNOSTI V DOMU
UDELEŽBA PRI AKTIVNOSTIH V DOMU
AKTIVNOSTI V DOMU
SAMOINICIIRANA AKTIVNOST
UDELEŽBA PRI AKTIVNOSTIH V DOMU
VEČINA AKTIVNOSTI IZVEN SOBE
SAMOINICIIRANA FIZIČNA AKTIVNOST
SPOSOBNOST ZA FIZIČNO AKTIVNOST
AKTIVNOST
IZLET V DOMU
SAMOINICIIRANA AKTIVNOST
V DOMU DOVOLJ AKTIVNOSTI
UDELEŽBA V AKTIVNOSTIH V DOMU
SAMOINICIIRANA AKTIVNOST V DOMU

POČUTJE

BREZ OBČUTKA OSAMLJENOSTI
BOLJ KVALITETNO ŽIVLJENJE PRED PRIHODOM V DOM
OBČUTEK VARNOSTI
BREZ OBČUTKA OGROŽENOSTI
ZADOVOLJSTVO S SVOJIM ŽIVLJENJEM

TEŽAVE Z OČMI
TEŽAVE S SLUHOM
STAROST ZAENKRAT NI TEŽKA
STRAH PRED NEGOVALNIM ODDELKOM
FIZIČNA POŠKODBA V DOMU
ČAKANJE NA SMRT
DOBRI ODNOSI S SOSTANOVALCI
UREJENE RAZMERE V DOMU
BREZ (SLABIH) PRIPOMB O DOMU
BREZ OBČUTKA OSAMLJENOSTI
SPREMEMBE V ŽIVLJENJU PO PRIHODU V DOM
V DOMU NI TAKO KOT DOMA
OBČUTEK, DA JE DOBRO POSKRBLJENO ZA STAREJŠE
NIČ HUDEGA V DOMU
ZADOVOLJSTVO Z OSEBJEM V DOMU
ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM
STRAH PRED HUIŠIMI BOLEZNIMI
V DOMU ZA VEČINO SKRBIJO DRUGI
BREZ POTREBE PO POMOČI PRI VSAKODNEVNIM OPRAVILIM
POMOČ PRI OBISKU ZDRAVNIKA
FIZIOTERAPIJA V DOMU
POMOČ SINOV IN SNAHE
OBČASEN OBČUTEK DOLGČASA V DOMU
OBČUTEK DOLGČASA V DOMU MED PRAZNIKI
OBČUTEK DOLGČASA V DOMU MED VIKENDI
OBČUTEK, DA BI OTROKOM PREDSTAVLJALA BREME

MATERIALNO STANJE

ZADOSTNI PRIHODKI
PREMALO PRIHODKOV ZA NEGOVALNI ODDELEK

Intervju 4

MOTIVI ZA DOM

ZDRAVSTVENE TEŽAVE PRED PRIHODOM V DOM
ODLOČITEV ZA DOM SPREJETA Z OTROKI
PREMAJHNA POKOJNINA ZA DOM
ODHOD V DOM V SOGLASJU Z OTROKI
POZNAVANJE RAZMER V DOMU PRED PRIHODOM
SAMOTA PRED PRIHODOM V DOM
NEZMOŽNOST ZA VSAKDANJA OPRAVILA PRED PRIHODOM V DOM
PRED PRIHODOM V DOM NIKOLI OSAMLJENA
PRED PRIHODOM V DOM PAZILA NA OTROKE
DRUŽENJE PRED PRIHODOM V DOM
OBISKOVANJE PRED PRIHODOM V DOM
MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE
OBČUTEK KORISTNOSTI
IZLETI PRED PRIHODOM V DOM

SOCIALNA MREŽA

REDNI OBISKI OTROK
TEDENSKI OBISKI HČERKE
POMOČ HČERKE PRI OBISKIH ZDRAVNIKOV
OBISKI SORODNIKOV
LETNI OBISKI SORODNIKOV
OBISKI SOSEDOV
OBISKI SORODNIKOV
OBISKI VNUKOV
REDKI OBISKI VNUKOV
ZADOVOLJSTVO Z OBISKI

TEDENSKI OBISKI SINA
TEDENSKI OBISKI HČERKE
DRUŽENJE S HČERKO
DOBRI ODNOSI Z OTROKI
DOBRI ODNOSI S SORODNIKI
OBISKI V DOMU
TEDENSKO DRUŽENJE S SOSTANOVALCI
BREZ DRUŽENJA PO SOBAH DRUGIH SOSTANOVALCEV
DRUŽENJE V SOBI

MOTIVI ZA KAKOVOSTNO ŽIVLJENJE
SAMOSTOJNA SKRB ZASE
POMOČ PRI KOPANJU
POMOČ PRI OBISKU ZDRAVNIKA
SAMOINICIIRANA AKTIVNOST
ZDRAVSTVENE TEŽAVE PREPREČUJEJO FIZIČNE AKTIVNOSTI
SAMOINICIIRANA AKTIVNOST
SAMOINICIIRANA AKTIVNOST PISANJA
ČAKANJE NA SMRT
TEDENSKO AKTIVNOSTI
TEDENSKO AKTIVNOSTI V DOMU
DNEVNI URNIK AKTIVNOSTI
UDELEŽBA PRI AKTIVNOSTIH V DOMU
VEČJA AKTIVNOST PO PRIHODU V DOM
VEČJA MOŽNOST AKTIVNOSTI V DOMU
PROSTOVOLJNE AKTIVNOSTI V DOMU
AKTIVNOSTI V DOMU

POČUTJE
DOBRO POČUTJE V DOMU
IZBOLJŠANJE ZDRAVSTVENEGA STANJA PO PRIHODU V DOM
ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM V DOMU
ZDRAVSTVENE TEŽAVE
ŽIVLJENJE DOMA ISTO KOT V DOMU
BREZ NEGATIVNEGA MNENJA O DOMU
BREZ OBŽALOVANJA O ODLOČITVI ZA DOM
ŽIVLJENJE V DOMU BOLJŠE KOT PREJ
ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM V DOMU
BREZ STRAHOV
BREZ NAČRTOV ZA PRIHODNOST
LEPA STAROST
LEPA STAROST ZARADI PISANJA
UŽIVANJE V ŽIVLJENJU
MANJ OBVEZNOSTI V DOMU
TEŽAVE Z OČMI
ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM
ZADOVOLJSTVO Z DOMOM
DOBRI ODNOSI S SOSTANOVALCI
ŽIVLJENJE SE JE IZBOLJŠALO PO PRIHODU V DOM
BREZ SKRBI, KO SE OTROCI OSAMOSVOJJO
ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM OTROK
OBČUTEK RAZBREMENJENOSTI
ŽIVLJENJE V DOMU BOLJ KVALITETNO
ZDRAVSTVENA OSKRBA V DOMU
DOSTOPNA ZDRAVNIŠKA POMOČ V DOMU
URGENTNA ZDRAVNIŠKA POMOČ V DOMU
ZA OSNOVNE POTREBE POSKRBI DOM
NEOBREMENJENO ŽIVLJENJE V DOMU
OBČUTEK VARNOSTI V DOMU
OBČUTEK VARNOSTI PRED PRIHODOM V DOM

SPREJELA DOM KOT DOM

MATERIALNO STANJE

STRAH PRED NEZMOŽNOSTJO PORAVNAVE STROŠKOV IZVEN DOMA
ZADOSTNI PRIHODKI

Intervju 5

SOCIALNA MREŽA

ŽIVLJENJE S HČERKO PRED UPOKOJITVIJO
ZADOVOLJSTVO S POGOSTOSTJO OBISKOV
OBISKI OTROK MED VIKENDOM
NEZADOVOLJSTVO S KOLIČINO OBISKOV
OBISKI OTROK, KO IMAJO ČAS
OBISKI SORODNIKOV
DRUŽENJE Z BRATOM
DELO OKROG HIŠE
BRAT V DOMU
DRUŽENJE S SORODNIKI IN PRIJATELJI
VKLJUČENOST V DRUŠTVO UPOKOJENCEV
SE NE DRUŽI Z DRUGIMI

MOTIVI ZA KAKOVOSTNO ŽIVLJENJE

SKRB ZA OTROKA
OBČUTEK KORISTNOSTI PO UPOKOJITVI
ŽIVI SAMA
SPREJELA ZAČETEK SAMSKEGA ŽIVLJENJA
SAMOINICIIRANE AKTIVNOSTI
SAMOSTOJNA SKRB ZASE
SKRB ZA VRT
DNEVNA FIZIČNA AKTIVNOST
AKTIVNOSTI ZA STAREJŠE
UDELEŽBA NA DOGODKIH
KOLIČINA DOGODKOV ZADOŠČA
OBISKI ZANIMIVIH DOGODKOV
OBISK OTROK
SPREMEMBA OKOLJA
OBISK MESTA
SAMOINICIIRANE AKTIVNOSTI

POČUTJE

DOBRO SPREJELA UPOKOJITEV
PO UPOKOJITVI POGREŠA ŽIVLJENJE Z OTROKI
IZGUBA OBČUTKA VREDNOSTI
NE ŽELI OBREMENJEVATI OTROK
NE ŽELI OMEJEVATI DRUGIH
OBČUTEK OSAMLJENOSTI
SAMOSTOJNI OBISKI ZDRAVNIKA
BREZ STRAHU
OBČASEN OBČUTEK OSAMLJENOSTI
OBČUTEK OSAMLJENOSTI ODVIŠEN OD AKTIVNOSTI
OBČUTEK OSAMLJENOSTI ODVIŠEN OD ČLOVEKA
ŽELJA PO BLIŽINI OTROK
POČUTJE ODVIŠNO OD LASTNE ODLOČITVE
ZADOVOLJSTVO S TRENUTNIM ŽIVLJENJEM
ŽELJA PO VEČJI BLIŽINI OTROK
STAROST NI TEŽKA, ČE SI ZDRAV IN VITALEN
V STAROSTI POSTANEŠ POČASEN
OBČASNO BREZ ENERGIJE ZA AKTIVNOSTI
NIČ HUDEGA V STAROSTI

BREZ PRITOŽEVANJA NAD STAROSTJO
BREZ OBČUTKA OGROŽENOSTI ALI NESPOŠTOVANJA

MATERIALNO STANJE

BOLJŠE MATERIALNO STANJE OB UPOKOJITVI
VISOKI STROŠKI ŽIVLJENJA
VISOKI STROŠKI ŽIVLJENJA
ODNOS DO INSTITUCIONALNEGA VARSTVA
MOŽNOST ODHODA V DOM ZARADI SAMOTE
BREZ PRAVE OCENE DOMOV
POZITIVNO MNENJE O DOMU
OBISKI DOMOV, V KATERIH SO NEPOKRETNI
ODHOD V DOM, ČE NE BI MOGLA SKRBETI ZASE
MOŽNOST ODHODA V DOM

Intervju 6

SOCIALNA MREŽA

ŽIVLJENJE Z OTROKI
DOBRI ODNOSI Z OTROKI
TEDENSKO DRUŽENJE S SINOM
DNEVNO DRUŽENJE S HČERKO
VKLJUČENOST V ŽIVLJENJE BLIŽNJIH, OBČUTEK PRIPADNOSTI
POMOČ SINA
POMOČ OTROKOM V GOSPODINJSTVU
POMANJKANJE DRUŽBE DOMA
IZGUBA DRUŽBE ZARADI BOLEZNI

MOTIVI ZA KAKOVOSTNO ŽIVLJENJE

GLEDANJE TELEVIZIJE
SEDENJE NA BALKONU
SAMOSTOJNA SKRB ZASE
SAMOSTOJNO NAKUPOVANJE
DNEVNI ODHODI V TRGOVINO
V GLAVNEM SAMOSTOJNA SKRB ZASE
POMOČ PRI ČIŠČENJU
DELO NA VRTU V PRETEKLOSTI
NI ZMOŽNA SKRBETI ZA VRT
DOBRO POČUTJE
KUHANJE
SPRIJAZNJENOST Z OMEJENIM RAZMAHOM AKTIVNOSTI
BREZ AKTIVNOSTI, KI BI JO VESELILE

POČUTJE

STARI LJUDJE SO BOLNI
STARI LJUDJE SO OSAMLJENI
VEČINA STARIH LJUDI BOLNIH
BREZ OBČUTKA OSAMLJENOSTI
ZDRAVSTVENE TEŽAVE
TEŽAVE Z VIDOM
NEZMOŽNOST ZA HOJO IN BRANJE
ODVISNOST OD TELEVIZIJE
UKVARJANJE S POLITIKO
POMANJKANJE DRUŽBE ZA POGOVOR O POLITIKI
NEZANIMANJE STARIH ZA POLITIKO
TEŽAVE S SLUHOM
NERAZUMEVANJE STAREJŠIH
ZDRAVSTVENE TEŽAVE S HRBTOM IN ROKAMI
TEŽAVE STARIH LJUDI Z ŽIVCI
OBČUTEK TESNOBE

TEŽAVE Z NERUTINSKIMI STVARM
PROBLEM SO NOVE STVARI
STARI LJUDJE IMAJO RADI RUTINO
OBČUTEK OSAMLJENOSTI
OMEJITEV PRI AKTIVNOSTIH ZARADI ZDRAVSTVENIH TEŽAV
OSAMLJENOST POSLEDICA GIBALNIH OMEJITEV
OSAMLJENOST POSLEDICA MATERIALNEGA STANJA
ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM
ŽELJA PO MLADOSTI
ZADOVOLJSTVO OB POMOČI DRUGIM
ZADOVOLJSTVO OB POMOČI OTROKOM IN SOSEDOM
OBČUTEK KORISTNOSTI
STAROST JE TEŽKA, KER POZNAŠ MLADOST
PRIKRAJŠANJE V STAROSTI
STAROST NI LAHKA
STAROST BI BILA LAHKA, ČE BI BIL ZDRAV
STAROST JE ZOPRANA, ČE SI BOLAN
ŽELJA PO ZDRAVJU IN AKTIVNOSTI
ŽELJA PO POTOVANJIH
ŽELJA PO BRANJU
OBČUTEK VARNOSTI
OTROCI NIMAJO ČASA SKRBETI ZA VRT
POMANJKANJE DRUŽBE SAMSKIH ŽENSK
POROČENE ŽENSKE NISO OSAMLJENE ZARADI PARTNERJA
POROČENE ŽENSKE ZARADI PARTNERJA NIMAJO OBČUTKA OSAMLJENOSTI

MATERIALNO STANJE
DOBRO MATERIALNO STANJE

ODNOS DO INSTITUCIONALNEGA VARSTVA
RAZMIŠLJALA O ODHODU V DOM
PROŠNJA V DOMU PO FIZIČNI POŠKODBI
PROŠNJA V DOMU
ODHOD V DOM PO POŠKODBI
NI RAZMIŠLJALA O POMOČI NA DOMU
NE VERJAME V POMOČ NA DOMU
NENAKLONJENOST POMOČI NA DOMU
ODHOD V DOM, KO BO NEKAJ NAROBE
V DOM, DA DRUGI SKRBIJO
BREZ STRAHU PRED DOMOM
STRAH PRED DRUŽBO V DOMU
PREDNOST DOMA JE DRUŽBA
PREDNOST DOMA SO AKTIVNOSTI
DRUŽENJE V DOMU
MOŽNOST SAMOTE V DOMU
IZGUBA SVOBODE V DOMU
STRAH PRED POMANJKANJEM SAMOTE V DOMU
RAZLIKA V DRUŽBI DOMA IN V DOMU
BOLJŠA DRUŽBA V DOMU
DOMA JE LEPŠE, ČE IMAŠ VISOK STANDARD
SVOBODNA IZBIRA DOMA

Intervju 7

SOCIALNA MREŽA
DRUŽENJE Z UPOKOJENCI
DRUŽENJE Z OTROKI
OBISKI PRIJATELJEV IN SORODNIKOV
ZADOVOLJNA S KOLIČINO OBISKOV
POGOSTI OBISKI

DRUŽENJE Z VNUKOM
ŽIVLJENJE Z OTROKI IN VNUKOM

MOTIVI ZA KAKOVOSTNO ŽIVLJENJE
SAMOSTOJNA SKRB ZASE
FIZIČNA AKTIVNOST IN OBISKI
OBČASNA FIZIČNA AKTIVNOST
TRENUTNE AKTIVNOSTI ZADOŠČAJO
VAROVANJE VNUKA
BOLJŠE POČUTJE ZARADI DRUŽENJA Z VNUKOM
VNUK DAJE ŽIVLJENJE IN ENERGIJO

POČUTJE
TEŽAVE S HOJO
BREZ BOJAZNI IN STRAHOV V PRIHODNOSTI
ŽELJA PREŽIVETI STAROST DOMA
BREZ OBČUTKA OSAMLJENOSTI
STAROST NI TEŽKA
OBČUTEK MLADOSTI
BREZ STRAHU PRED SAMOTO
ŽELJA PO ZDRAVJU

MATERIALNO STANJE
S PRIHODKI TEŽKO PREŽIVI MESEC
ŽELJA PO VIŠJI POKOJNINI

ODNOS DO INSTITUCIONALNEGA VARSTVA
NI RAZMIŠLJALA O DOMU
BREZ PRIJATELJEV V DOMU
BREZ PREDSTAVE O DOMU
SLABE GOVORICE O DOMU
NE RAZMIŠLJA O DOMU

OŽANJE KATEGORIJ

MOTIVI ZA DOM
Samota
Poškodba/zdravstvene težave
Prisiljen v odhod v dom
Nezmožnost za samostojno življenje
Samostojno življenje pred prihodom v dom
Življenje s sorodniki pred prihodom v dom

SOCIALNA MREŽA

Pogostost:

- tedensko
- mesečno
- letno

Vrste:

- otroci in vnuki
- sorodniki
- prijatelji
- sodelavci/sostanovalci
- osebje doma
- društva

MOTIVI ZA KAKOVOSTNO ŽIVLJENJE

Samostojna skrb zase

Skrb za otroke/vnuke

Aktivnosti

- samoiniciirane aktivnosti
- aktivnosti v domu
- aktivnosti na prostem/izleti
- dogodki

POČUTJE

Občutek:

- osamljenosti
- koristnosti
- mladosti
- varnosti
- spoštovanja
- razbremenjenosti
- dolgčasa

Želje:

- po zdravju
- po dobrih odnosih (z otroki)
- po bližini (otrok)
- preživeti starost doma
- višji prihodki

Strahovi/bojazni:

- izguba zdravja
- nepokretnost

Zdravstveno stanje:

- zdravstvene težave

MATERIALNO STANJE

ODNOS DO INSTITUCIONALNEGA VARSTVA